

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	iii
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
HARİTALAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ	1
1 BÖLÜM: KENT VE KENTLEŞME KAVRAMLARINA BİR BAKIŞ	4
1.1 KENT KAVRAMI.....	4
1.2 KENTLEŞME KAVRAMI.....	9
1.3 KENTSEL SORUNLAR	17
1.3.1 Mekânsal Sorunlar	17
1.3.1.1 Kente Göç ve Gecekondulaşma	18
1.3.1.2 Kontrolsüz Yayılma ve Kentsel Saçaklanma	22
1.3.1.3 Konut Yetersizliği.....	23
1.3.2 Toplumsal Sorunlar	26
1.3.2.1 Geleneksel Değerlerde Değişmeler.....	27
1.3.2.2 İşsizlik	27
1.3.2.3 Kentsel Suç	30
1.3.3 Yönetimsel Sorunlar.....	31
1.4 BÖLÜM SONUCU	35
2 BÖLÜM: SUÇ OLGUSU	36

2.1	TARİHSEL YAKLAŞIM	36
2.2	KAVRAMSAL YAKLAŞIM	37
2.3	SUÇ TEORİLERİ	38
2.3.1	Biyolojik Teoriler.....	40
2.3.2	Psikolojik Teoriler.....	42
2.3.2.1	Çözölemeyen Çocuk Suçluluğu	44
2.3.2.2	Sosyal Öğrenme ve Saldırganlık Teorisi	45
2.3.2.3	Suç ve İnsan Doğası Teorisi	45
2.3.3	Sosyolojik Teoriler.....	45
2.3.3.1	Yapısal Teoriler	46
2.3.3.2	Alt-Kültür Teorileri	48
2.3.3.3	Şikago Okulu (Ekolojik Girişim).....	49
2.3.4	Sosyo-Psikolojik Teoriler.....	50
2.3.4.1	Kontrol Teorileri.....	50
2.3.4.2	Doğrudan Doğruya Öğrenme Teorileri	52
2.4	SUÇ VE MEKÂN İLİŞKİSİ.....	55
2.5	SUÇLA MÜCADELE	59
2.6	BÖLÜM SONUCU	60
3	BÖLÜM: TÜRKİYE’DE SUÇ VE KENT.....	62
3.1	1950’DEN GÜNÜMÜZE ÜLKEMİZDE KENTLEŞME SÜRECİNE BİR BAKIŞ	63
3.2	SOSYAL VE MEKÂNSAL AYRIŞMA, KENTSEL ÇATIŞMA VE GERİLİMLER.....	73
3.3	ÜLKEMİZ KENTLERİNDE SUÇUN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	75
3.3.1	Mala Karşı İşlenen Suçlar	77

3.3.2	Şahsa Karşı İşlenen Suçlar	78
3.3.3	Narkotik Suçları	79
3.4	BÖLÜM SONUCU	81
4	BÖLÜM: YASADIŞI YAPILAŞMA, SUÇ VE YÖNETİM İLİŞKİSİ: ÜSKÜDAR ÖRNEĞİ.....	83
4.1	ÜSKÜDAR İLÇESİNE GENEL BAKIŞ	83
4.1.1	Demografik Veriler	84
4.1.2	Sosyal Veriler.....	85
4.1.3	Mekânsal Veriler	86
4.2	SUÇ OLGUSUNUN ÜSKÜDAR'DAKİ YANSIMALARI	90
4.2.1	Üsküdar'da Suçun Yapısı	91
4.2.2	Suç ve Mekân İlişkisi	92
4.3	BÖLÜM SONUCU	98
	SONUÇ, DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER.....	100
5.1	YÖNETİME YÖNELİK ÖNERİLER.....	102
5.2	MEKÂNA YÖNELİK ÖNERİLER.....	106
	KAYNAKÇA	111

ÖZET

Günümüzde kentler suçların merkezi haline gelmiştir. Her gün onlarca kentli suçun çeşitli türevleriyle ya baş başa kalmakta ya da suça maruz kalmaktadır. Hırsızlık, gasp, kapkaç gibi suçlar neredeyse toplumun bir parçası haline gelmiştir. Şiddet giderek kent insanının olağan karşıladığı bir toplumsal ilişki yöntemi haline gelmiştir.

Kentsel suçların giderek artış göstermesinde hiç kuşkusuz ki ekonomik nedenlerin önemi büyüktür. Kentsel yoksulluk ve yoksunluk hızla artmaktadır. Ayrıca yaşanan toplumsal yozlaşma ve etik değerlerin küreselleşme ile yok olması ve sosyo-kültürel faktörlerin varlığı, suçların meydana gelmesinde katalizör görevi görmektedir.

Kentsel suçların artışında göz ardı edilen bir boyut da mekânsal boyuttur. Bu çalışmada Emniyet Genel Müdürlüğü ve İstanbul Emniyet Müdürlüğü verileri ve istatistiklerinden istifade edilerek suç ve mekân kavramları örtüştürülmüş; suç olgusu Üsküdar örneği özelinde incelenmiştir. Veriler belli alanlarda, belli saatlerde, belli suçlara odaklanıldığını göstermektedir. Bu çalışmada suçun mekânla olan ilişkileri sorgulanacak ve sorunlara çözüm önerileri geliştirilecektir.

ABSTRACT

Today, cities have become the center of crime. Many variants of dozens of urban crime or a crime are exposed everyday. Theft, extortion such as crime has become almost a part of society. Violence have become the method of social relations of regular meetings of the city.

Increase in urban crime undoubtedly important for economic reasons. Is rapidly increasing urban poverty and urban deprivation. In addition, corruption and ethical values of the social experience of globalization and socio-cultural factors have a way occurrence of crime serves as the catalyst.

Neglected dimension of crime in the urban growth is the spatial dimension. In this study, Security General Directorate and the Istanbul Police Department crime data and statistics and spatial overlap be benefit by the example above Üsküdar examined. Data in certain areas at certain times for certain crimes are focused. Working on my relationship with the location of the crime to be queried, and solutions to problems will be developed.

ÖNSÖZ

Kentleşme, göç ve suç ilişkisi sosyal ve ekonomik bağlamda yüzyılımızın gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerinde en önemli konular arasında yer almaktadır. Çünkü bu ilişki toplumun sosyal ve ekonomik yapısını, yaşam tarzını belirleyen etkilere neden olmakta ve bu nedenle de ortaya çıkan sorunlar ülkelerin çözüm üretmeye çalıştığı sorunların başında yer almaktadır.

Çağımızda toplumlar kentleşme süreci ile birlikte büyük bir değişim geçirmektedirler. Bu değişim ve gelişimin beraberinde getirdiği çarpık kentleşme, göç, suç gibi kavramlar yeni yapının şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Buradan hareketle çalışmamızda, kentleşme süreci, çarpık kentleşme ve bu sürecin insan ve toplum tutum ve davranışları üzerindeki etkisi ve meydana getirdiği değişimler incelenmiştir. Bu çerçevede, göç ve suç olgusu, çevresel faktörlerin ve yaşam kalitesinin suç ve suç çeşitlerinin oluşumuna etkileri, suçların gerek sayısal gerek niteliksel açıdan çevre ve topluma yansımaları irdelenmiş ve kamu yönetimi açısından çözüm önerileri ortaya konulmuştur.

Tez konusunun belirlenmesinde ve tezin hazırlık ve üretim sürecinde değerli fikir, görüş ve yardımlarıyla bana her türlü desteği sağlayan sevgili hocam ve tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Pelin Pınar ÖZDEN'e ve yine çalışmalarım boyunca desteklerini esirgemeyen aileme teşekkürü bir borç bilirim.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Dünyada işsizlik oranı	29
Tablo 2 : Sayım Yıllarına Göre Türkiye Nüfusu ve Kent-Köy Oranları	70
Tablo 3: 1998-2007 yılları arası meydana gelen toplam suç sayıları.....	90
Tablo 4 :Mala Karşı Suçlar	91
Tablo 5 :01.01.2007-31.12.2007 tarihleri arası mahalle ve saatlere göre evden hırsızlık suçları.....	93
Tablo 6:Şahsa karşı işlenen suçlar	94
Tablo 7: Meydana Gelen Toplam Suçlar	94
Tablo 8:Üsküdar İlçe Emniyet Müdürlüğü Polis Merkezlerine Göre Karşılaştırmalı İstatistikler.....	96

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Üsküdar İlçesinin Kent İçindeki Konumu	83
Harita 2: Üsküdar İlçesi Mülkiyet Paftası	88
Harita:3 Üsküdar İlçe Siyasi Haritası Mahallelere göre suç sayıları	92
Harita 4: Üsküdar İlçesi Suç ve Mekân İlişkisi.....	97

GİRİŞ

Suç, tarihin ilk çağlarından itibaren yüzyıllar boyunca toplumların korku ile karışık ilgilerini yönelttikleri, nedenleri üzerinde durdukları ve karşı önlemler aldıkları toplumsal bir sorun olmuştur. Durkheim suçu, “toplum halinde yaşama şartlarına yönelmiş her türlü saldırı ” olarak tanımlamaktadır.¹ Suç evrensel bir olaydır. Tarihin en eski devirlerinde beri vardır ve var olmaya devam edecektir.

Çağdaş toplumun sahip olduğu olanaklarla çözdüğü problemlerin yanı sıra, bir o kadar da yarattığı ve çözemediği sorunlar söz konusudur. Göç, kentleşme ve kentlileşmeden kaynaklanan sorunlar, sınıflar ve yaşam tarzları arasındaki farklılıklar gibi süreçler toplumların ve bireylerin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel ilişkileri ile buna bağlı yapıları derinden etkilemektedir. Göç hareketleri, anomik kentleşme, gecekondulaşma, adaletin düzgün işlememesi veya geç işlemesi, gelir dağılımındaki bozukluk, eğitimdeki fırsat eşitsizliği, sağlığın herkesin faydalandığı hak olmaktan çıktığı bir ortam toplumsal çözülme ve boyutlandırılmaktadır.²

Suçlulukta en önemli etkenlerden biri de çarpık kentleşme ve yasadışı yapılaşma olarak karşımıza çıkmaktadır; Tönnies, Durkheim, Burkley, Tarde gibi bilim adamları kentleşmenin suçu artırdığı kanaatine varmışlardır. Kentleşme ile sosyal kontrol mekânizması işlevini yitirmektedir. Kentte toplum baskısı iyice azalmıştır. Bu yüzden kent yaşamında suçluluk oranları daha fazla olmakta, küçük yerleşim birimlerinde ise polisin daha az etkili olmasına rağmen daha az miktarda suç oranına rastlanmaktadır. Kentleşmeyle, özellikle cebir şiddet suçları azalırken mala yönelik suçlar artmaktadır. Ayrıca büyük şehirlerde kazanç sağlayan mala yönelik suçlar için olanaklar ve suçların gizli kalması olasılığı daha fazladır.

---

1 Sıtkı Karaca, “Suç ve Suçun Önlenmesi”, <http://www.drstitkikaraca.com/suc-ve-sucun-onlenmesi/09/15/2008/>, erişim tarihi: 05.05.2009

2 Ahmet Özer, “Bağımlılığı Yaratan Sosyolojik Koşulların Göç-Kentleşme(me) ve Organize Suç Bağlamında İrdelenmesi”, www.tohav.org/?bolum=dosya&no=44, erişim tarihi:03.04.2008

Yapılan çalışmalarda suçluların daha çok kentte yaşayıp kentte suç işledikleri görülmüştür. Kırsal kesimde daha çok ilk kez suç işleyenlere rastlanıldığı halde, büyük kentlerde suç tekrarı oranları da fazla olmaktadır.

Bu çalışmada kentsel mekânının suç ve suç çeşitleri üzerindeki etkileri irdelenecek, suç, suça neden olan fiziksel ve sosyo-ekonomik faktörler ve bu faktörler arasındaki ilişkiler incelenecek, bir yönetim sorunu ve suçun temel etkenlerinden biri olarak yasadışı yapılaşma üzerinde durulacaktır. Bu analizlerin ardından, suçun ve suç türlerinin azaltılması amacıyla öneriler sıralanacaktır.

Çalışmanın amacı: Bu çalışmanın amacı, bir yönetim sorunu olarak kent, mekân ve suç ilişkisini analiz ederek, suçun azaltılmasında mekânın ve mekânsal kalitenin önemini ortaya koymak, mekân ve suç çeşitleri arasındaki ilişkilere dayalı tespitlerden yola çıkarak suçun ve suçluluğun engellenmesi veya azaltılması yönünde önermelerde bulunmaktır.

Kapsamı: Çalışma, kent yönetimi, kentleşme, yasadışı yapılaşma ve suç kavramlarını kapsamı içine almaktadır.

Zaman sınırı: Ülkemizde yasadışı yapılaşmanın başladığı 1950’li yıllardan günümüze kadar olan süreçte kentleşme sorunu irdelenmiş, İstanbul ili Üsküdar ilçesinin elde edilebilen istatistiki veriler çerçevesinde 1998 yılından günümüze kadar olan suç profili çalışmanın zaman sınırını oluşturmuştur.

Mekân sınırı: Çalışma, Türkiye’deki kentleşme ve yasadışı yapılaşma sorunlarından yola çıkmakta, bu noktadan hareketle, İstanbul özelinde Üsküdar ilçesini ele almaktadır. Üsküdar ilçesi İstanbul’un tarihi ve köklü ilçelerinden biri olması, yoğun yaşam ve iş nüfusunu bünyesinde barındırması, etnik ve ekonomik yönden zengin çeşitliliğe sahip olması kısacası İstanbul’un insan ve yapı yönünden zenginliğini barındıran küçük bir İstanbul olması sebebiyle araştırmamızda işlenmiştir.

Yöntemi: Çalışma kapsamında konuyla ilgili suç ve kentleşme teorileri incelenecek ve Emniyet Genel Müdürlüğü verileri, çalışmanın alan araştırması bölümünü oluşturacaktır. Veriler literatür taraması yapılarak ve bazı kurum bilgileri, istatistikleri alınarak değerlendirilmiştir. Bu veriler çeşitli tablolar ve şekiller aracılığı ile sunulmuştur. Bu tablo ve şekiller; genel olarak suç türleri, suçun işlendiği bölgeler ve zaman dilimleri gibi özellikleri içermektedir.

Bu çerçevede tezin birinci bölümünde kent ve kentleşme kavramları teorik ve tarihsel gelişim yönünden incelendikten sonra kentleşmeye etki eden sosyal ve ekonomik faktörlere değinilerek mekânsal, toplumsal ve yönetsel sorunlar anlatılıp, kent ve kentleşme kavramlarının unsurları irdelenip genel bir çerçeve çizilmiştir.

İkinci bölümde suç kavramı, tanımı, unsurları ve tarihi süreçte suçu tanımlamaya çalışan biyolojik, psikolojik, sosyolojik ve sosyo-psikolojik suç teorileri ele alınmış suç bu teoriler çerçevesinde tanımlanmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde Suç ve Kent kavramları Türkiye bağlamında ele alınıp 1950'li yıllardan itibaren ülkemizde görülen kentleşme hareketleri, yaşanan kentsel çatışma ve gerilimlerden bahsedilerek ülkemiz kentlerinde meydana gelen suçların genel özellikleri ve sebepleri üzerinde durulmuştur.

Dördüncü bölümde yasadışı yapılaşma, suç ve mekân kavramları üzerinde durularak mekânın suça tesiri incelenmiştir. Konu EGM istatistikleri çerçevesinde ele alınmak suretiyle İstanbul ili Üsküdar ilçesi özelinde incelenmiş; mekânın suç üzerindeki tesirleri ve buna karşı çözüm önerileri sunulmuştur.

1 BÖLÜM: KENT VE KENTLEŞME KAVRAMLARINA BİR BAKIŞ

Bu bölümde kent ve kentleşme kavramları teorik ve tarihsel gelişim yönünden incelendikten sonra kentleşmeye etki eden sosyal ve ekonomik faktörlere değinilerek mekânsal, toplumsal ve yönetsel sorunlar anlatılıp, kent ve kentleşme kavramlarının unsurları irdelenip genel bir çerçeve çizilmiştir.

1.1 KENT KAVRAMI

Kent kelimesi ilk önce etimolojik olarak incelendiğinde "citta", "cite" ve "ciudad" sözcükleri yapısal, arkeolojik, topografik ve kent planlaması açısından insan topluluklarının bulunduğu mekân olarak karşımıza çıkmaktadır. Treccani Italian Ansiklopedisine göre "Toplum hayatının temel çekirdeği ve karakterini oluşturan tarihi ve yasal bir oluşumdur." Günümüzde kent ya da yerleşimler belediye (municipality, commune, municipio, gemeinde, comune) olarak tanımlanmaktadır. Bu terim ortak çıkarları olan insan topluluklarının bir araya geldiği özerk idari birimler" ve "düzenli yapılaşmış kamu hizmetleri sunan ve kendi kendini yöneten yaşam merkezleri" anlamını içermektedir. Tönnies kentleri; ırk, etnik menşee, sosyo-ekonomik statü ve kültürleri bakımından farklılaşmış geniş ve heterojen topluluklar olarak tarif etmektedir.³

Kent (civitas) Latin dillerinde uygarlık (civilization) ile özdeş sayılmaktadır. Arap dillerinde de "Medina"nın "kent", "medeniyetin" ise "uygarlığın" karşılığı olduğu bilinmektedir. Yunancada da kent (polis) ve siyaset (politika) sözcükleri arasında yalnız anlam benzerliği değil, aynı zamanda köken ve bilimsel benzerlik vardır.⁴

Karl Marx'a göre kent; yalnız üretim güçlerini değil, erkin toplandığı, toprak üyeliğinden kopuk bir kapitalizme dayanan bir yerleşmedir. Kent öyle bir yerleşme

3 Kemal Görmez, **Şehir ve İnsan**, M.E.B. Yayınları, İstanbul, 1999, s.1

4 Ruşen Keleş, **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, Cem yayınevi, İstanbul, 1992, s.73

yeridir ki, çıkar ve çelişki kümelerinde kendine özgü bir bilinç yaratarak, sınıf yapısının doğmasına yol açmaktadır.⁵

Kent çağımızın, içinde yaşadığımız bir organizma olarak niceliksel ölçütler dışında nitelik olarak tanımlanabilmesi zor ve karışık bir olgudur. Bu nedenle kent kabul edilmiş kurumsal bir tabana oturtulmadığı için boyutları ne olursa olsun tanımlamakta yetersiz kalınmaktadır.

Kenti tanımlamak gerektiğinde, tek bir tanımdan ziyade farklı bakış açılarına göre farklı tanımlar ortaya konmaktadır. Bu tanımlamalarda ortak olarak şu ölçütler karşımıza çıkmaktadır:

- Nüfus büyüklüğü,
- İdari statü,
- Nüfusun yapısı,
- İş bölümü ve uzmanlaşma,
- Örgütlenme biçimi,
- İşlev alanlarındaki farklılaşma,
- İş gücünün sektörel dağılımı,
- Heterojenlik,
- Fiziksel doku,
- Üretimin yapısı

Ayrıca hukukçular, ekonomistler, sosyologlar, tarihçiler veya antropologlar kendi alanlarındaki ölçütleri kullanarak kent tanımları yapmaktadırlar.⁶

Durkheim kenti “işbölümü” ve “dayanışma” kavramlarıyla ilişkili olarak ele almaktadır. Ona göre toplumda işbölümü iki etmenle artar. Birincisi “özdeksel yoğunluk” tur ki, bununla belli bir yerdeki nüfus yoğunluğunu anlatır. İkincisi ise

---

5 Ruşen Keleş, **Kentleşme Politikası**, İmge Kitabevi, Ankara, 1990, s.73

6 Yüksel Dinçer, “**Kent, Kentleşme ve Kent Planlaması**”: Sivil Toplum için Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 1999, s.341

“tinsel yoğunluk” kavramıdır. Durkheim, bir toplumda kentleşmeyi tinsel yoğunluğun belirlediğini ileri sürmektedir.⁷

Kent hukuksal ve yönetsel olarak da kullanılagelen bir terim olmakla beraber insan yerleşkesi itibariyle, kasaba, köy kaza gibi birimlerden daha fazla popülasyona sahip ve daha karmaşık bir yapıdır. Kent sosyolojik, politik, kültürel, demografik boyutlarıyla her sosyal bilimci tarafından değişik yönleri ile tanımlanmıştır.

Keleş'e göre kent; tarımsal olmayan üretimin ağırlıkta olduğu, üretim araçlarının dolayısıyla nüfusun yoğun olarak toplandığı örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma düzeylerinin yüksek olduğu yerleşme merkezleri olarak tanımlanmaktadır.⁸

Ayrıca kentleri fiziki ve fonksiyonel olarak iki başlık altında da inceleyebiliriz. Fiziki açıdan kentler, farklı amaçlar için kullanılan çok sayıda binalar ve insanların ulaşımını sağlayan yollardan oluşur. Fonksiyonel açıdan kent ise ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyet ve aktivitelerin gerçekleştirildiği yerleşim birimleridir.⁹

Weber'e göre kent tarımdan çok ticaretin egemen olduğu, siyasi rolü olan, kalesi ve askeri gücü bulunan yerdir. Weber ideal bir kent tipinin özellikleri arasında;

- Pazaryerini
- Kaleyi
- Mahkemeyi ve Özel Hukuk Sistemini
- Bir arada yaşamayı
- Kısmi Özerkliği saymaktadır.

---

7 Ruşen Keleş, **Kentleşme Politikası**, İmge Kitabevi, Ankara, 1990, s.74

8 Nevzat Güreli, “Şehirleşme ve Suç”, İ.Ü.H.F. Mecmuası, cilt: 32, sayı 2-4, İstanbul, 1984, s.7

9 Eyüp İspir, **Şehirleşme ve Meseleleri**, Ocak yayınları, 2. baskı, Ankara, 1986, s.5

Bunlar arasında, hemşehrilerin kimi hak ve görevlerini yerine getirmek için bir araya gelmelerinin yalnız Batı kentlerine özgü olduğu, oysa kalelerin ve pazaryerlerinin hem Batı hem de Doğu kentlerinde bulunduğu belirtilmektedir.¹⁰

Orta doğu ve İslam Kültürüne göre kent kavramında ise kent üç temel öge üzerine oturtulur. Bu ögeler cami, pazaryeri ve hamamdır. İslam kentlerinde Batı'nın jimnazyum ve tiyatrolarına rastlanmaz. Bunların yerini tutan kurumlar ve medreselerdir. Cami, İslam kentlerinde yerleşme biriminin siyasal, dinsel ve entelektüel yaşantısının özeği olduğu belirtilmektedir.¹¹

Kent civar yerlerin ekonomik faaliyetlerini denetleyen, ona göre uzmanlaşan, üretimi gerçekleştiren ve bunun sonucunda da toplumsal ve idari yönden de çevresi üzerinde denetimci bir görev üstlenen yerleşim birimidir.¹²

Kent; tarımsal olmayan üretim yapılan ve tarımsal olan olmayan tüm üretimin denetlendiği, dağıtımın koordine edildiği, belirli teknolojinin beraberinde getirdiği, büyüklük, yoğunluk heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine varmış yerleşme türüdür.¹³

Sosyal açıdan kent; insanların karşılıklı ilişki içerisinde girdikleri ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde değişimin itici gücünü sağlayan, sevgimize, nefretimize, enerjimize, başıboşluğumuza ve hazırlıklarımıza anlam kazandıran, her birimizin en iyi ve en kötü yanını ortaya çıkaran bir yerleşim birimidir. Buna ilaveten, toplum dışına itilenlerin, sapkınların, hippilerin ve dolayısıyla dil, din, ırk, yaş, cinsiyet, yöre, kültür farklılıklarının yoğun bir şekilde bulunduğu merkezlerdir.¹⁴

Sosyo-ekonomik açıdan bakıldığında kent; sosyal hayatın mesleklere, işbölümüne, farklı kültür gruplarına göre organize edildiği, kurumlaşmaların

---

10 Ruşen Keleş, **Kentleşme Politikası**, İmge Kitabevi, Ankara, 1990, s.74

11 A.g.e, s.75

12 İlber Ortaylı, **Türkiye İdare Tarihi**, T.O.D.A.İ.E yayınları no:180, Ankara, 1979, s:194 -195

13 A.M.O. ,**Türkiye’de Kentleşme, Komisyon Raporu**, Ankara, 1983, s.136

14 W.S.Lim, “**Planlı Bir Kentsel Çevreye Doğru: Yerleşim ve Çevre Bilim Sorunları: Kuram ve Uygulama**”, Uluslararası Sos.Bir.Der.Seçmeler-2, Türk Sos.Bil. Der., Ankara, 1984, s.129

yoğunluk kazandığı, karmaşık insan ilişkilerinin bütün bir günlük yaşamı etkilediği yerleşme merkezi olarak tanımlanabilir.¹⁵

Kent tanımlamasında nüfus ölçütü baz alındığında belirli bir popülasyonu aşmış yerleşimler kent olarak tasnif edilmektedir. Buna göre ABD de nüfusu 2.500'den, Belçika'da 5.000'den, İsviçre'de 10.000'den fazla olan yerler kent olarak nitelendirilmiştir. Ülkemizde ise nüfusu 2.000'den aşağı yerleşmelere köy, 2.000 ile 20.000 arasında olanlara kasaba ve nüfusu 20.000'den fazla olan yerleşmelere kent denmektedir.¹⁶

Genel olarak incelendiğinde kent kavramı sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinimlerinin karşılandığı, tarımsal uğraşın az olduğu, köylere nazaran nüfusun daha yoğun olduğu yerleşim birimi olarak tanımlanabilir.¹⁷

Kentin hızlı, yoğun ve stresli yaşamının ortaya çıkardığı bir başka gerçek de insanların kentlerde yaşamaktan genel olarak pek memnun olmadıkları fakat buna rağmen insanlara sağladığı ve sunduğu geniş imkân ve hizmetlerden yararlanmak uğruna onun dışına çıkamadıkları ve ondan vazgeçemedikleridir. Kentlerde yaşayanlar sürekli kentlerden bir şeyler talep etmektedir. Şunu unutmayalım ki kent bir organizmadır ve o da bizlerden bir şeyler beklemektedir. Bize pek çok olanak sunan bu organizmanın bizden destek almadan yaşama şansı bulunmamaktadır. Kenti yaşatan da, öldüren de yine içinde yaşayanlardır.¹⁸

---

15 Ruşen Keleş, ve A. Ünsal, **Kent ve Sosyal Şiddet**, A.Ü.S.B.F. Yayınları, Ankara, 1982, s.2

16 Aziz Yıldırım, “**Kentleşme ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç Üzerindeki Etkileri**” A.Ü.S.B.Enstitüsü, yüksek lisans tezi, Ankara, 2004, s.13

17 Ruşen Keleş, **Kent Bilim Terimleri Sözlüğü**, İmge Kitabevi, Ankara, 1998

18 Yüksel Dinçer, “**Kent, Kentleşme ve Kent Planlaması: Sivil Toplum için Kent**”, **Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri**, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 1999, s.343

1.2 KENTLEŞME KAVRAMI

Kentleşme dar anlamda, kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artması demektir. Kentsel nüfus köyden kente göçlerle artar. Gelişmekte olan ülkelerde kentleşme bu şekilde nüfus akınları halinde gerçekleşir.

Fakat kentleşme yalnızca nüfus hareketi bağlamında düşünülmemelidir. Kentleşme, aynı zamanda o toplumda ekonomik ve toplumsal yapıyla da ilişkilidir. Bu nedenle kentleşmeyi tanımlarken nüfus hareketini yaratan toplumsal ve ekonomik değişmelere de yer vermek gerekir. Bu şekilde düşünülürse kentleşme, “sanayileşme ve ekonomik gelişmeye paralel olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütleşme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim süreci” olarak tanımlanabilir.

Bu bağlamda günümüz toplumları sanayileşme süreciyle birlikte az kentlileşmiş ya da çok kentlileşmiş olarak nitelendirilir. Kentleşme ve sanayileşme arasında doğrudan bir ilişki vardır. Gelişmiş olan ülkelerde bu durum paralellik arz ederken, gelişmekte olan ülkelerde, sanayileşme, kentleşmeyi yavaş bir hızla takip etmektedir.

Kentleşme son yüzyılın en önemli olgularından birisidir. Teknolojik alanda meydana gelen gelişmeler, üretim şekli ve ilişkilerinde meydana gelen gelişmeler, büyük oranlarda insan kitlelerinin yaşam alanlarından göç ederek kentlere yerleşmesini ve böylece kentlerin hızla nüfusunun artarak kentleşme olgusunu meydana getirmiştir. Kentleşme olayına demografik açıdan bakıldığında kırsal nüfusa göre kent kabul edilen yerleşim yerlerinde yaşayan nüfus artışı ele alınmaktadır.¹⁹

Kentleşme (urbanization) kavramını genel anlamda dar ve geniş olarak

---

19 Bülent Ulutürk, **Kentleşme ve Suç İlişkisi: Adana ve Çanakkale Araştırması**, Polis Akademisi G.B.Enstitüsü, yüksek lisans tezi, Ankara, 2006, s.5-6

niteleyebiliriz. Dar anlamda kentleşme kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artması olarak tanımlanabilirken geniş anlamda kentleşme üretim ve hizmetlerin büyümesini sağlayan sanayileşmenin etkisi ile ve doğum oranının fazla olması ve bu fazlalığın kent içi yerleşim alanlarında yaşamak istemeleri veya iskan edilmeleri nedeniyle nüfusun kentlerde birikmesine ve kent sayısının artmasına neden olan, aynı zamanda da burada yaşayanların özel hayatlarını ekonomik, sosyal ve siyasal davranış açısından etkileyen ve devletin de belirli bir takım faaliyetlerini gerektiren bir takım değişiklikler olarak tanımlanmaktadır.²⁰

Manuel Castells “La Queestion Urbaine” adlı eserinde kentleşme kavramının tanımını sosyologlar tarafından ortak olarak görülebilecek iki temel öge üzerine kurmuştur²¹ :

- Bazı yoğunluk ve büyüklük değerlerinden başlayarak nüfusun alansal yığılması,
- Kent kültürü olarak tanımlanan bir dizi değer yargısı, davranış ve eğilimin yayılması

Kentleşme bir süreç olarak ele alındığında, demografik ölçütlerin dışında fiziksel olarak kentlerin alansal bir yayılma gösterdikleri, ama aynı zamanda göreceli olsa da bir kalkınma süreci içinde ekonomik, toplumsal, kültürel ve yönetsel bir değişimi ifade etmektedir.²²

Tarihin ilk zamanlarındaki köyden kente dönüş sürecini inceleyen Gordon CHILD ilk kentsel toplumların, kendilerinden önceki neolitik toplumlara/köylere göre, gösterdikleri farklılıkları on başlık altında toplamıştır :

- 1- İlk kentler, kendilerinden önceki yerleşimlerden nüfus olarak daha büyük

---

20 Eyüp İspir, **Kentleşme, Metropolitan Alan ve Yönetimi**, AİTİA yayınları no:185, Ankara, 1982, s.7 -8

21 İ.Hamit Hancı, ”İç Göçler ve Çarpık Kentleşme”, Hekim ve Yaşam "İzmir Tabip Odası Bülteni" Mayıs-Haziran 1999, sayı:6, s.24-28

22 Yüksel Dinçer, “**Kent, Kentleşme ve Kent Planlaması: Sivil Toplum için Kent**”, **Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri**, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 1999, s.343

ve onlardan daha yoğun bir biçimde iskân edilmiş olmalıydılar. Mezopotamya'daki Sümer kentlerinin nüfuslarının 7000 ile 20.000 arasında değiştiği saptanmıştır. Hindistan'da Indus Vadisi'ndeki Harappa ve Mohenjdaró daha da büyük olmalıydı.

2- Kentsel nüfusun büyük çoğunluğu hala tarımla uğraştığı halde büyük kentlerde, köyden farklı olarak, tarım dışı işlerde çalışan farklı gruplar bulunmaktadır. Bunlar, uzman zanaatkârlar, ulaşım işçileri, tüccarlar, askerler ve rahiplerdir.

3- Her kentsel toplumda, sınırlı teknik olanaklarla üretim yapan küçük üreticiden vergi veya başka bir isim altında çok küçük miktarlarda toplanan ürünü elinde toplayan tanrısal bir 'Kral' bulunmaktadır. Böyle bir odaklaşma olmasa, çok düşük üretkenliği olan kırsal ekonomiden bir anamal birikimi sağlamak mümkün olmazdı.

4- Anıtsal kamu yapılarının varlığı, yalnızca kentleri köylerden ayırmakla kalmaz, aynı zamanda da topluma ait artık ürünün kentlerde toplanmasını simgeler. Mezopotamya'daki Sümer kentinde, çevredeki konutlardan ayrılması için insan eliyle yapılmış bir tepe üzerine inşa edilen tapınak, çok katlı kule ya da ziggurat bulunmaktadır. Tapınak, çevresinde yer alan depolar, zanaatkârların çalıştıkları atölyeler, rahiplerin kaldıkları odalar ile birlikte, büyük bir tahıl ambarı görünümündedir.

5- Sarayın veya tapınağın depolarında biriken ekonomik artık ürünün toplanmasını ve dağıtımını denetleyen rahipler, sivil ve asker yöneticiler ve memurlar, üretime katılmadıkları halde ondan en büyük payı alarak, bir yönetici sınıf oluşturmuşlardır.

6- Yazının kullanılması da bir uygarlık göstergesidir. Belirli olayları kayıt etmek, resmi kayıtları tutmak, tapınağın gelirlerini toplamak gibi gereksinimler işaret sisteminin gelişmesini sağlamıştır. Ancak yazının olmaması bize o yerleşimin kent sayılamayacağını da göstermez. Mesela Anadolu'da ki Troya kentinde yazı kullanılmamaktaydı fakat bu eksiği yüzünden birçok gelişimini tamamlamış

böylesine bir kenti yok saymak da mümkün değildir.

7- Geometri ve astronomi bilgisinin gelişmesi, tahıl ekiminin ne zaman yapılacağı, ürünün ne zaman toplanacağı konusunda takvimler hazırlanması ve matematiksel bilgilerin varlığı da yazı gibi uygarlığın temel göstergelerindendir.

8- İlkel insan-mağara resimlerinde olduğu gibi doğada gördüğü nesneleri somut ve yalın ifade etme yeteneğine sahipti. Neolitik çiftçiler ise bunu hiç yapmadılar; doğal nesneleri soyut geometrik ifadelerle simgelemeyi yeğlediler.

9- Üretimin sürdürülebilmesi için gerekli olan, yaşamsal önemi bulunan ve yerel olarak sağlanamayan nesnelerin ve ham maddelerin uzak mesafelerden taşınması kentleri dış ticarete bağımlı kılmıştır. Burada sözü edilen dış ticaretin kapsamı, daha çok fazla ürünü toplayan kralın ve sarayın lüks gereksinimlerini ve taleplerini karşılamaya yönelikti. Düzenli bir biçimde sürdürülen bölgeler arası uzun mesafeli dış ticaretin varlığı, ilk uygarlıkların ve onların ürünü olan kentlerin ortak özelliğidir.

10- Bu işleyiş içinden de eski kentler yöneticiler, rahipler, zanaatkârlar ve çiftçiler olarak toplumun refahı için kendilerine düşen, birbirini tamamlar nitelikteki işleri yapan, bu nedenle de organik bir dayanışma içinde olan toplumlardır. Bu nitelik, uygar/kent toplumunun barbar toplumdan en önemli farkıdır.

Bu tespit yakın doğuda kentleşmeye ait ilk veriler olarak karşımıza çıkmaktadır.²³

İnsanların yerleşik hayata geçerek meydana getirdikleri ilk kentler, sürekli ikamet ettikleri, hayvanların ehlileştirildiği ve büyük arazilerin ekilip biçilebilir duruma getirildiği bölgeleri ifade etmektedir. 18. yüzyılda Batı Avrupa'da meydana gelen sanayi devrimi ve sanayileşme hamlesi ile beraber sosyal yapıda köklü değişimler meydana gelmiş ve böylece modern anlamda kentleşme olgusu ortaya

---

23 Eser Karaca, “Yakın Doğu'da Kentleşme”,
www.gençbilim.com/sehirplanlama/yakindogudakentlesme, erişim tarihi: 14.04.2008

çıkmıştır.

Kentleşme kavramında, sanayi devrimiyle başlayan ekonomik büyüme, gelişme ve ilerleme organize edilmiş bir sosyal yaşamın oluşmasına zemin hazırlamış ve kentsel devrim kavramı oluşmuştur. Sanayileşme ile nüfus kentlerde yoğunlaşmış, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş ile yaşam tarzı ve stilinde de büyük değişimler meydana gelmiştir. Kentleşme süreci, gelişmenin bir göstergesi olarak değerlendirilmekte ve insanların daha modern ve rahat imkânlarla sahip olması, iş, eğlence, eğitim, sağlık, güvenlik gibi imkânların artması olarak görülmektedir.²⁴

Kentleşmenin özelliklerini üç ana başlık altında inceleyebiliriz:

a) Kentleşme bir değişim sürecidir. Devletin yüklendiği hizmetler açısından faaliyetlerde bulunmasını gerektiren ekonomik, sosyal, fiziki ve nüfus alanlarındaki değişikliklerdir. Ülke düzeyinde hukuk ve düzeni sağlamayı amaçlayan ve kurumlarını bunları denetlemek ve sağlamak üzere planlayan devletin, hızlı kentleşmenin doğuracağı problemleri çözmek için kent yönetimiyle ilgili düzenlemeleri yapması gerekir.

b) Kentleşme devletin ödevlerinde artışı gerektirir. Devlet gelirlerinin artırılması, bu gelirlerin programlara dağıtılması ve öncelikli olanların belirlenmesi gibi mali sorunlar kentleşmeyle yakından ilgilidir. Kentler gelişirken ortaya koydukları değişimler çok yönlüdür ve ülkenin ekonomik ve sosyo-politik yapısını etkileme gücüne sahiptir. Bu nedenle kentleşme ve bununla ilgili hukuki düzenlemeler devlet tarafından yapılmalıdır.

c) Devlet kentleşme sebebi ile karmaşık ve teknik nitelik taşıyan problem ve görevlerle karşılaşır. Taşımacılık, mesken, salgın hastalıkların önlenmesi ve denetimi, çevre kirliliğinin önlenmesi, enerji, alt yapı, eğitim-kültür ve sosyal hizmetleri yürütme durumunda kalır. Ancak bu hizmetler kentleşmeden dolayı giderek karmaşık

---

24 Bülent Ulutürk, **Kentleşme ve Suç İlişkisi: Adana ve Çanakkale Araştırması**, Polis Akademisi G.B.Enstitüsü, yüksek lisans tezi, Ankara, 2006, s.2

bir hal alacağından, çeşitli kaynakların koordinasyonu ve planlaması zorunlu olur ve teknik donanımı gerektirmektedir.²⁵

Ayrıca kentleşmenin sosyologlar tarafından ele alınış biçimlerinden olan yaşam stilinin değişmesi şu anlamlara gelmektedir:

a) Kentleşme mesleki kompozisyonların değişmesine sebep olması yönüyle, kırsal alanların kentlere dönüşme sürecidir. Kentlerde hâkim uğraşı alanı tarım veya hayvancılık değil; endüstri, ticaret ve hizmet sektörüdür.

b) Kentleşme kırlardaki homojen yapının tersine heterojenleşmeye sebep olur. Kent var olan zıtlıkların bir uyum içerisinde giderilmesi zorunluluğunu doğurur.

c) Kentlerde sosyal tabakalaşma, yerleşme bölgesinin uğraşı türünün ve hacminin değişmesi nedeniyle değişir. Uzmanlaşma, alışveriş merkezlerinin, yeni kuruluş ve örgütlerin ortaya çıkması yeni bir insan kategorisini de beraberinde getirmiştir. Büyük işadamları, bürokratlar, siyasetçiler, işçiler gibi aralarında kast sistemi olmayan bir sosyal tabakalaşma oluşur.

d) Kentleşme ile yeni bir siyasi iktidar denetimi ve işleyişi, merkezi bir organizasyon oluşur. Kentleşme ile gelişen sosyal yapı, nüfus ve alan genişlemesi, ihtiyaçların artması, o yerleşim bölgesinde daha üst ve organize bir siyasi yapının oluşturulmasını gerektirir.

e) Kentlerdeki fonksiyonel değişime paralel olarak kent, bölgenin hizmet merkezi durumuna gelir. Bu durum kentin, teknik gelişim, ulaşım kolaylıkları ve haberleşme vasıtaları gelişiminin yanı sıra, eğlence olanaklarının artması sonucunu da doğurur.²⁶

---

25 Eyüp İspir, **Şehirleşme ve Meseleleri**, Ocak yayınları, 2. baskı, Ankara, 1986, s.8

26 Bülent Ulutürk, **Kentleşme ve Suç İlişkisi: Adana ve Çanakkale Araştırması**, Polis Akademisi G.B.Enstitüsü, yüksek lisans tezi, Ankara, 2006, s.7-8

Kent kavramını oluşturan nedenlerin başında nüfus gelir demiştik. Bu nüfus köy ve kırsal bölgelerden ekonomik, sosyo-kültürel, teknolojik veya herhangi başka sebeplerden büyük kentlere göç eden insanlar sayesinde oluşmuştur. Bu aşırı ve kontrol edilemez nüfus artış hızına kentler hizmet sunmakta hazırlıksız ve yetersiz kalmıştır. Kurumların hazırlıksızlığı, hızlı dönüşüme yönelik plan ve projelerin yapılamayışı ve uygulamadaki aksaklıklar olumsuz durumların baş göstermesine sebep olmuştur. Bu olumsuz durumların en başında konut ve işsizlik gelmektedir.

Konut problemi pratikte altyapı, eğitim, güvenlik, ulaşım ve sosyal alan imkânlarından mahrum çeşitli konut ve mahalle tiplerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Göç eden kitlelerin yeterli eğitim almamış olmaları iş bulmalarını zorlaştırmış veya bazı meslek gruplarında yığılmalara neden olmuş ve bu hem işsizliğe hem de belirsiz bir rant alanının oluşmasına sebebiyet vermiştir.

Köyden kente gelen kesim genelde akraba veya aynı yöreye ait insanların yaşadığı bölgeleri yaşam alanı olarak tercih etmiştir. Burada kendi örf, adet, gelenek ve göreneklerini sürdürmeye çalışan insanlar ile kentli yaşam tarzı arasında farklılıklar oluşmuş ve belirli bir alt kültür doğmuştur. Diğer yandan kentin yerli insanların onları kabullenmek istememeleri ve dışlamalarıyla uyum problemleri neticesi kültür çatışması ortaya çıkmış ve bu da bazı yeni suç türlerini ortaya çıkarmıştır.

Yoğun göç ve çarpık kentleşmeyle birlikte komşuluk ilişkileri değişmeye başlamış toplumun şahıslar üzerindeki kontrolü azalmış ve böylece kırsal alanlara nazaran suç oranları artmıştır. Maslow'un ihtiyaçlar prensibinde ikinci sırada bulunan güvenlik ihtiyacı karşılanamamaya başlamış böylece kentlerde bir tedirginlik ortamı baş göstermiştir. Bu da insanların gruplar halinde (site, uydu kent v.b) güvenli farklı konut alanlarını oluşturmalarına neden olmuştur.

Köy ve kentler pek çok bakımdan farklı özelliklere sahiptir. Bu iki bölgeyi birbirinden ayıran özelliklerin tespiti yönünden değişik kriterler öne sürülse de, İbni Haldun'dan esinlenen Sorokin ve Zimmermen şu kriterleri öne sürmüşlerdir:

- 1) Mesleki alanda farklılaşma,
- 2) Çevreye yerleşme biçiminde farklılaşma,
- 3) Toplum yapılarının büyüklüğünde farklılaşma,
- 4) Nüfusun homojen veya heterojen oluşuna göre farklılaşma
- 5) Toplumsal tabakalaşma, farklılaşma ve karmaşıklık,
- 6) Toplumsal hareketlilikte farklılaşma,
- 7) Nüfus yoğunluğundaki farklılaşma,
- 8) Göçün yönünde görülen farklılaşma,
- 9) Toplumsal ilişkiler veya temas sisteminde farklılaşma²⁷

Genel olarak bakıldığında modern manada kentlerin oluşmasında iki faktör zikredilmektedir.

Birincisi göçen nüfus, ikincisi fakat daha önemlisi tarımsal olmayan, sanayiye dayanan işyerlerinin artması, ihtisaslaşması ve örgütlenmesidir. Bu belirttiğimiz iki nokta dengeli bir şekilde arttığında düzgün bir kentleşme görülecektir. Kentlerde nüfus artışı tarımsal bölgelerde çeşitli nedenlerle geçimini sağlayamayanların kentlere göçmesi ile meydana gelir. İşyerleri ise ya kentte ya da kentin bir parçası konumunda bulunan bölgelerde sanayileşerek uzmanlaşır ve düzenli çalışma ve yaşama şartlarını temin ederler.²⁸

Keleş'e göre kentleşmede üretim biçimindeki değişimin, yani ekonomik ögenin özel bir ağırlığı vardır. Kentleşmenin, tarımsal üretimden daha ileri bir üretim düzeyine geçiş olarak da tanımlanabilmesi bu yüzdendir. Bu geçiş ile birlikte tüm üretimi denetleme işlemlerinin kentlerde yapılması zorunlu hale gelir ve bu da kentlerin yoğunlaşmasına, büyümesine yol açar. Bu da ülkenin geçiş süreci içinde bulunduğu konuma göre az kentleşmiş ya da çok kentleşmiş olmasını nitelemektedir.²⁹

---

27 Bülent Ulutürk, **Kentleşme ve Suç İlişkisi: Adana ve Çanakkale Araştırması**, Polis Akademisi G.B.Enstitüsü, yüksek lisans tezi, Ankara, 2006, s.9

28 Mübeccel B. Kıray, **Kentleşme Yazıları**, Bağlam yayınları, İstanbul, 2003, s.15-16

29 Ruşen Keleş, **Kentleşme Politikası**, İmge Kitabevi, Ankara, 1990, s.5

1.3 KENTSEL SORUNLAR

İkinci Dünya savaşı sonrası özellikle Amerika Birleşik Devletlerinde sanayinin barış ekonomisine geçmesi ile başlayan süreçte tarımdan kopma ve sanayiye yönelme ile göç olgusu filizlenmeye başlamıştır.³⁰ 1945’lerden 1960 sonlarına doğru nüfusun hızla artması ve yeni yerleşim birimlerinin ve şekillerinin ortaya çıkması çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir.

1.3.1 Mekânsal Sorunlar

1980’li yılların başından itibaren dünya çok önemli değişimlere ev sahipliği yapmıştır. Bir yandan üretim biçimleri ve ekonomik alanda önemli dönüşümler gerçekleşirken, diğer yanda özellikle gelişmiş ülkelerde benimsenen sosyal refah kurumları önemli daralmalar yaşamış ve devletin ekonomik alana yönelik faaliyetlerini azaltıcı uygulamalar hayat bulmuştur.

Ekonomik ve sosyal yapıda yaşanan bu önemli ve büyük gelişim ve dönüşümlerin mekânsal yapıya tesiri de büyük olmuştur. Bu nedenle yapılan çalışmaların konusu kentsel ve bölgesel gelişmelerin kavramsal çerçeveye oturtulması ve yeni oluşan mekânsal birimlerin hangi zorlamalar sonucu ortaya çıktığı üzerinde yoğunlaşmıştır.³¹

Mekânın değişen karakteri yerel politikalardan kalkınma planlarına, sanayileşme hamlelerinden sosyal ve kültürel dokuyu yeniden biçimlendirmek için yapılan çalışmalara dek çok çeşitli etmenlerce belirlenmiştir. Kentlerin bir taraftan artan nüfus ve ihtiyaç duyduğu nitelikli insan unsuru, mekânın kullanımı, düzenlenmesi, oluşturulması ve paylaşılması ile ilgili dinamikleri köklü bir değişime

---

30 Mübeccel Kıray, **Toplumsal Yapı, Toplumsal Değişme**, Bağlam yay., İstanbul, 1999, s.344

31 Ayda Eraydın, ” **Kent Bölgeler: Küreselleşmenin Yeni Odakları mı Yoksa Yeni Birlikteliklerin ve Demokrasi Taleplerinin Mekânları Mı?**”, <http://www.planlama.org/new/planlama.org-yazilari/> erişim tarihi: 02.09.2009

uğratmıştır.³²

1.3.1.1 Kente Göç ve Gecekondulaşma

Dünya genelinde kent olgusu incelendiğinde kentlerin ortasında kontrol ve idare fonksiyonlarının toplandığı bir merkezi iş mıntıkası bulunur. Bunun etrafındaki halkada da düzenli merkezden dışa doğru uzanan parçalar halinde ekonomik güçleri ile oranlı olarak, yer yarışması sonucu, en kudretsizlerin en arzu edilmeyen yerlerde, en kudretlilerin de fiziki şartları en iyi, prestiji yüksek çevrelerde yerleştikleri, arada kalan sahalarda da, çoğunluğun bulunduğu orta tabakaların olduğu görülmektedir.

Ekonomisi gelişmekte olan sanayileşmiş toplumlarda kırsal bölgelerden kopup kentlere göçenler önce merkezi iş mıntikasına ya da diğer iş nüvelerine çok yakın, en az masrafla çalışma alanlarına ulaşabilecekleri geçiş mıntıklarına yerleşirler. Gelişen sanayinin sağladığı gelir kente yeni gelen kırsal nüfusu kent yapısına asimile eder, böylece hem köylü hızla hünerli sanayi işçisi ya da hünerli örgütlerde çalışan memurlar haline gelir hem de kentte bunun yansıması olarak düzenli konut mıntıkları gelişir.³³

İkinci Dünya Savaşından sonra bu yapı belirgin bir şekilde değişmeye başlamıştır. Günümüzde hem kendi toplumumuzda hem de diğer geç sanayileşmiş toplumlarda, Güney Amerika'daki, Asya'daki benzer ülkelerin kentlerinde, ulaşım, sanayi ve bunlarla aynı zamanda gelişen örgütleşmelerin modern düzene geçiş hızları 19.yüzyıl Batı toplumlarının kentleşmelerinden çok daha yavaş olmakla beraber tarımsal üretimde, nüfus artışı ile topraktan kopma şimdiye dek olmadığı kadar hızlı ve büyük çaptadır. Yani bu kentlerde nüfus yığılması oranı sanayileşme ve örgütleşme hızından çok daha fazladır. Bundan dolayı kırsal bölgelerden gelen ve modern bir iş ve tabakalaşma düzenine giremeyen kimselerin mekâna yerleşmeleri

---

32 Ayda Eraydın, **Değişen Mekân Mekânsal süreçlere İlişkin Tartışma ve Araştırmalara Toplu Bakış:1923-2003** , Dost Kitabevi, Ankara, 2006, sonsöz

33 Mübeccel B. Kıray, **Kentleşme Yazıları**, Bağlam yayınları, İstanbul, 2003, s.19

farklı olmakta ve çokça sorun meydana gelmektedir.³⁴ Bu sorunların başında da “gecekondulaşma” olgusu gelmektedir; diyerek gecekondu olgusuna değinelim.

Gecekondu olgusu, toplum dinamiğimizin bir ürünüdür. Bir diğer anlamda, kent-kırsal alan farklılaşması sonucu meydana gelen yeni bir oluşumdur.³⁵

Gecekonduyu kırsal alanlardan kentlere göç eden nüfusun, kentlerde konut arzının eksikliğinden kaynaklanan barınma ihtiyaçlarının temini için fiziksel koşulları yetersiz, yasal olmayan yerleşme şekli olarak niteleyebiliriz.

Gecekondulaşmanın temelinde kırdan kente göç vardır.” Gecekondu kentin planlanmış altyapısı tamamlanmış kesimlerine; yerleşme geliri yeterli olmayanlarca, kent çevresindeki ya da kente yakın ve henüz kentleşmemiş topraklar üzerinde barınma gereksinimlerini gidermek amacıyla, kendi olanakları ile kurdukları konutlardır.³⁶

Gecekondular kırsal kesimden gelenlerin kentlerin kıyısında kurduğu konut yerleşmeleridir. Çoğunluğunu hazinenin olmak üzere başkasına ait topraklar üstünde, yasal süreçler izlenmeden sağlıksız, güvenlik koşullarından yoksun bir biçimde çabuk kurulan, tasarımdan yoksun yerleşkelerdir.³⁷

Gecekondular genellikle insanların yerleşmesine ve insanca bir yaşam sürdürmesine elverişli olmayan arsalar, sel baskınına uğramış ovalar, çöl nitelikli kurak yerler, toprak kayması tehlikesi bulunan tepeler, kirlenmenin ileri düzeye vardığı sanayi kuruluşlarının yakınındaki alanlarda inşa edilmişlerdir. En kısa zamanda ve en ucuz biçimde yapılmış olmaları çok yetersiz nitelikte yapılmalarına neden olmuştur.³⁸

---

34 Mübeccel B. Kıray, **Kentleşme Yazıları**, Bağlam yayınları, İstanbul, 2003, s.21

35 Orhan Türkdoğan, **İstanbul Gecekondu Kimliği**, IQ yayıncılık, İstanbul, 2006, s.203

36 Tansı Şenyapılı, **Bütünleşmemiş Kentli Nüfus Sorunu**, ODTÜ yayınları, Ankara, 1978, s.15

37 Yasin Karabağ, **Kentleşme, Kentleşme ve Kentsel Suç**, Kocaeli Üniv.,yüksek lisans tezi, 2004, s.20

38 Ruşen Keleş, **Kentleşme Politikası**, İmge Kitabevi, Ankara, 1990, s.366

Gerçekten de gecekondu hem yerleşim yeri olarak hem de yapı itibari ile insanca bir yaşam için gerekli olan şartlardan uzak bir ortam oluşturmuşlardır. Altyapıları ve kentsel hizmetleri çoğunlukla eksiktir.

Gecekondu kentlerin etrafında ortaya çıkan derme-çatma, sağlıksız, başkasına ait olsun, hazineye ait olsun, başkasının arazisi üzerine yapılmış konut türüdür. Genellikle sosyal, kültürel ve ekonomik hizmetlerden mahrum bölgelerdir.

Kırsal kesimden kentlere göç edenlerin büyük bölümü doğrudan gecekondu alanlarına yerleşirken, bir kesimi de kentlerin aşırı kalabalık merkezlerindeki *slum*lara yönelmişlerdir. *Slum*, bir zamanlar kentlerin en gelişmiş merkezi kesimini oluşturan, ancak zamanla yeni merkezlerin doğması ile eski değerini ve cazibesini kaybetmiş bölgelerdeki eski ve sağlıksız alanları tanımlaya bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bazı araştırmacılar *slum* ve *ghetto* arasında farklılıklar olabileceğini belirtmişlerdir. Buna göre *ghettolar* düşük gelirli, sosyal ve mesleki gelişme yönünden hareketliliğini yitirmiş kalabalıkların barındığı gelişmiş ülkelerdeki kentsel alanlardır. Gelişmekte olan ülkelerin kentlerinde görülen gecekondu ise kent yaşamıyla bütünleşmeye, kentlileşmeye ve sosyal mesleki yönden gelişmeye hareketlilik eğilimindedirler.³⁹ Yani *slum* ve *ghetto* arasındaki fark buralarda yaşayan insanların hayata ve yaşama bakış tarzları ve bu tarzı hayata geçirme çabaları ile açıklanmaktadır.

1800'lerden itibaren Batı Avrupa, Latin Amerika ve Birleşik Devletlerde görülmeye başlayan gecekondu olgusu günümüz gelişmekte olan ülkelerinin temel sorunları arasında yer almaktadır.

1800'lerde Londra'nın nüfusu 50 bin iken, 1850'de bu rakam 500 bine yükselmiştir. Yine aynı tarihlerde gecekondu olgusu Paris'te karşımıza konut sıkıntısı

---

39 Orhan Türkoğlu, **İstanbul Gecekondu Kimliği**, IQ yayıncılık, İstanbul, 2006, s.50

nedeni ile çıkmaktadır.⁴⁰

Gecekondu yerleşmelerini Afrika, Ortadoğu ve Latin Amerika ülkelerinde, bir Birleşmiş Milletler uzmanı olarak inceleyen Charles Abrams bu yerleşmelerin 9 kümeye ayrılabilceğini belirtmiştir. Bunlar;

- Birinci kümede gecekonduyunun sahibi olan ve onda yaşayanlar,
- İkinci küme, gecekondu kiralacı olarak yaşayanlar,
- Üçüncü küme, kira ödemekten vazgeçen ve ev sahibinin gecekondu dan çıkarmağa korktuğu kişilerden oluşurlar,
- Dördüncü küme, gecekonduyu kiraya vermek için yaptıran, gecekondu ağısı olarak nitelendirilebilecek olanlar,
- Beşinci küme, spekülâtör olan ve gecekondu yapıp, kiralamayı ya da satmayı uğraş haline getirmiş olanlar,
- Altıncı küme, dükkân ya da işyerlerinde kurulan gecekondu lar kümesidir.
- Yedinci küme, özel kişilerin toprağı üzerine gecekondu yaptıktan sonra toprak sahibi ile pazarlığa girişen ve anlaşılan kimselerin kümesidir.
- Sekizinci küme, gecekondu larını limanda ya da salda ya da deniz üzerinde kurmuş olanlar kümesidir.
- Dokuzuncu küme, aynı aileden, kabileden, köyden olup veya ortak işi olanların birbirlerini özel ve kamusal karışmalardan korumak için işbirliği ve yardımlaşmada bulunanlardır.⁴¹

Nitelikleri insanca yaşamaya çoğı kez elverişli bulunmayan bu yerleşmeler konusunda, resmi kuruluşlar, her ülkede kendilerine göre farklı politikalar izlemiştir. Bu politikalar genelde iyileştirme, yıkma, önleme ve yeniden yerleştirme başlıkları altında incelenebilir.⁴² Birçok ülke başlangıçta ilke olarak yıkmayı benimsemiş fakat bu gerçeğin kökeninde ülkelerin toplumsal ve ekonomik yapılarının bulunması sorunun çözülmesinde yetersiz ve geçici kalınmasına neden olmuştur.

---

40 Erol Kaya, Kentleşme ve Kentlileşme, Okutan yay., İstanbul, 2. bs., 2007, s.58

41 Ruşen Keleş, **Kentleşme Politikası**, İmge Kitabevi, Ankara, 1990, s.362

42 A.g.e.

Bu nedenle gecekondulaşmayı önlemenin, yıkmakla veya nüfusu bir yerden başka bir yere taşımakla değil, sorunun toplumsal-ekonomik temellerine inilmesi ve bütünsel olarak değerlendirilerek pansuman tedbirlerden ziyade kökünün kurutulması gerektiği görüşü güç kazanmıştır.

1.3.1.2 Kontrolsüz Yayılma ve Kentsel Saçaklanma

Yirminci yüzyılın sonları ile birlikte her alanda meydana gelen teknolojik gelişmeler metropoliten kentlerde ve çevreleri ile olan ilişkilerinde önemli farklılaşmalara neden olmuştur. Büyüyerek genişleyen kentler paralelinde yeni örgütlenmeleri getirmiş ve bazı kentsel fonksiyonlar metropoliten kentin yerleşim alanlarının sınırının dışında yer seçmeye başlamış, sürekli olmayan, arada boş, kullanılmayan alanların bulunduğu kopuk kopuk bir yerleşim örüntüsü oluşmaya başlamıştır. Bu yeni kentsel büyüme biçimi ise kentsel saçaklanma olarak adlandırılmıştır.⁴³

Kentsel saçaklanma olgusu özellikle büyük şehirlerin hızlı gelişimi sonucu ortaya çıkmaktadır. Saçaklanmanın meydana gelmesinde ise merkezdeki hava kirliliği, gürültü, suç oranları, alan yetersizliği, kent merkezinde arsa arzının sınırlı ve fiyatının çok yüksek olması, nüfus artışı, ticari aktivitelerin kayması gibi etmenler önemli rol oynamaktadır.

1968-1971 yılları arasında Latin Amerika kentlerinden gelen göçmenlerin yaşantılarının gözlemlendiği bir araştırmaya göre; gecekonduların kent yapısında bir “ur” oluşturduğu ve büyük toplumla bütünleşemediği ve bu nedenle de gecekondulaşmayı yerleşim biçimi açısından “saçaklanma” (fringe) noktaları olarak

---

43 Neslihan Karataş, “İzmir’deki Şehirsiz Saçaklanma Eğilimlerinin Torbalı-Ayrancılar’da Arazi Sahipliği El Değişim Süreçlerine Etkileri”, DEÜ Mimarlık Fakültesi, İzmir, 2007, s.3

değerlendirilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.⁴⁴

Yerleşme sisteminde yaşanan dönüşüm aslında sistemin yeni oluşan koşullara uymaması neticesinde meydana gelmektedir. Meydana gelen sorunların çözümlenmesinde ise yapılacak uygulamaların belirli kriterler dâhilinde sürdürülebilir ilkeler çerçevesinde yapılması gerekmektedir.

Nüfus artışının meydana getirdiği sağlıklı ve kontrolsüz kentsel büyüme sorunlarına gelecek kuşakların gereksinimlerinin karşılanmasını engellemeyecek biçimde gelişmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu durumda ise doğal kaynakların tahrip edilmemesi ve ekolojik dengelerin korunması gerekmektedir. Bir yerleşme sisteminin sürdürülebilirliği bakımından korunması gereken en önemli öge, doğal kaynaklardır. Bu bakış açısıyla; kent çeperinde başlamış olan kontrolsüz kentsel gelişme ve saçaklanmanın araştırılarak sorunlarının tespit edilmesi gerekmektedir.⁴⁵

1.3.1.3 Konut Yetersizliği

Kentlere göçün doğurduğu sorunlardan biri konut yetersizliğidir. Yakın gelecekte sorunun daha önemli boyutlara ulaşacağı anlaşılmaktadır. Konut toplumsal bir sorun olduğu kadar hatta ondan da fazla ekonomik bir kalkınma sorunudur.

Geniş kitlelerin yetersiz barınma koşulları içerisinde barınmaları ve yaşamaları toplum nezdindeki barışı ve huzuru tehdit etmektedir. Huzur ve güven sağlayan bir konutun ve çevrenin içinde yaşayan insanların verimliliğinin artması konut faktörünün önem derecesine işaret etmektedir.

Konut yetersizliğinde görülen bu durum toprak rantını çok büyük boyutlara

---

44 Orhan Türkdoğan, **İstanbul Gecekondu Kimliği**, IQ yayıncılık, İstanbul, 2006, s.51

45 Basit Doğru, “**İstanbul Kent Çeperinde Saçaklanma ve Sürdürülebilirlik: Eyüp Kent Çeperi Örneği**”, http://www.planlama.org/index.php?option=com_content&task=view&id=255&Itemid=62, erişim tarihi:30.08.2009

taşımış, öte yandan sağlıksız ve izinsiz konut yapımının ülkelerin temel sorunlarından biri haline getirmiştir.

Konut sorunun sadece konut yetersizliği bağlamında değil hem ekonomik hem sosyal hem de tasarım yönleri ile ele alınması ve bir bütün içerisinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Günümüz konutlarında çağdaş yaşam alanlarının elde edilememesinin nedenleri arasında çevresel ve kültürel özelliklerin dikkate alınmaması, yer duygusuna sahip olunmaması ve tasarımı geliştirmeye yönelik çabaların yetersizliği yer almaktadır.⁴⁶

Konut yatırımlarının sadece ekonomik açıdan değil, aynı zamanda toplumsal nedenlerle savunulması gerekmektedir. Çünkü devletler dar gelirli geniş kitlelerin uygun, temiz ve yaşanabilir barınma koşulları içinde yaşam sürmelerine uzun süre ilgisiz kalamazlar.

Bu nedenle her ülke kendi özel koşullarına göre bir yol haritası belirlemektedir. Konut ve konuta ilişkin çevrenin savaştırılması, ileride temizleme(clearance), yenileme(renewal) ve yeniden imar(redevelopment) gibi kent planlamasının daha pahalı olan araçlarına başvurmayı gerekli kılmaktadır. Bu halde gerekli harcamaların zamanında ve yerinde öze alınması hem ekonomiyi ileride katlanılması gereken zorluklardan alıkoyacak⁴⁷ hem de kaliteli bir yaşam standardına sahip, toplumsal sorunlardan uzak, kaliteli bireylerin yetişmesine ve daha verimli olmalarına zemin hazırlayacaktır.

Konut ve konutla yakından ilgilenen kesimlerin geniş yatırım kaynaklarını tüketmek yanında istihdamı ve verimliliği de arttırmış olması, devletin ve kamu kuruluşlarının konut yetersizliği sorununa önemle eğilmeleri gerektiğini göstermektedir.

Bunun bir sonucu olarak hükümetler, konut ve kentleşme sorunlarının

---

46 Murat Balamir, **Konut Sorunu Paneli**, Mimarlık Şenliği, 6 Ekim 2008 , Ankara

47 Ruşen Keleş, **Kentleşme Politikası**, İmge Kitabevi, Ankara, 1990, s.276

çözümü için yapılacak yatırım ve uygulamalara genel kalkınma planları içerisinde yer vermektedirler. Ülke ölçüsündeki kalkınma çabalarının, iş olanaklarının ve nüfus dağılışının hem gerektiğinden fazla konut istemi yaratmayacak hem de konut ve kentleşme sorunlarının çözümünü kolaylaştıracak nitelik kazanmasına yardımcı olmaktadırlar.⁴⁸

Ülkemizde ise bu sorunun çözömlenmesi için Cumhuriyet'in ilk yıllarından bu yana mülk konut politikası benimsenmiş olmasına rağmen finansman piyasası içerisinde bir konut finansman sistemi oluşturulamadığı için bazı kamu kurum ve kuruluşları bu görevi üstlenmişlerdir.⁴⁹

Kongar'a göre Türkiye'de, siyasal iktidarların planlama fikrine soğuk bakmalarından dolayı başarıya ulaşılammıştır. Kentlerdeki ve özellikle büyük kentlerdeki konut mülkiyeti oranları Türkiye ortalamasına göre oldukça düşüktür. Türkiye'de ortalama yüzde 70 dolayında olan konut mülkiyeti, kentlerde yüzde 50'ye büyük kentlerde ise yüzde 40'a düşmüş görünmektedir.⁵⁰

Dünyada ve ölkemizde yaşanan ekonomik ve sosyal değışim süreci kentleşme ve konut sorunlarının yeniden tanımlanması, yeni çözüm önerileri getirilmesi ve geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Konut sorunun çözümü planlama, finansman, mühendislik ve tasarım boyutları ile birlikte ele alınmalıdır.⁵¹ Oluşturulacak yeni kentsel alanlarda çevre kalitesinin geliştirilmesine yönelik çalışmalarda üzerinde önemle durulması gereken noktalardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

---

48 Ruşen Keleş, **Kentleşme Politikası**, İmge Kitabevi, Ankara, 1990,s.277

49 Ali Türel, “**Mülk Konut**”, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı yayınları, Konut araştırmaları dizisi 14, Ankara, 1996, s.1

50 Emre Kongar, **21.Yüzyılda Türkiye/ 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999, s.560

51 Yiğit Gülöksüz, “**Konut Araştırmaları**”,Toplu Konut İdaresi Başkanlığı yayınları, Konut araştırmaları dizisi 14, Ankara, 1996, s.1

1.3.2 Toplumsal Sorunlar

Nüfus artışı ve sanayileşme sonucu ortaya çıkan kentleşme olgusunun, çok sayıda sorunu da beraberinde getirmektedir. Kentleşmenin stres, gürültü, kira fiyatlarının artması gibi sosyo-ekonomik etkileri yanında; hava kirliliği, çevre kirliliği gibi insanlar üzerinde de olumsuz etkileri bulunmaktadır. Kentleşme oranının ve kentlerde yaşayan nüfusun artması olarak tanımlayabileceğimiz bu olgu, ekonomik ve sosyo-kültürel bir değişmeyi ifade etmektedir.

Tarımdan sanayiye nüfus kayması ülkelerde izlenen sanayileşme siyasetinin kaçınılmaz sonucudur. Fakat Türkiye’de kentsel alanda çeşitli olanakların yetersizliği bu sorunlu kentleşmeyi temel toplumsal sorunlardan biri haline getirmiştir.

Bu sorunlu kentleşmenin ardında yatan temel öge sanayileşme ile kentleşme arasında bir uyum olmamasıdır. Kentlerde göç sonucu biriken nüfusun çoğu hizmet kesimine kaymakta, bunun sonucu olarak kentlerde işsizlik sorunu ortaya çıkmaktadır.

Bugün dünyada ve Türkiye’de, kent ve çevre sorunlarının kökeni, hızlı ve çarpık sanayileşmeye, sürekli kâr olgusuna, teknolojinin insan ve doğa yararına kullanılmamasına dayanmaktadır. Bu bağlamda, insan nüfusunun büyük yoğunluğunun yaşadığı kentler, tüketim toplumunun, sürekli kâra dayanan gelişmelerin talan ve yağmanın sonucunda insana yabancılaşan mekânlar olmuştur. Bugün kentlerin en önemli sorunlarını oluşturan yoksulluk, göç, barınma sorunu alt yapı yetersizlikleri ve çevre kirliliği, merkezinde insan yaşamının ve ihtiyaçlarının değil, sermayenin ihtiyaçlarının bulunduğu bir sistemin ürünüdür. Kırdan kente göç ucuz emek ve işgücü hep sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda teşvik edilmiş ve bugün ülkemizde kentsel yaşam çevresi plansız yapılaşma, kaçak konutlar ve gecekondu nüfus olarak adlandırılan (kent yoksulları) ile şekillenmiştir.⁵²

---

52 Jean Robert, **Kent ve Halk Üzerine Alternatif Düşünceler**, çev.: Özgür Orhangazi, Ütopya yay, Ankara, 1999, s.9

1.3.2.1 Geleneksel Değerlerde Değişmeler

Bütün toplumlarda kentleşme ile birlikte geleneksel kültür ile kent kültürü karşı karşıya gelmekte, egemen olan kent kültürü geleneksel kültürü çözmektedir. Fakat geleneksel kültür tam olarak ortadan kalkmaz ve farklı bir biçimde devam eder. Kente göç ile birlikte gelenlerin maddi kültür ortamındaki değişimleri yani çalıştıkları işler, yerleşim şekilleri ve evlerindeki değişimler hızlı olmaktadır.⁵³

Kentleşmenin ortaya çıkardığı sorunlardan bir diğeri de, insanların sahip oldukları gelenekleri, görenekleri ve kimliklerinin kentleşmenin tehdidi altında olmasıdır.

Kentleşme bir yandan kırsal kesim üzerinde büyük yapısal dönüşümlere yol açarken, kenti de çok ciddi bir şekilde etkilemektedir. Yalnızca kasaba ve köy yaşamının tarımsal ilişkilerle beslenen değer, kültür ve kurumlarını değil, kent yaşamının yurttaşlık ilişkileri ile beslenen değer, kültür ve kurumlarını da yutmaktadır. İsimlilik, homojenlik ve kurumsal devasılık gibi boğucu özelliklere sahip kentleşme, insanlar arasındaki yakınlığı, benzersiz nitelikteki mahalleleri ve insani ölçekli bir politikayı içinde barındıran kentsel alanı yuttuğu gibi, doğaya yakınlığı, kutsal bir yardımlaşma anlayışını ve sıkı aile ilişkilerini barındıran kırsal alanı da ortadan kaldırmaktadır.⁵⁴

1.3.2.2 İşsizlik

Kentleşme süreciyle meydana gelen toplumsal sorunların başında ekonomik sorunlar gelmekte bunun da en temel unsuru işsizlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de yaşanan kentleşmenin, sanayileşmeden daha hızlı olması neticesinde istihdamda sorunlar meydana gelmiştir.

---

53 Erkan Rüstem, **Kentleşme ve Sosyal Değişme**, Bilim Adamı yay., Ankara, 2002, s.234

54 Murray Bookchin, **Kentsiz Kentleşme**, çev.:Burak Özyalçın, Ayrıntı yay, İstanbul, 1999, s.31

Hızlı kentleşme endüstriyel gelişimin ve ilerlemenin bir itici gücü olarak düşünülürken, göç ile iş talep eğrisindeki hızlı artışın yaratılan iş arzı eğrisinin altında seyretmesi, kentlerde işsizlik problemini meydana getirmiştir. Özellikle kırsal alanda kente gelen endüstriyel çalışma disiplini ve tecrübesi olmayan, eğitim düzeyi düşük işgücü, kentin gerçek manada ihtiyaç hissettiği elemanı karşılayamamaktadır. Kentte belirli nitelik taşıyan işlerde örgütlü, güvenceli, uzmanlaşmış kısımlarında iş deneyimi ve meslek içi eğitimi veya örgün eğitim düzeyi yüksek kişiler istihdam edilmektedir. Bundan ötürü kente gelmiş, gecekonduda yaşayan kırsal alan insanının iş talebi mevcut işlerdeki belirli nitelik arayışı nedeniyle sınırlandırılmıştır.⁵⁵

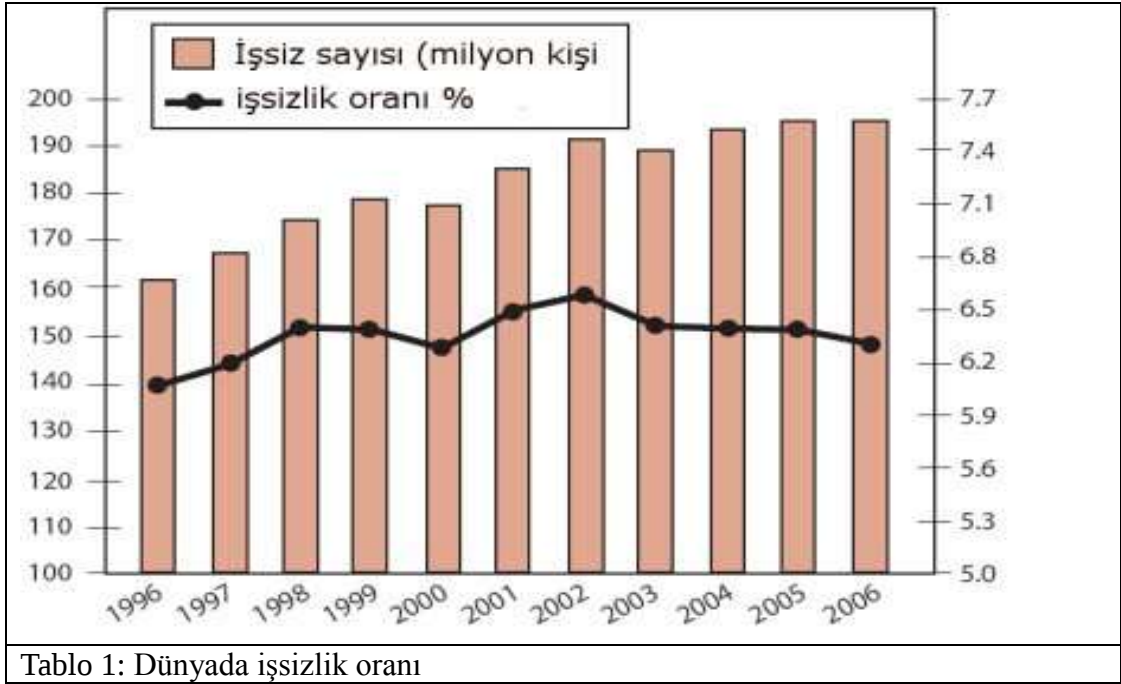
Tarımsal alanda toprağın makineleşmesiyle beraber topraktan kopan köylü kente göç etmekte ve çeşitli alanlarda çalışmaktadır. Büyük kentlerde iş olanakları nüfusun yığılması sonucu özellikle sanayi kesiminde dışarıdan gelen nüfusun çok gerisinde kalmaktadır. Bunun sonucunda ise niteliksiz işçiyi de içinde barındıran hizmet kesimi ülke koşullarına göre büyük bir gelişme göstermektedir. Bu nüfus yığılması kamu hizmetlerinin de yetersizleşmesine neden olmaktadır. Bölgelerarası dengesizlikler pekişmekte, büyük kentlerde giderek kaynaklar ile gereksinimler arasındaki uyumsuzluk büyümektedir.

İşsizliğin nedenleri, ekonomide işsizliğe karşı savaşmada plansız ve yetersiz olunması ve ülkenin donanım yetersizliğidir. Bir tarafta iş arayıp bulamayan işçi diğer tarafta işçi arayıp bulamayan işveren vardır. İş piyasası iyi organize edilerek, işçi ve işverenleri birbirinden haberdar etmek suretiyle üretim ve gelir kaybı önlenmiş olacaktır.⁵⁶

---

55 Tansu Şenyapılı, “Ankara Gecekondularının Ekonomik Profili, Kentsel Bütünleşme”, Türk Sosyal Bilimler Derneği, T.G.A.V. No:4, Ankara, 1982, s.109

56 Emre Kongar, **21.Yüzyılda Türkiye/ 2000’li Yıllarda Türkiye’nin Toplumsal Yapısı**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999, s.564

Tablo 1: Dünyada işsizlik oranı

Kaynak: Ayçin Kırbaş, <http://www.medyakronik.com/haber/318/>, erişim tarihi: 25.08.2009

Dünyadaki işsiz sayısı 1996'da 161.4 milyon iken, 2006'da 195 milyona ulaşmıştır. BM'in 2007'de yayımladığı "The Employment Imperative" başlıklı raporda 2006 yılı rakamlarına göre 1.4 milyar çalışan ailesini geçindiremeyecek kadar az para kazanmaktadır. Bu istatistikler göre dünyada 1.4 milyar insan günde 2 doların altında bir ücrete, 507 milyon insan ise 1 doların altında bir ücrete çalışmaktadır. Yani dünyadaki çalışanların yüzde 47,4'ü günde 2 doların altında bir ücretle kendilerini ve ailelerini geçindirmeye çalışmaktadır.⁵⁷

Ülkemizde ise Türkiye İstatistik Kurumu'nun Kasım-Aralık-Ocak Hanehalkı İşgücü Anketi'nin Aralık 2007 sonuçlarına göre Türkiye'de işsizlik oranı 10,6 ile 2006 yılındaki seviyesini korumuştur. Türkiye'de tarım dışı işsizlik oranı, 2006 yılının aynı dönemine göre 0.3 puan azalarak yüzde 13 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemdeki işsizlerin 74.9'u erkek nüfustan oluşmuştur.⁵⁸

Artan işsizlik oranları ile artan suç oranlarının zamansal dönemleri

57 Ayçin Kırbaş, "Dünyada İşsizlik Artıyor", <http://www.medyakronik.com/haber/318/>, erişim tarihi:25.08.2009

58 A.g.e. erişim tarihi:25.08.2009

karşılaştırıldığında suçun işlenmesindeki temel problemlerden birinde işsizlik olduğu karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik yönden tatmin olmayan insan bu boşluğu yasal olmayan yollardan tatmin etme yolunu seçerek suça yönelmektedir.

1.3.2.3 Kentsel Suç

Kentler ve kentleşme süreçleri açısından bakıldığında ulus devlet sınırlarını aşan ilişki ağlarının ortaya çıkması, eskiden sadece devletler arasında gerçekleşen sermaye, mal, hizmet ve bilgi akımlarının çoğunun artık kentler arasında meydana gelmesi kentlerin konumlarında da önemli değişikliklerin olduğunu göstermektedir.⁵⁹ Küreselleşme süreci ile birlikte kentlerin dünya üzerindeki konumlarını belirleyen dinamiklerde hızla değişmiş, kentler arasındaki rekabet artmış ve kentlere ekonomik, politik ve kültürel roller yüklenmiştir.

Kentler bağlamında yaşanan bu hareketlilik toplumsal hareketliliği de etkileyerek özellikle kapitalizmin etkisi ile bireyi daha da yalnızlaştırmış ve saldırgan hale getirmiştir.

Kentleşme süreci ile birlikte başlayan önemli sorunlara çözüm yollarının net olarak üretilmemesi nedeni ile toplumun geliştirdiği çözümler kısa dönemde rahatlama sağlamış fakat uzun dönemde büyük sorunlara yol açmıştır.

Kentleşme ile başlayan dönüşüm süreci kentli haklarını gözetmeyen, kamu yararını yok eden ve bu süreç içerisinde yer alan kurum, kuruluş, bireyi kentsel suç sürecinin bir parçası haline getirmiştir. Kamu yararını aykırı olan uygulamalar ve çözüm üretmekten ziyade yeni sorunlar meydana getiren yeni yasal ve yönetsel düzenlemeler ülkelerde sürdürülen gerilim ortamının kentsel alanlara yansımaları olarak karşımıza çıkmaktadır.⁶⁰

---

59 Oğuz Işık, “1980’den 2000’lere Türkiye’de Kentsel Gelişme”, Sivil Toplum için Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul,1999,s.280

60 Nimet Özgönül, “Kentsel Dönüşüm”, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni-40,

Bu süreçle birlikte artık gecekondular için “yoksul” tanımlaması yapılmamakta aksine gecekondular artık “rantçı”, “gaspçı”, “yağmacı” gibi nitelemelerle anılmaya başlanmıştır.⁶¹ Bu algılama biçiminin değişimi ise kentsel suç kavramının niteliğinin oluşmasına zemin hazırlamıştır.

1.3.3 Yönetimsel Sorunlar

1800’lü yılların sonuyla beraber kamu yönetimi kuramlarında akılcılık ve işletmecilik ve serbest rekabetçi kapitalizmin bitmesi ile tekelci kapitalizm başlamıştır. Oluşan yeni dönemle birlikte “nasıl yönetiriz” sorusu gündeme gelmiştir. İkinci Dünya Savaşı sistemin tekelci devlet kapitalizmine yükseldiği ya da Keynes politikaları temelinde sosyal refah devleti diye adlandırılan yeni bir örgütlenmenin kurumsallaşmasına tanık olmuştur.⁶² Yeni dönem beraberinde yeni örgütlenmeleri getirmiş ve “nasıl yönetebiliriz” sorusunun cevabı olarak “katılım” yanıtı yeni yönetim anlayışı olarak karşımıza çıkmıştır.

Özellikle 1970’lerden günümüze kamu yönetimi anlayışında büyük değişimler olmuş, “rasyonalite” ve “verimlilik” kavramları geri plana düşerek “katılımcılık-yönetişim” ve “hakkaniyet-adalet-eşitlik” kavramları öne çıkmıştır.⁶³ Böylece uzun yıllardır cevap bulunamayan “ iktidar toplumdan kopmasın, toplum yönetime sahip çıksın” istemi “yönetişim” (governance) kavramı ile çözülmüştür.

Toplumu yönlendirmekte sorumluluk dengesinin devletten sivil topluma kaymasını nitelendiren yönetim kavramı özellikleri ile siyasal ve ekonomik gücün daha yaygın dağılımını içermektedir.⁶⁴ Yönetişim kavramı ile bir yandan

---

Ankara, 2006, s.2

61 Sema Erder, “**Kentsel Gelişme ve Kentsel Hareketler: Gecekondu Hareketi**”, Sivil Toplum için Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 1999, s.296

62 Birgül Ayman Güler, “**Küresel Sömürgeleşme ile Küresel Özgürleşme İkileminde Kamu Yönetimi**”, Kamu Yönetiminden Planlamaya Yeniden Yapılanma, Yay. Haz.Pelin Pınar Özden, Adalet Alada, TMMOB Şehir Plancıları Odası yayınları, İstanbul, 2006, s.55

63 A.g.e.

64 İlhan Tekeli, **Modernite Aşılırken Siyaset**, İmge Kitabevi, Ankara, 1999, s.248

yönlendirme gücüne sahip hükümet dışı aktörleri içeren esnek bir yapı kastedilirken, bir yandan da demokratiklik, açıklık, hesap verme, çoğulculuk, kararın ilgililere en yakın yerden üretilmesi gibi ilkeler kastedilmiştir.

1980’li yıllar ile birlikte kamu sektörü “sıkıcı bir konu, kasvetli bir alan” olarak görülmeye başlanmış ve bu alanı ifade eden “kamu yönetimi” kavramı kendisini “kamu işletmeciliği” veya “kamu sektörü işletmeciliği” kavramlarına bırakmıştır.⁶⁵

Yeni yönetim kuramları genel olarak iki kolludur. Birincisi “ yeni kamu işletimi” koludur; verimlilik ve akılcılığı korur ve her yönetmenin içinde bulunduğu kültürle yoğrulduğunu belirtir. İkincisi ise “yeni kamu yönetimi” koludur ve yapıdan çok kamu politikaları ve bunların analizleri ile ilgilenir.⁶⁶

Yeni kamu yönetimi anlayışının ana temasını oluşturan katılımcılık ve eşitlik yani yeni “yönetişim” modeli; katılımcılık ve hakkaniyet hedefleri doğrultusunda “devletlerin yerleştirilmesini”, “merkeziyetçilikten ademi merkeziyetçiliğe geçişi”, “kamu bütçelerinin kısıtlanmasını”, “kamu hizmetlerinin özelleşmesini” ve bu sayede otoriter bürokrasinin toplumun emrine alınmasını hedeflemektedir.⁶⁷ Böylece hem komuta hem de kontrol demokrasi yolu ile ve toplumun katılımıyla topluma açık hale gelecektir.

Alada⁶⁸ da bu konuda devletin ya da piyasanın dışında toplumun özne olduğu bir perspektiften bakılması gerekliliğini vurgulamıştır. Toplumun özne olmadığı yaklaşımlar ile olguya yaklaşılmamasının katılımcılık, haklar, özgürlükler, demokratik

---

65 Uğur Ömürganülşen, “**Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi Çerçevesinde Yürütülen Kamu Sektörü Reformlarının Etkileri Nasıl Değerlendirilebilir?**“, Kamu Yönetiminden Planlamaya Yeniden Yapılanma, Yay. Haz. Pelin Pınar Özden, Adalet Alada, TMMOB Şehir Plancıları Odası yayınları, İstanbul, 2006, s.59

66 Birgül Ayman Güler, “**Küresel Sömürgeleşme ile Küresel Özgürleşme İkileminde Kamu Yönetimi**“, Kamu Yönetiminden Planlamaya Yeniden Yapılanma, Yay. Haz.Pelin Pınar Özden, Adalet Alada, TMMOB Şehir Plancıları Odası yayınları, İstanbul, 2006, s.56

67 A.g.e., s.7

68 Adalet Alada, “**Panel Konuşması**”, **Nasıl Bir Kamu Yönetimi, Nasıl Bir Yerel Yönetim?**, TMMOB İstanbul Şubesi yay., İstanbul, 14 Haziran 2004, s.45-47

toplum gibi kavramların hayata geçirilişinde eksiklikler olması kaçınılmazdır. Demokrasinin, katılımcılığın ve haklar noktasında kısıtlamaların olduğu bir yapıda da bireylerin de suça iştiraki için elverişli zeminler ortaya çıkmaktadır.

Yönetimin kısa tarihini inceledikten sonra kent yönetimi ile ilgili sorunları inceleyelim.

Kamu yönetiminin küreselleşmesi ve yeniden yapılanması ile kent yönetiminin, özellikle de belediyelerin ve belediyeçiliğin yapılanması ayrı bir tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ekonomik, teknolojik ve toplumsal alanda yaşanan hızlı dönüşümler devletlerin küresel sisteme uyum sağlama çabalarını hızlandırmış ve bu doğrultuda adem-i merkeziyetçi, katılımcı, dayanışmacı bir yönetim yapısının kurulması gerekliliği genel kabul gören bir anlayış olmuştur.⁶⁹ Oluşan yeni kamu yönetimi yapısı ile siyasi yönetimin etkinliği ağırlıkla işlenmeye başlamıştır. Yeni kamu yönetimi anlayışı, yerel yönetimlerin ulus-devlet içindeki yeri ve işlevi ulus- devlet kavramını aşındırıp yerini bölgesel birliklere bırakırken yerel yönetimlere yeni roller ve işlevler yüklenmiştir.

Yerel yönetimlere yüklenen yeni roller ve işlevler günümüz yerel yönetimlerinin aynı zamanda sorunlarını da oluşturmuştur. Bu sorunlar genel olarak :

- Yerel demokrasinin işlememesi,
- Yönetimsel saydamlıkta yetersizlik,
- Halk katılımındaki yetersizlik,
- Yerel yönetimler ile ilgili hukuki mevzuattaki yanlışlıklar ve yetersizlikler,
- İdari vesayet uygulamalarından doğan sorunlar,

---

69 Can Hamamcı, “**Kent Yönetiminin Yeniden Yapılanması, Kentsel Siyasetin Yeniden Yapılanması**”, Kamu Yönetiminden Planlamaya Yeniden Yapılanma, Yay. Haz. Pelin Pınar Özden, Adalet Alada, TMMOB Şehir Plancıları Odası yayınları, İstanbul, 2006, s.96

- Hizmet alanlarının optimal büyüklüğündeki farklılıklar,
- Hizmet bölüşümündeki belirsizlikler,
- Hizmet bölüşümünde görev ve yetki karmaşası,
- Yönetimler arası gelir paylaşımında doğan sorunlar,
- Bölgeler arası eşitsizlikler,
- Yönetimler arası koordinasyon eksikliği,
- Yerel yönetim seçimleri ile ilgili sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu bağlamda 2002 yılında Johannesburg Dünya Zirvesinde yerel yönetimler başlığı altında yaşanan yönetsel sorunların çözümüne yönelik tavsiyeler belirtilmiştir.

Johannesburg Dünya Zirvesi'nde belirtilen tavsiyeler :

- Sivil toplumun, yönetimin önemli bir ortağı haline gelmesi,
- Geleneksel kamu hizmeti üretme anlayışının yerini toplum temelli kalite ve ekonomiklik anlayışını bırakması,
- Kamu kuruluşlarının bürokratik niteliğini bırakarak, hizmet işletmelerine dönüşmesi,
- Yurttaş odaklı yönetimin müşteri odaklı yönetime dönüşmesi,
- Yaygın deyimle kentlinin tercihlerine duyarlı yönetim anlayışı ile kent yönetimlerinin güçlendirilmesi gerekmektedir.⁷⁰

Tavsiyelerde de görüldüğü üzere en ideal olan beklenti; tüm toplumsal aktörlerin eşit katılabildiği, çok paydaşlı bir yönetsel yapının tesis edilmesi gerekliliğidir. Ayrıca yerel yönetimler tarafından sunulan kentsel hizmetlerde hantal bürokratik yapının da düzeltilerek özel sektör mantığına sahip müşteri odaklı bir kent yönetiminin tesis edilmesi yönetsel sorunların çözümündeki kilit noktalardan birisi olacaktır.

---

70 Can Hamamcı, “Kent Yönetiminin Yeniden Yapılanması, Kentsel Siyasetin Yeniden Yapılanması”, Kamu Yönetiminden Planlamaya Yeniden Yapılanma, Yay. Haz. Pelin Pınar Özden, Adalet Alada, TMMOB Şehir Plancıları Odası yayınları, İstanbul, 2006, s.96

Özetle yönetsel sorunların başında yerel sorunlara uzak ve yoğun bürokrasiyi bünyesinde barındıran merkeziyetçi yapı gelmektedir. Bunun giderilmesi için yerelleşme ve yerel demokrasinin güçlenmesi ve kurumsallaşması , etkili ve verimli hizmeti sağlayan bir yönetimin kurulması ve katılmaya açık, saydam bir yönetsel yapının tesis edilmesi gerekmektedir.

1.4 BÖLÜM SONUCU

Birinci bölümde kent ve kentleşme kavramları üzerinde durularak tarihten günümüze bu kavramların oluşmasını sağlayan süreç irdelenmiştir. Kentleşme süreci genel manada dünya bazında incelenerek Türkiye boyutuyla özele inilmiş ve yaşanan süreç anlatılmaya çalışılmıştır.

Özellikle ülkemizde kentleşme kavramının gecekondulaşma kavramıyla paralellik arz ettiği ve gecekondulaşma sürecinin ekonomik, siyasal, kültürel ve sosyolojik boyutları ile ele alınarak daha kapsamlı anlaşılmasını sağlamaya özen gösterilmiştir. Son olarak kentleşme neticesi oluşan sorunlar belli bir sınıflandırmaya tabi tutularak oluşan olgu incelenmiştir.

Kentsel nüfusun oluşmasında, kırsal bölgelerden ekonomik, sosyo-kültürel, teknolojik veya herhangi başka sebeplerden büyük kentlere göç eden insanların payı büyüktür. Bu aşırı ve kontrol edilemez nüfus artış hızına kentler hizmet sunmakta hazırlıksız ve yetersiz kalmıştır. Kurumların hazırlıksız oluşu, hızlı dönüşüme yönelik plan ve projelerin yapılamayışı ve uygulamadaki aksaklıklar olumsuz durumların baş göstermesine sebep olmuştur. Bu olumsuz durumların en başında konut ve işsizlik gelmektedir. Bunun neticesinde de meydana gelen çarpık kentleşme kavramı içler acısı bir kent kavramının oluşmasına sebebiyet vermiştir.

2 BÖLÜM: SUÇ OLGUSU

Suç denilen olaya, yani belirli hareketlerin yasak fiillerden sayılmaları ile, bunları işleyenlerin çeşitli tepkilere konu olmalarına, devlet müessesesi şeklinde gelişmiş insan toplumlarının meydana çıkışından çok önce bile rastlanmıştır. Tarihte hiçbir toplum yoktur ki, orada belirli fiiller yasaklanmamış ve bunun karşılığı olarak ceza müeyyidesi var bulunmamış olsun. Suçlar toplumların sosyal, ekonomik ve manevi şartlarına göre şekillenmiştir.⁷¹

2.1 TARİHSEL YAKLAŞIM

İnsanlar tarihin ilk devirlerinden beri bazı fiillerin yapılmamasını tabuların emri saymışlardır. Kötülük yapanların da bu tabular tarafından şiddetle cezalandırılacaklarına ve felaketlere maruz kalacaklarına inanmışlardır. Fakat bazı hallerde kötülük yapıp, tabuları ihlal edenlerin cezalandırılmadıklarını gördüklerinden, toplumu felaket ve kıtlıktan korumak için kuralları ihlal edenleri cezalandırmayı öngörmüşlerdir.

Sonradan suçlar, dini esaslar baz alınarak belirlenmeye çalışılmış ve yapılan yasak fiillerin aynı zamanda günah olduğu fikri benimsenmiştir. Ortaçağ Avrupası'nda veba hastalığından Yahudileri sorumlu tutan bazı grupla Yahudilerin toptan katli için sokaklara dökülmüştür. Hastalığın etkisi ile sabana dayalı tarımdaki gelişme durmuş, toprak mülkiyeti bölünmüş ve yoksullaşan köylüler ayaklanmışlardır.

Bunun neticesinde yüzyıl savaşları başlamış Fransa ve İngiltere monarşileri ile çatışan papalık ikiye bölünmüştür. Ve bu asırda akılla imanı uzlaştırma çabaları, gericiliğin zırhına çarpmıştır. Bu dönemde kilise bütün faciaların ve kötülüklerin kaynağını cadıların kışkırttığı propagandası ile büyük cadı avlarına çıkmıştır.⁷²

---

71 Sulhi Dönmezer, “Suç Kavramının Menşei ve Gelişmesi”, <http://www.kriminoloji.com> 2002, erişim tarihi:20.11.2007

72 William H. McNeill, **Dünya Tarihi**, çev.: Aleaddin Şenel, İmge Kitabevi yay., Ankara, 2006, s.345

Zamanla suç fikri laikleşmeye başlamış ve devlet otoritesi tarafından belirlenen yasak fiillere yine devlet tarafından cezalar belirlenmiş ve rasyonel bir suç kavramı şekillenmeye başlamıştır.⁷³

Kanun koyucular günümüzde genel olarak kamu sağlığını, güvenliğini, genel ahlakı, kişilerin can ve mal güvenliğini, ticari faaliyetleri koruma altına almak için yasak fiilleri ve uyulmaması durumunda müeyyideleri belirlemişlerdir. Ancak kanun koyucuların belirli suçları tespit için koyduğu kanunların başarılı olabilmesi ve uygulanabilmesi kamuoyunun desteklemesine bağlıdır. Suçu tanımlayan kanunların, çok kuvvetli olarak kamuoyunca desteklenmesi gerekir. Bu sebeple esasında öteden beri var olan örf ve adete dayanan kanunlar çok daha başarılı olarak uygulanabilmektedir.⁷⁴

2.2 KAVRAMSAL YAKLAŞIM

Suç toplumun değer ve normlarından sapan bir eylemdir. Suç kanun koyucular tarafından ceza yaptırımı ile belirlenmiş olduğundan dolayı diğer sapma davranışlardan ayrılmaktadır. Bu çerçevede kanun koyucular toplumda normal olarak kabul edilen davranış standartlarını ihlal edenlere karşı kanun çıkartırlar. Yasal açıdan bakıldığı zaman suç mevcut hukuk kurallarının ihlal edilmesi olarak tanımlanabilir. Ceza Hukuku'nun verdiği tanıma göre suç, kanunların cezalandırdığı hareketlerdir.⁷⁵

Buna koşül olarak suç, yetkili mahkeme tarafından hükmü verilmiş, ceza kanuna aykırı eylem demektir. Sosyal problemler kapsamında yer alan tüm sapmış ve suç sayılan davranışlarda, belli sosyal değer ve normların bozulması söz konusudur.

---

73 Sulhi Dönmezer, "Kriminolojide Suç ve Suçun Niteliği", <http://www.kriminoloji.com>2002, erişim tarihi:20.11.2007

74 Sulhi Dönmezer, **Kriminoloji**, Beta yayınları, 8.basım, İstanbul, 1994, s.55-56

75 Haluk Yavuzer, **Çocuk ve Suç**, Ev-Aile-Toplum Dizisi, Remzi Kitabevi, İstanbul,1998, s.27

Seligman ve Johnson ise küçük ya da büyük bir sosyal grubun üyeleri tarafından iyi ve yararlı diye kabul edilmiş bulunan inançların, geleneklerin, adet ve törelerin, kurumların dayandıkları kurallara aykırı olarak işlenmiş bulunan anti-sosyal bir davranışın suç olarak kabul edileceğini vurgulamaktadır.⁷⁶

Bir davranışın suç sayılabilmesi için belirli unsurların bulunması gerektiği düşüncesinden hareket eden Sutherland, bu unsurların neler olduğunu şu şekilde ifade etmektedir.⁷⁷

“1. Bütün grup veya bir grup içerisinde siyasal bakımdan önemli olan bir alt grup tarafından takdir edilen bir değer,

2. Toplumlarda bir yer teşkil eden küçük bir grubun, kültürel bakımdan diğer bir grup ile anlaşmazlık içinde bulunması dolayısıyla söz konusu olan değeri ya hiç takdir etmemesi ya da az takdir etmesi ve böylece o değeri tehlikeye sürüklemesi,

3. Değeri takdir etmeyenlere karşı usulünce uygulanan bir yola başvurulması”.

Bu üç unsur etrafında oluşturulan tanımlamada, toplum içerisinde ağırlıklı söz sahibi durumunda bulunan grubun suça ilişkin davranışları belirlediği açıkça görülmektedir.

2.3 SUÇ TEORİLERİ

Genel olarak suçların açıklanmasında ve suçların nedenlerinin araştırılmasında subjektif ve objektif bazı yaklaşımlar bulunmaktadır. Suç teorileri ortaya atılırken “Neden”, “Niçin” diye sorulara cevap aranmış ve ileriye suç teorileri

---

76 Haluk Yavuzer, **Çocuk ve Suç**, Ev-Aile-Toplum Dizisi, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1998, s.27

77 Sulhi Dönmezer, **Kriminoloji**, 8.baskı, Beta yayınları, İstanbul, 1994, s.55 -66

atılmıştır. Suçun ilk zamanlarda tanımı din üzerinden yapılmış ve Tanrının kanunlarının ihlali suç kabul edilmiş ve günah kavramıyla eşdeğer bir anlam ifade etmiştir. 1700’lü ve 1800’lü yıllarda insanlar arası ilişkilerin üstünde duran Voltaire, Rousseau gibi sosyal felsefecilere göre suç ahlâki bir konu olmuş, özgür irade, özgür seçim ve hedonizm kavramları bu dönemde ortaya çıkmıştır. Toplumsal sözleşme kavramı, yani daha büyük sayıdaki insanların özgürlüğünün korunabilmesi için, bireylerin özgürlüklerinden fedakârlık etmeleri gerektiği ortaya atılmıştır. Buna da “klasik okul” denilmiştir.

Klasik okul akımına karşı 18.yüzyılda “determinizm” kavramını ortaya atan “pozitivist okul” doğmuştur. Lambrosso, Grafolo ve Ferri’nin önderliğini yaptığı bu okul daha sonra “Şikago Okulu” ile, suçlu davranışını açıklayan çağdaş teorilerin pek çoğunu değişik şekillerde etkilemiştir.

Suçlu davranışını farklı temellere dayandıran pek çok teori bulunmaktadır. Bu teorilerin hepsi de yandaş bulabilmiştir. Bunun nedeni basittir. Tüm teoriler bir bakıma doğrudur, hepsi bazı bulgularla gerçeklere dayanmaktadır. Bu teorilerin tümü suçlu davranışını açıklamaya, suçun nedenlerini ortaya koymaya yöneliktir. Suçun önlenmesi ve kontrolü konuları ise ihmal edilmiştir. Bu alanda yapılması gereken en önemli çalışma, suçun önlenmesi ve suçluların ıslahı konularında somut ilkelerin ortaya konulması olmalıdır.⁷⁸

Suçun nedenlerini açıklayan suç teorilerini dört genel kategori altında inceleyebiliriz.

- A) Biyolojik Teoriler
- B) Psikolojik Teoriler
- C) Sosyolojik Teoriler
- D) Sosyo-Psikolojik Teoriler.⁷⁹

---

78 R.Fusun Sokullu-Akıncı, “**Suçun Nedenleri**”, www.kriminoloji.com 2002, erişim tarihi:10.11.2007

79 A.g.e., erişim tarihi:10.11.2007

2.3.1 Biyolojik Teoriler

Özellikle Darwin'in Evrim Teorisini kendisine destek alan bu teoriler insanların suçlu doğması üzerine yoğunlaşmıştır. Son yüzyılın başlarında en çok gündemde olan teorilerdendir. Lambrosso ile daha da güçlenmiş fakat sonraları biyolojik teoriler suçun sadece biyolojik sebeplerden oluşmadığını aynı zamanda çevre faktörünün de önem taşıdığını da iddia etmiştir.⁸⁰

İlk pozitivistler özellikle Lombrosso, suçlunun biyolojik bakımdan anormal, doğuştan dejenere olduğunu ve laikliğe, vahşi insana bir dönüş (atavizm) gösterdiğini iddia etmekteydiler ve biyolojik görüşün ilk taraftarları idiler. Lombroso'nun saptadığı ve "stigmat" adını verdiği suçlu tipinin özelliklerini şöyle özetleyebiliriz:

Örneğin saçlarda azalma, kuvvet ve kilo kaybı, kafatası hacminin küçüklüğü, basık ve dar alın, kafatası kemiklerini kalınlığı, çene ve elmacık kemiklerini olağanüstü gelişmiş olması, deri renginin koyuluğu, çok ve kıvrıkcık saç, büyük ve yelken kulaklar, iki cinsten birbirine benzeme, yani kadınlarda erkekleşme, erkeklerde kadınlama, genetik faaliyetlerde azalma, daha az acı duyma, manevi açıdan duygusuzluk, pişmanlık duygusunun olmaması, kendini çok beğenme, cesaret gerektiren yerlerde cüretkarlık ve bunu izleyen korkak davranışlar, batıl inançlara sahip olma, kendine özgü ahlak anlayışıdır.⁸¹

Daha sonraları antropolog Ernst Hooton farklı tip suçlular arasında ve suçlu ve suçlu olmayanlar arasında ırk farklılıklarını ve anatomik farklılıkları araştırmıştır. Yapmış olduğu deneyde 14,000'i Amerika'daki 10 eyaletin cezaevlerinde bulunan 17,000 kişi üzerinde yapmış olduğu deneyde; hırsızların kısa kafası, sarı saçları, uzun kafaları, kısa kulakları, geniş yüzleri bulunduğunu, cinsel suç faillerinin ise, ya aşırı derecede ufak tefek, kambur, zambur yada çok dolgun kişiler olduğunu tespit

---

80 İsmail Fert, "Suç Teorileri ve Suçlu Profili", Polis Dergisi, 47. sayı, G.B.Enstitüsü yayınları, Ankara, s.340

81 R.Fusun Sokullu-Akıncı, "Suçun Nedenleri", www.kriminoloji.com 2002, erişim tarihi:10.11.2007

etmiştir. Hooton yapısal bakımdan daha aşağı durumda bulunan kişilerin, çevresinin de yapmış olduğu baskı ile daha kolay mağlup olup anti sosyal davranışlarda bulunarak kötü olduklarını ve suçluluğa bunun neden olduğunu vurgulamıştır.⁸²

Tarihsel olarak fiziki özellikler ve şekil bozukluklarının kişinin şeytani niteliklerini gösterdiği iddia edilmiştir. Nitekim Ortaçağda kanunlar, suç zanlıları arasında en çirkin olanın suçlu olma ihtimalinin fazla olduğunu belirlemekteydiler. İlk olarak Giambattista della Porta (1535 -1615), insan fizyonomi okulunu kurarak, insan davranışları ile yüz özellikleri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Ona göre, hırsız, geniş dudaklı ve sert bakışlıdır. Porta'nın görüşleri aşağı yukarı 200 yıl sonra, İsveçli Johann Kapsar Lavater (1741 -1801) tarafından tekrar ele alınmıştır. Tüm bu görüşler Fransız Joseph Gall (1758 -1828), Johann Kapsar Spurzheim (1776 -1832) ve Charles Caldwell (1772-1853) tarafından ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Onlara göre, beyin dokusu ve hücreleri ile beyindeki girinti ve çıkıntılar, insan davranışını düzenlemektedir.⁸³

Bu konuda diğer bir düşünür Dr. Gall'dır. Kendisi Prenolojinin (kafatası bilimi) kurucularındandır. Dr. Gall kişilik ile ilgili çeşitli özellik ve fonksiyonların beyinde belirli merkezleri olduğu şeklinde bir varsayımı kabul etmiş ve bütün beynin topografyasını çıkarmıştır. Beyindeki bu merkezlerin iyi gelişmiş olması, bu özellik ve fonksiyonların kuvvetli olması şeklinde anlaşılmıştır. Beynin bu merkezlerinin kafatasına da etki yapıp, orada da bir takım çıkıntı veya girintilere yol açacağı tabii sayılmıştır. Kafatasındaki çıkıntı, düzlük ve girintilerin incelenmesi ile kişilik özellikleri hakkında fikir sahibi olunacağı belirtilmiştir. Buna göre kafatasının arka kısmında belirli bir çıkıntı olanların maddi zevklere düşkün; alınlarının yukarı kısmı çıkıntılı olanların ise, mal ve mülkiyet arzularının kuvvetli olduğu ileri sürülmüştür. Avusturyalı bir anatomi uzmanı olan Dr. Gall, yaşamının yirmi yılını akıl hastaları ve mahkumlar arasında dolaşıp, onların kafa şekillerini çizerek geçirmiştir. Dr. Gall'e göre;

---

82 R.Fusun Sokullu-Akıncı," **Suçun Nedenleri**", www.kriminoloji.com 2002, erişim tarihi:10.11.2007

83 A.g.e., erişim tarihi:10.11.2007

- a) beyin düşüncenin merkezidir.
- b) beynin farklı bölgeleri, değişik davranışları yönlendirir.
- c) beynin daha önemli kısımları nispi olarak daha küçüktür.
- d) kafatası beyin korteksini kaplar ve orantısız öneme göre, kafatasında eş anlamlı çıkıntılar oluşmaktadır.⁸⁴

Suçluluğun nesilden nesile geçen kalıtsal bir kavram ya da hastalık olmadığı muhakkaktır. Sadece bazı eğilimlerin kalıtsal olarak diğer nesillere aktarıldığı söylenebilir. Zaten biyolojik şartı ilk ortaya koyan Lambrosso da “doğuştan suçluluk teorisini” kendisine yöneltilen yoğun eleştiriler neticesinde yumuşatmıştır. Zamanın akışı içerisinde, suçun biyolojik olarak açıklanması içerik olarak farklı düşünülmüştür. Lombroso’ya göre, doğuştan suçlu, genetik olarak belirlenmiş, suçlu hareketler icra eden insanlardır. Charles Darwin’in (1809 -1882) etkisi altında kalmış olan Lombroso’ya göre suçlu, normal insanlara göre, en aşağı gelişim aşamasında duran atavistik (soya çeken) bir insandır.⁸⁵

2.3.2 Psikolojik Teoriler

Psikolojik teoriler genel itibari ile davranışlar ve davranışların nasıl öğrenildiği üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu alanda Glueck “aynı ortamda bulunan kişilerin farklı davranışlar ile ortama tepki verdiklerini”, Wilson ve Herrnstein “kişilerin kendilerine yarar sağlayacağı için suç işlediklerini”, Bandura “agresif davranışların başkalarından öğrenildiğini” ve Moffitt “ergenlik yaşlarında suç işlemenin arttığını daha sonraki yıllarda ise azaldığını” iddia etmişlerdir.

Bu teorinin en başta gelen savunucusu Sigmund Freud’tur. Freud’ a göre “Şuuraltına itilmiş suçluluk ve günahkârlık duygularını teskin etmeye ve

---

84 R.Fusun Sokullu-Akıncı, “**Suçun Nedenleri**”, www.kriminoloji.com 2002, erişim tarihi:10.11.2007

85 A.g.e., erişim tarihi:10.11.2007

hafifletmeye yönelik ceza görme isteği ağır basar. Suçlu da bu duygularından kurtulmak için yakalanıp cezalandırılmak amacıyla suç işler. Suçluluk duygusu kişide suçtan önce vardır ve bu duygu nedeniyle suç işlemiştir.”

Bilinçaltı ve onun içerdiği dinamik güçlerin neler olduğu konusunda kapsamlı teoriyi ortaya atan Freud olmuştur. Psikoanaliz Freud tarafından kurulan libido teorisinde temsil edilmektedir. Fakat psikoanaliz aynı zamanda; Freud tarafından geliştirilen bilinmeyenin araştırılması tekniğini de tasvir eder. Freud’un öğretisinin anlaşılması için id, ego ve süperegö kavramlarının tanımı önemlidir.⁸⁶

Alt benlik (id), cinsellik ve saldırganlık gibi içgüdüler; üst benlik (süper ego), anne-baba ve diğer önemli kişiler ile etkileşim suretiyle geliştirilmiş değerlere dayanan vicdan; benlik (ego) ise, alt benliğin istekleri ile üst benliğin istekleri arasında arabulucudur. Benliğin alt benliği denetleyememesi ile üst benlikte yapısal bozukluklar bulunması halinde, dengesiz bir kişilik oluşmaktadır. Bu durum davranışı etkileyerek suçluluğa neden olmaktadır. Doğuşla birlikte yalnızca alt benlik vardır ve burada zaman ve gerçek kavramları değil, sadece zevk yer almaktadır. Kişi yaşama iki içgüdü ile başlamaktadır; bunlar, eros (yaşama yada cinsellik içgüdü) ve thanatos (ölüm yada nefret iç güdü)’dur. Benlik kişinin toplum gerçekleriyle kurduğu ilişkinin bir bölümünü oluşturmaktadır. Gerçekliğe uygun bir benliği olan kimse, doyumunu erteleyebilmekte, fakat tamamen vazgeçememektedir. Buna karşılık, üst benlik, ahlâk, pişmanlık ve suçluluk duygularını geliştirdiğinden, kişinin toplumsallaşmasında temel güçtür; bu şekilde üst benlik bilincin ve ideal benliğin gelişmesini sağlamaktadır. İdeal benlik, “ne yapmamız gerektiğini” bilinç ise, “yanlış davrandığımız zaman suçluluk duymamız gerektiğini” göstermektedir.⁸⁷

Franz Alexander ise değerlendirmesini yaparken çevre ve sosyal faktörleri de beraber değerlendirerek suçluyu, “Gelecekte daha büyük ödüller elde edebilmek için şimdiki zevk ve hazzardan vazgeçemeyen kişi olarak tanımlamaktadır. Suçlu insan, gelişimin anal döneminde, anne ve babasının verdiği tuvalet terbiyesi sırasında,

---

86 Timur DEMİRBAŞ, **Kriminoloji**, Seçkin yay, Ankara, 2001, s.95

87 A.g.e.

öğrenilmesi gereken temel ilkeyi “gerçeklik ilkesini” öğrenememiş olduğu için, davranışlarıyla uyum sağlayamamış olan kişidir” diyerek nitelemektedir.⁸⁸

Bahsedilen psikanalistlerin dışında kalanlar suçluyu, aile içinde karşılanamayan temel gereksinimlerin çocukları olumsuz etkilediğini ve eksiklikleri tatmin için çocukların suç işlediği önermesini yapmışlardır. Psikolojik teorileri belli başlı alt teori gruplarında inceleyelim.

2.3.2.1 Çözümlemeyen Çocuk Suçluluğu

Bu teori 1950 yılında “Unraveling Juvenile Delinquency” (Çözümlemeyen Çocuk Suçluluğu) kitabının yazarı Sheldon ve Eleanor Glueck tarafından oluşturulmuş bir teoridir. Glueck Ailesi teorisi de suçluluğu sadece tek sebepte değil aynı zamanda biyolojik, psikolojik ve sosyolojik açılardan ele alınması gerektiğini savunmuştur. Çözümlemeyen Çocuk Suçluluğu teorisini şu şekilde ifade edebiliriz:

İnsanlar bazı hareketlerini mantıklı ve bilinçli yaparken, bazılarını düşünmeden ve rastgele, bilinçsiz yapmaktadırlar. Bu nedenle bilinçli yapılan hareketlerin nedeninin araştırılması gerektiği vurgulanmıştır. Yapılan deneysel incelemelerde iri cüsseli ve güçlü yapıya sahip olanların suç işledikleri, zayıf ve ufak cüsselilerin suçlu yapısı taşımadıkları gözlenmiştir. Teori bu bulguyu bazen farklılıklar olabileceğini fakat çoğunlukla doğru olacağını savunmuştur. Yapılan testler sonucunda suçlu özelliği taşıyanların agresif, düşüncesiz, yıkıcı, sadist, maceracı ve dışadönük olduğunu tespit etmiştir.⁸⁹

---

88 R.Fusun Sokullu-Akıncı, “**Suçun Nedenleri**”, www.kriminoloji.com 2002, erişim tarihi:30.11.2007

89 İsmail Fert, “**Suç Teorileri ve Suçlu Profili**”, Polis Dergisi 47.sayı, Polis Akademisi yay., Ankara, 2006, s.342

2.3.2.2 Sosyal Öğrenme ve Saldırganlık Teorisi

Alber Bandura tarafından ortaya atılan Sosyal Öğrenme ve Saldırganlık Teorisi, psikolojik teorilerin suçlu karakteri ve suça etkileri üzerinde durmasından ziyade sosyal öğrenme üzerinde durmuştur. Bu teori daha çok davranış bilimleri üzerinde durmuş, kişilerin sonucunda fayda gördükleri davranışları yapmaya devam ettiklerini, zarar gördüklerini ise terk ettikleri önermesi üzerine kurulmuştur.

Bu teoriye göre kişiler başkalarından görerek uyguladıkları hareketlere kendi tarzlarını da katarlar ve böylece bazen başkasının iyisini daha iyi yapar, yanlışlıklarını görüp düzeltebilirler.⁹⁰

2.3.2.3 Suç ve İnsan Doğası Teorisi

Genel olarak biyolojik, psikolojik ve sosyolojik faktörlerin suç işlemede etkili olduğunu belirten teori James Q. Wilson ve Richard J. Hernstein tarafından ortaya atılmıştır. Teoriye göre suç planlı işlenmekte ve suçlu suçu işlemeden önce detaylı bir şekilde düşünüp, suçun getiri ve götürü kıyaslamasını yaptıktan sonra suça karar vermektedir. Bu yarar bazen para, bazen de cinsel tatmin, itibar sağlama, intikam alma, kanunu çiğnemiş olmanın zevki gibi unsurlar olabilmektedir.

2.3.3 Sosyolojik Teoriler

Sosyolojik teorilerin birçoğu bireysel farklılıklardan ziyade dış faktörlere önem vermektedir. Yani sosyal sınıf, coğrafı, çevresel ve politik yapıların suçluluğu nasıl etkilediğini incelemektedir. Sosyolojik teorilerin önden gelen isimlerinden biri

---

90 İsmail Fert, **Suç Teorileri ve Suçlu Profili**, Polis Dergisi 47.sayı, Polis Akademisi yay., Ankara, 2006, s.343

de Belçikalı ilk sosyal kriminolog olarak isimlendirilen Adolphe Quetelet'dir. Quetelet “Toplum suçu hazırlar, suçlu ise ancak bir araçtır” diyerek sosyolojik teorilerin özünde ele aldıkları noktayı belirtmiştir.

Sosyolojik teorileri “Yapısal teoriler” , “Alt-kültür teorileri” ve “Şikago okulu” olarak üç başlık altında inceleyeceğiz.⁹¹

2.3.3.1 Yapısal Teoriler

Yapısal teoriler “Aykırı Fırsatlar Teorisi”, “Tepki Teorisi”, “Çatışma Teorileri” olarak üç başlık altında incelenecektir.

a) Aykırı Fırsatlar Teorisi:

1959 yılında Richard Cloward tarafından ortaya atılmış ve bireyin sosyal yapı içerisindeki yerini vurgulamaktadır. Gerçekleştirilemeyen arzular ve istekler toplumda hakim olan ahlaka aykırı bir şekilde sapıcı davranışlara ve anomiyeye* yol açmaktadır. Sosyal yapı zengin ve mal sahibi olabilme arzuları gibi istek ve duyguları tahrik etmekte ve aynı zamanda bunları elde edebilmek için kullanılacak araçları da yine sosyal yapının sınırlandığı belirtilmiştir. Yani başarı göstergesi olan bazı amaçlar yüceltilirse ve bu amaçlara giden yasal yollar toplumun büyük bir bölümü için sınırlandırılmışsa sapıcı davranışlar geniş ölçüde görülmektedir.

Bu teori ağırlıkla gelir seviyesi düşük sınıfları karşılaştığı engellere (Eğitim vb. gibi) ağırlık vermektedir ve özellikle “çocuk suçluluğu” kavramını açıklamak için ortaya atılmıştır. Fırsatların aykırılığı teorisi özellikle çocuk suçluluğunun fırsatların artırılması ile önlenmesi görüşünde olan kişilerce çok taraftar bulmuştur.

---

91 R.Fusun SOKULLU-AKINCI, **Kriminoloji**, Beta yay., 2.bs, İstanbul, 1999

*Anomi: Kurationsızlık ve normsuzluk duygusu olup; intihar ve suç gibi yıkıcı davranışları niteler.

b) Tepki Teorisi :

Bu teori Albert Cohen tarafından “Suçlu Çocuklar” adlı kitabıyla ortaya atılmıştır. Bu teoriye göre suç sosyal sınıf farklarından ve bunun sosyal statüye olan etkilerinden ortaya çıkmıştır. Düşük gelir sınıfına mensup kişilere orta gelir sınıfı amaçları dayatılmaktadır ve bu amaçlara erişebilmek için yeterli statüye sahip olunamamasından dolayı kişide bunalım, tatminsizlik oluşur ve kişi orta sınıf standartlarına tepki olarak suç işler. Bu teoriye göre kişi sırf orta sınıfın değerlerine karşı çıkmak için suç işlemektedir ve başkalarını rahatsız etmek amacı güder.

c) Çatışma (uyuşmazlık) Teorileri:

Suçun sosyal çatışmanın bir ürünü, politik ve sosyal eşitsizliğin bir yansıması olduğunu ileri süren ilk kriminolog George Vold’dur. Vold’a göre, toplum gruplardan oluşmaktadır. Bu grupların çıkarları ve amaçları birbiri ile çatışır, yarışır veya aynı doğrultuda olursa gruplar arasında uyuşmazlık başlar. Gruplar çıkarlarını çok iyi gözetirler ve onları savunmaya her zaman hazırdırlar. Bir grup durumunu koruyabilmek ve geliştirebilmek için sürekli diğer gruplar ile mücadele etmek zorundadır. Vold, Ceza Hukukundaki uyuşmazlık ve çatışmayı bu şekilde açıklamakta; “kanun yapma, ihlal etme ve hukukun uygulaması süreci grup çıkarları arasındaki temel ve köklü çatışma ve uyuşmazlıkları yansıtmaktadır.” demektedir. Vold azınlık gruplarının yasama sürecini etkileyecek güçleri olmadığı için, bunların davranışlarının genellikle kanunlarda suç olarak tanımlandığını iddia etmektedir.⁹²

Burada belirtilen teoriler ve diğer teoriler suç unsurunun oluşumunu belli noktalardan hep ele almış ve büyük ölçüde bir sebebin üzerinde durmuşlardır ve bu nedenle bu teorilerin yanında suç sebeplerinin diğer yönleri üzerinde duran ve birbirlerine karşı çıkan birçok teori çeşitli kişiler tarafından geliştirilmiştir.

---

92 R.Fusun Sokullu-Akıncı , **Kriminoloji**, Beta yayınları, 2.bs., İstanbul, 1999

2.3.3.2 Alt-Kültür Teorileri

Suçun nedenlerini alt-kültüre bağlayan teorilere göre bunlar belirli alt-kültüre mensup olmanın, kişiyi belirli amaçlara yönelteceğini ve bunlarında da hukuka aykırı olabileceğini, suç niteliği taşıyabileceğini ileri sürmektedir.

Örneğin üç tür suç çetesi alt-kültürü bulunmaktadır.⁹³

- 1) İyi entegre olmuş, bütünleşmiş toplumlarda çeteler adeta, erişkinlerin organize suçluluk faaliyetleri için staj grubudur. Öncelik kâr getiren faaliyetlere verilir ve şiddete pek az rastlanır. Buna suçlu alt-kültürü denir.
- 2) Zamanla bu gruplarda uyuşturucu maddelere yönelme söz konusudur ve bu maddeleri sağlamak için para kazanmaya yönelik faaliyetlerde bulunurlar.
- 3) Bütünleşmemiş toplumlarda ise bu gibi iyi organize olmuş yapı bulunmamaktadır ve gençler üzerinde zayıf bir toplumsal kontrol vardır. Bu tür toplumlardaki çete alt-kültürü aşırı davranışlar sergiler. Burada ilk amaç “saygı” sağlamaktır. Bunun için şiddet, mal tahribi gibi davranışlarda bulunurlar.

Yapısal teoriler, toplumun yapısının, sınıflar arası farklılıkların suçu yarattığını savunmaktadır. Cohen de çete alt-kültürünü incelemiş ve bunları, yarar götmeyen, olumsuz ve haince olarak tanımlamıştır. Örneğin çalmanın nedenini çete içinde itibar kazanmak, başkalarına üzüntü vermekten mutluluk duymak ve özellikle orta sınıf değerlerine karşı çıkma olduğunu belirtmektedir. Cohen çete mensuplarının kısa mutluluk peşinde olduklarını, grup dışında olanlara karşı düşmanca davrandıklarını da gözlemlemiştir. Çete alt-kültürünün oluşma nedeni olarak Cohen herkesin sosyal statü özlemi içinde olduğunu ancak bazı kimselerin toplumdaki yerleri itibarı ile bu statüye erişemediklerini söylemektedir. Örneğin alt sınıflara

---

93 R.Fusun Sokullu-Akıncı, “**Suç Nedenleri**”, <http://www.kriminoloji.com/Suc%20Teorileri%20Sosyolojik.htm>, erişim tarihi: 12.05.2008

mensup çocukların maddi ve sembolik olanakları yoktur. Bunun sonucunda statü gerilimi yaşarlar. Bu problemin çözümünü hep birlikte arar, aralarında yeni statü kriterleri oluştururlar, yani bir suç alt-kültürü yaratırlar.⁹⁴

2.3.3.3 Şikago Okulu (Ekolojik Girişim)

Bu teoriden suç coğrafyası gelişmiştir ve sonunda şehirlerin yapısı ve suçluluk arasındaki bağlantı ile uğraşmıştır.

1982 yılında Şikago Üniversitesinde kurulan sosyoloji bölümü, 20'nci yüzyılın ortalarına kadar "Şikago Okulu" adı altında sosyoloji konusunda en etkili kuruluşlardan birisi haline gelmiştir. Burada yapılan çalışmalar, sosyoloji ve kriminoloji alanlarında önemli sonuçlar doğurmuştur. Şikago okulunun, kişiyi ve kenti inceleme metotları sosyolojik ve kriminolojik yönden önemli yararlar oluşturmuştur. Araştırmacılar deneysel (ampirik) yöntemi uygulamak suretiyle, kişileri yaşadıkları çevre içinde incelemeye başlamışlardır. Bunlardan yaşam öyküsü metodu, kişilerin yaşamlarını etkileyen olayların derinlemesine dinlenilmesini mümkün kılmış; ekolojik inceleme tekniği ile de, sosyal verilerin toplanmasıyla büyük insan gruplarının özellikleri belirlenebilmiştir. Bu şekilde, elde edilen tekil durumlara ilişkin bilgilerin nüfus istatistikleri ile birleştirilmesi sonucunda da, günümüz kriminoloji teorilerinin pek çoğunun temelini Şikago Okulu oluşturmuştur. Şikago Okulu mensupları ve sosyal sorunlarla ilgili çalışma yapan diğer araştırmacılar, 20'nci yüzyılın başlarında Amerika'da kentlerin büyümesi, sanayileşme, göçler, Birinci Dünya Savaşının yarattığı sorunlar, içki yasağı, Dünya Ekonomik Bunalımı gibi konularla ilgilenmiş ve bunların suçlulukta artış, ahlaki çöküntü ve suç çeteleri gibi olumsuzluklara neden olduğunu ortaya koymuşlardır.⁹⁵

---

94 R.Fusun Sokullu-Akıncı , **Kriminoloji**, Beta yayınları, 2.bs., İstanbul, 1999

95 Timur DEMİRBAŞ, **Kriminoloji**, Seçkin yay., Ankara, 2001, s.95

2.3.4 Sosyo-Psikolojik Teoriler

Sosyo-Psikolojik Teorilere göre suç öğrenilmiş bir davranıştır. Sosyal etkileşim (enteraksiyon) süreci nedeniyle belirli suç biçimlerinin öğrenildiğini ileri sürmektedirler. Ne sosyolojik teoriler gibi soyut bir çevreyi suça neden olarak görmekte, ne de biyolojik ve psikolojik teoriler gibi suçu sırf bireysel nedenlere bağlamaktadırlar.

Suçun toplumda pek sık rastlanan hukuka aykırı davranışların taklidi olduğunu ilk olarak Munsterberg ileri sürmüştür. Daha sonra Fransız yargıç Gabriel Tarde, suçun taklit yolu ile öğrenildiğini belirtmiştir.

Sosyo-psikolojik teoriler, Kontrol Teorileri ve Doğrudan Doğruya Öğrenme Teoriler olmak üzere iki grupta incelenebilir.⁹⁶

2.3.4.1 Kontrol Teorileri

Bu teorilere göre, insanlar aksi öğretilmedikçe, sık sık anti-sosyal bir şekilde davranırlar.

a) Hans Eysenck'in Görüşleri:

Eysenck'e göre modern psikoloji klasik hedonizmi pozitivist rütuşlarla düzenlemektedir. İnsanın ilk dürtüsü zevk alma ve acıdan kaçınmadır. Eysenck özgür irade ve insanın mantıklı olduğu görüşlerini paylaşmayıp, yararcıların iddia ettiği gibi suçtan elde edilecek yararlar orantılı bir cezanın suçu azalttığı düşüncesine katılmamaktadır.

Küçük ancak derhal elde edilen bir haz, çok daha sonra yoğun acı veren bir sonuca yol açsa da, eylemin tekrarlanmasına neden olur. Zira yaptırımın olumsuz

---

96 R.Fusun Sokullu-Akinci, **Kriminoloji**, Beta yayınları, 2.bs., İstanbul, 1999

etkileri suç ve ceza arasındaki zaman uzadıkça azalır. Eysenck suçların büyük bir bölümünün faillerinin bulunamadığını, suçlarında bu bilinç içinde kısa dönem hedonizm peşinde olduklarını ifade etmektedir: Yani, gününü gün etmek, o günün tadını çıkartmak çünkü ertesi gün ne olacağı belli değildir.

Eysenck'e göre cezaya bir alternatif bulunması gerekmektedir. Zira ceza ile eylem arasında ceza verilmemesi olasılığı da bulunması nedeniyle ceza etkin olamayacaktır. Bunun yerini "vicdan" almalıdır. Eysenck, "vicdan"ın oluşma sürecini şartlı refleks ile açıklamaktadır.⁹⁷

b) Sınırlama Teorisi:

Bu teoriyi ortaya koyan Walter Reckless'e göre suçluluğun fazla olmasının nedeni sınırlamanın olmayışdır. Reckless'e göre suçluluk için eğitimsizlik, yoksulluk, işsizlik, eşitsizlik gibi şartlardan ziyade, suçun ancak sınırlamalar sayesinde önlenebileceğini savunmuştur.

Reckless'e göre sınırlamalar iç ve dış olmak üzere ikiye ayrılır. İç sınırlamalar "süper ego" adı verilen kavramdır yani güçlü ego, sorumluluk duygusunun yüksek olması, çelişkilere karşı direnebilme gücü gibi insanın kendisini olumlu bir şekilde nitelemesidir. Dış sınırlama ise toplum içinde baskın olan normlara uygun davranma konusundaki sosyal baskıdır. Bu teoriye göre dış sınırlamalar zayıf olduğu zaman iç sınırlamalar güçlüyse, suç işlenmez.⁹⁸

c) Kohlberg'in Gelişim Aşaması Teorisi :

Bu teori Lawrence Kohlberg'in ahlaki gelişim ve olgunlaşmanın altı aşamada gerçekleştiği hipotezini ortaya atmasıyla oluşmuştur. İlk iki aşamada yapılan

---

97 R.Fusun Sokullu-Akıncı, **Kriminoloji**, Beta yayınları, 2.bs., İstanbul, 1999

98 A.g.e.

eylemler ortaya çıkan sonuçları ile değerlendirilir. “İyilik” ödüller ve kişisel doyumla sonuçlanır. “Kötülük” ise ceza ve kişisel doyumun olmaması ile sonuçlanır. İkinci aşamada ise toplumsal standartlar ve hukuk kurallarına uyum sağlanır. Sosyal düzenin korunması gerektiği öğrenilir. Son iki aşamada ise mantık değerlendirmesi yapılır. Düzenin değeri, kişisel ilkeler, ahlak ve adalet standartları bu dönemde oluşur. Bu aşamalar evrensel nitelikte olmakla birlikte, sosyal etkileşimin ve anne-babanın uyguladıkları yöntemlerin bazı farklı sonuçlara yol açabileceğini Kohlberg de kabul etmektedir. Kohlberg bu aşamaların ölçümlenebilmesi için bir cetvel geliştirmiştir. Bu bazı testlerden oluşmaktadır. Testlerde bazı kişilere bazı açmazlar sunulmakta ve kişi iki seçenekten birini seçmektedir. Örneğin karısının hayatını kurtarmak için gerekli olan ilacı almaya yetecek parası olmayan bir koca bu ilacı çalmalıdır, çalmamalıdır?

Bu testler mahkumlar arasında ve suç bölgesinde yaşayanlara uygulanmıştır. Suçlular daha alt gelişim aşamalarında kalmışlardır. Fakat biri dışında hiçbir denek üçüncü gelişim aşamasını geçememiştir.⁹⁹

2.3.4.2 Doğrudan Doğruya Öğrenme Teorileri

Bu teoriler genelde iki alt teori başlığı ile incelenmiş olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlar “Aykırılıkların Birleşmesi Teorisi” ve “Sosyal Damgalanma Teorisi” dir.

a) Aykırılıkların Birleşmesi Teorisi

Bu teori Edward Sutherland tarafından ileri sürülüp Homans, Cohen, Nettler ve Cressey tarafından desteklenip geliştirilmiştir. Bu teoriye göre suçluluk ne kişisel özelliklerden, ne de sosyo-ekonomik durumlardan doğar; suç, herhangi bir kültürde, herhangi bir kişiyi etkileyecek öğrenme sürecinin sonucudur.¹⁰⁰

---

99 R.Fusun Sokullu-Akinci, **Kriminoloji**, Beta yayınları, 2.bs., İstanbul, 1999

100 Timur DEMİRBAŞ, **Kriminoloji**, Seçkin yay, Ankara, 2001, s.95

Sutherland dokuz önerme ileriye sürmektedir.

1. Suçlu davranışı öğrenilir,
2. Suçlu davranış, karşılıklı iletişim içinde öğrenilir,
3. Suçlu davranış önce ilk ve yakın gruplar içinde öğrenilir,
4. Suçlu davranışı öğrenme,
  - a. Bazen basit bazen ise karmaşık olan suç işleme tekniklerini öğrenme,
  - b. Saik, dürtü, rasyonalizasyon ve tutumların özel yönlerini de öğrenmeyi kapsar,
5. Saik ve dürtülerin yönü kabul edilebilir veya edilemez nitelikteki yasal tanımlardan öğrenilir,
6. Bir kişi uygun tanımlara kıyasla uygun olmayan tanımların çok fazla olması nedeniyle suç işler,
7. Aykırılıkların birleşmesi, sıklığı, devam süresi, yoğunluğu ve öncelik sırası açısından farklılıklar gösterir,
8. Suçlu davranışı öğrenme aynen diğer öğrenme mekânizmaları gibidir,
9. Suçlu davranış genel gereksinimlerin ve değerlerin bir ifadesi olmakla beraber, bunlarla açıklanamaz, zira suçlu olmayan davranış da aynı gereksinimlerin ve değerlerin ifadesidir.¹⁰¹

b) Sosyal Damgalanma Teorisi :

Bu teori Şikago okulunun sembolik etkileşim görüşünden kaynaklanmış ve Gergo Herbert Mead, Thomas, Becker, Lemert, Short ve Nye tarafından desteklenmiştir.

Bu teoriye göre sapma kişilerin belirli davranışlarına toplumun koyduğu damgalarla yaratılır. Sapma bir eylemin niteliği değildir. Sapma bir fiile suçluluğa

---

101 R.Fusun Sokullu-Akıncı, **Kriminoloji**, Beta yayınları, 2.bs., İstanbul, 1999

ilişkin kural ve cezaların uygulanmasıdır. Suçlu ise bu şekilde damgalanmış (etiketlenmiş ve toplum dışına itilmiş) olan kişidir.

Bu görüşe göre, belirli tip kişiler, diğerlerine kıyasla daha sık damgalanırlar: Örneğin düşük gelir sınıfından gençler, azınlık grupları gibi. Bu, kişilerin toplumdaki rollerine ilişkin bir teoridir. İnsanlara verilen roller onların ne şekilde davranmaları gerektiğini belirtir. Toplumsal beklentiler nedeniyle, kişiler bu rollere uygun davranmak zorundadırlar. Bireyler kendilerine uygun görülmüş klişe tiplere uyum sağlarlar.

Yapılan araştırmalar niteliksiz sabıkalı işçilerin mahkumiyetlerinin iş bulma olanaklarını önemli ölçüde kısıtladığını göstermektedir. Zira bu kişiler damgalanmakta, toplumdaki statüleri düşmektedir.

Bu tür bir mahkumiyetin yedi tür damgalama etkisi bulunmaktadır:

1. Şüphe altında olma: Suçlu daha sonra işlenen suçlardan dolayı zan altında olacaktır. Özellikle ilk işlediği suça benzerlik gösteriyorsa,
2. İş bulma zorlukları: Hükümlülerin iş bulması ve bu işi devam ettirmeleri güçtür.
3. Toplum dışına itilme: Hükümlü, arkadaşlarının hatta ailesinin desteğini, yakınlığını kaybeder. Kendisini kabul edecek bir çevre edinmeye çalışır, bu da diğer hükümlülerden oluşmaktadır ve tekrar suç işlemesine yol açacaktır.
4. Kendine olan saygı ve güvenin yitirilmesi: Hükümlü, doğasında suçluluk olduğuna inanır ve bu şekilde devam etmesinin kaçınılmaz olduğunu düşünür.
5. Damgalanmaya tepki: Suçlu damganın haksız olduğunu ve bunu hem kendisine hem diğer insanlara kanıtlayabilmek için herkesten daha özenli davranır.

6. Damgalayanlara tepki: Suçlu damgadan çok kendisini damgalayanları ya da kendisini damgaladıklarını düşündüğü kişileri dolayısı ile toplumun değerlerini reddeder ve bazen de kendisini düzendeki bozuklukları ortaya çıkarmaya adar.

7. Kutsal konuma gelme: Bazı özel durumlarda mahkumiyet bazı kişilerce ahlaken yanlış olarak nitelendirilir ve hükümlü toplumsal destekle karşılanır.¹⁰²

Bu eleştirilerden ilk dördü mutlak olarak gerçekleştirilmekle birlikte 5, 6 ve 7'nci etkilerin her hükümlü için doğru olmadığını ifade etmeliyiz.

Görüldüğü gibi suç kavramı çokça geniş bir alanı kapsamakta ve bu geniş alanın tanımlanabilmesi için çokça çalışma yapılmaktadır. Tabii ki bu kadar kapsamlı bir kavram için çok farklı ve birbirine karşı duran birçok fikrin ortaya konması da kaçınılmazdır. Yukarıda belirttiğimiz teoriler suçu tanımlamaya çalışmış ve her biri tanımlamada bazı boşlukları doldurmuştur.

Suç kavramı günümüzde de yaşayan, canlı ve gelişen bir kavram olduğundan zaman geçtikçe farklı boyutları ortaya çıkmakta ve sebepler noktasında yepyeni unsurları bünyesine katmaktadır. Bu nedenle suçu ve sebeplerini açıklamaya yönelik çalışmalar devamlı sürecektir ve yeni teori ve fikirler ortaya konacaktır.

2.4 SUÇ VE MEKÂN İLİŞKİSİ

Son yıllarda dünyada meydana gelen teknolojik, toplumsal ve siyasi değişimler toplumu anlamak için kullandığımız kavramları değiştirmekte ve ortaya çıkan yeni olgular beraberinde yeni kavramsallaştırmaların gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bugün kent planlama pratiği; pozitivist yaklaşım, alansal mekân ve alansal mekânın denetimi üzerinden kurgulanmaktadır. Ancak, yaşanan değişimlerle mekânın ilişki ağlarına dönüşmesi, beraberinde kent planlamanın değişimini gerekli kılmıştır. Bu

---

102 R.Fusun Sokullu-Akıncı, **Kriminoloji**, Beta yayınları, 2.bs., İstanbul, 1999

dönüşüm farklı olguları yeni temsillerle kavramamıza neden olmaktadır.¹⁰³

*“Mekân sosyal olarak inşa edilmektedir. Sosyal ilişkiler mekâna kazınmıştır. Sosyal süreç ve mekân karşılıklı ilişki içinde birbirlerini etkilemektedir. Bu bağlamda suç, sosyal olgu olduğu kadar mekânsal bir olgudur. Suç, mekânı tüketmektedir; onun için mekâna kazınmıştır; suç mekân içinde var olurken işaret bırakmaktadır. Suç ya da olay ortadan kalksa da o işareti görebildiğimiz durumlar bulunmaktadır. Örneğin, özel ve kamusal mülklere zarar veren çete üyeleri ya da yasadışı örgütler, eylemleri, yarattıkları sosyal süreçlerde bir bölgeye zarar verdiğinde bölgedeki mülklerin değeri düşebilmekte, ticari ya da mesken alanlarından ürken insanların kaçarak bu alanları boşalttıkları görülebilmektedir. Eylem devam etmese de, çevrenin güvenlik duygusu yaratma kapasitesinin azalması ile mekânlar terk edilerek boşaltılabilmektedir”.*¹⁰⁴

Suçların önlenmesine ve azaltılmasına yönelik uygulanacak yöntemler ve yapılacak politikaların başarılı olabilmesi suçun mekân kavramı ile birlikte ele alınmasını zorunlu kılmıştır. Bu nedenle kentlerin en önemli problemlerinden biri olan “güvenlik” probleminin çözümü de sadece kent planlama disiplini açısından değil hem sosyoloji hem de güvenlik bilimleri açısından önem arz etmektedir. Bundan dolayı suç, güvenliği ve bu kavramların kent planlama ile ilişkilerini ortaya koymak yerinde olacaktır.¹⁰⁵

Suçun meydan gelmesinde sosyolojik boyut kadar mekânsal boyut da önem arz etmektedir. Her ne kadar suçların oluşumunda fiziksel ve psikiyatrik sorunların etkili olduğu teoriler destek görüyorsa da insanın sosyal ve çevresinden etkilenen bir varlık olduğu göz önünde bulundurulursa günümüzde daha çok çevresel faktörlerden etkilendiği ve suçun da doğrudan çevreyi etkilediği kabul edilmektedir.¹⁰⁶

---

103 Gülsen Yılmaz, “**Kentsel Planlama Suç ve Mekân: Suçun Temsili Üzerine Düşünceler**”, <http://websitem.gazi.edu.tr/gulseny/AkademikBilgiler>, erişim tar:23.5.2008

104 A.g.e., erişim tar:23.5.2008

105 Ela Ataç, “**Risk Toplumunda Kentsel Mekânda Güvenlik, Toplumsal Sorunlara Sosyolojik Bakışlar**”, edi.:Necmettin Özerkmen, Ankara, 2007,1.bs., s.112

106 İ.Hamit Hancı, “**Çocuk Suçluluğuna Yol Açan Sosyal Bir Yara:İç Göçler ve Çarpık Kentleşme,Hekim ve Yaşam**”, İzmir Tabip Odası Bülteni Mayıs-Haziran, 6. Sayı,s.22-24

“Ekolojik açıklamalar, 19. yüzyılın ilk yarısından başlayarak günümüzde de etkilerini sürdürmeye devam eden geleneksel kuramlar ile, 1970’li yıllarda bu teorilerin eleştirileri sonucu ortaya çıkan ve günümüzde geçerliliğini koruyan yeni kuramlara dayanmaktadır. Yapılan çalışmalarda yeni kuramlardan “sosyal düzensizlik kuramı”, “mekânsal davranış kuramı” ve “sıcak noktalar kuramları” temel alınmaktadır.”¹⁰⁷

Sosyal düzensizlik kuramı diğer adlarıyla ekolojik kuram veya Chicago Okulu; Park ve Burgess’in Chicago kentinde daha önceden gerçekleştirdikleri araştırmalardan esinlenerek geliştirilmiştir. Özellikle 1860-1910 yılları arasında kapsayan endüstrileşme ve kitlesel göçler sonucunda Chicago kentinin nüfusunun hızlı bir biçimde artması ve bununla ilintili olarak kentte çok önemli sosyo-kültürel ekonomik ve demografik problemlerin ortaya çıkması, bazı sosyal bilimcilerin bu alana dikkat kesilmelerine neden olmuştur. Park ve Burgess Chicago kentin de o zaman ait işlenen suçlar, işleyen kişiler ve işlenen mekân üzerindeki yapmış olduğu çalışmalarla sosyal düzensizlik kuramının oluşmasına ortam hazırlamışlardır.

İlk olarak Park ve meslektaşları, kentteki nüfus artışıyla birlikte ortaya çıkan bu gelişmeleri, insan-çevre etkileşimi çerçevesinde ele almışlardır. Onlara göre: *“ Sosyal organizasyonsuzluk veya düzensizlik teorisyenleri, sosyal çözülmenin en çok kent yapısında ortaya çıktığını varsayarak, kentleri suçun döllendiği mekânlar olarak görmüşlerdir. Bu nedenle onlara göre şehir alanları, sapma ve suç araştırmaları için birer laboratuvar konumundadır. Sosyal düzensizlik kuramcıları, araştırmalarını özellikle, fahişeliğin, intiharın ve diğer sapkın veya suç eylemlerinin en çok gerçekleştiği disorganize veya çözülmüş alanlarda (slum v.b), yoğunlaştırmışlardır”*.¹⁰⁸

Sosyal düzensizlik kuramının amacı, alansal verilerin kullanılarak suçun yoğun olduğu bölgelerde suçluların sosyo-ekonomik yapısının ve bölgenin fiziksel yapısının incelenerek bölgelemeler yapılmasıdır.

---

107 Gülsen Yılmaz, “**Kentsel Planlama Suç ve Mekân: Suçun Temsili Üzerine Düşünceler**”, <http://websitem.gazi.edu.tr/gulseny/AkademikBilgiler>, erişim tar:23.5.2008

108 Zahir Kızmaz, “**Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme**”, C.Ü Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık, 2005, cilt:29, s. 149-174

Mekânsal davranış kuramının benimsenmesi durumunda amaç suça yönelik coğrafi profillerin çıkarılarak, suçlunun bulunmasını kolaylaştırmaktır. Genel olarak suçun, olayın ne zaman ve nasıl işlendiği, suçun meydana geldiği yerin çevresel koşulları ve fiziksel durumları incelenerek şüphelilerin ve mağdurların noktasal konumları ile çevrelerindeki fiziksel durumun gösterilerek alansal veriler elde etmektir.¹⁰⁹

Suç dağılımını açıklamada mekân, temel ve gerekli bir özelliktir ve suçlunun karakteristik özellikleri, suçun olasılığını etkileyen bir yerde olmalıdır. Suçların meydana geldiği mekânlara bakmak ve bu mekânların da gelişigüzel yerler olmadığını görmek suçların nerede, ne zaman ve niçin meydana geldiğini anlamamız ile birlikte mekân-suç ilişkisini tespit edebilmemiz ve suçla mücadelede kullanılabilecek metotlar üretebilmemiz açısından çok önemlidir.

Suç dağılımı kuramları kapsamında ortaya çıkan bir başka yaklaşım ise “sıcak noktalar” kuramıdır. Sıcak noktalar, genel olarak suçların veya olayların noktasal konumları ile çevrelerindeki fiziksel ve sosyo-ekonomik durumu gösteren veriler elde edilmesi, suçların miktar, zaman ve coğrafi alanların bulunması ve zaman değişimlerinin incelenerek suçun ne zaman işlendiği, çevrenin fiziksel durumu ve sosyo-ekonomik yapısı ile ilgili göstergeleri elde edebilmemize imkân vermektedir. Bu kuramda temel amaç kent içi suç açıklanarak, müdahale edilecek spesifik noktaların bulunmasıdır.

Suç mekânı düğüm noktaları ve izler üzerinden tanımlanan bir mekândır. Offner’a göre “ Ağsal ve alansal temsillerin bir arada kullanılması gerekmektedir. Bu görüş paralelinde ağ merkezlerini kontrol etmek, yapıyı kontrol etmek demektir. Bu bağlamda, suçun merkezini kontrol etmek, suçu azaltmak ya da suça müdahale etmenin ilk aşaması olarak görülebilir.” Alansal olarak ağların eşit dağılımının söz konusu olmadığını savunan bu görüşe göre, suç yer yer bazı mekânlara has olarak işlense de

---

109 Aygün Erdoğan, Şebnem Düzgün , “Mekân ve Suç: Suç Haritalaması ve Diğer Analitik Yaklaşımlar”,
http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/36/web/kriminoloji/aygun_erdogan_yrd_doc_dr_h_sebnem_duzgun.htm, erişim tar. 02.02.2009

eşit olarak dağılmamakta ve alansal eşitsizliklerin yaratılmasına neden olabilmektedir.”

Buna göre suç, bir bölgede toplanmış olmak yerine, farklı çıkar gruplarının stratejik oyunları ve ekonomik gerçeklikleri ile farklılaşmış mekânsal dinamikler üzerinde yer alacaktır. Suçun olmadığı ya da az olduğu bölgelerde avantajlı yerellikler oluşmaktadır.¹¹⁰ Bu da her suçun sadece belli mekâna has olmadığını, çeşitli nedenlerin birleşerek o mekânı suç işlenmeye yatkın hale getirdiği belirtilmiştir.

2.5 SUÇLA MÜCADELE

Suç evrensel bir olgudur. Suç tarihin en eski devirlerinden itibaren var olmuştur ve ileride de var olmaya devam edecektir. İnsanların içinde ihtiraslarla birlikte toplum halinde yaşamının ortaya çıkardığı çeşitli sosyal çelişkiler, uyumsuzluklar bulundukça suç da var olacaktır.¹¹¹

Her toplumda anti-sosyal davranışlarda bulunan, toplumsal ya da hukuksal yaptırımlara konu olan bireylerin varlığı yüzyıllar boyu düşünürleri, yöneticileri, hukukçuları, bilim adamlarını yakından ilgilendirmiştir.

Özellikle günümüzde yaşam şekli ve koşullarının değişmesi, zengin ve fakir arasında artan dengesizlikler gibi faktörler kişileri suça teşvik etmekte ve suç günümüzün en önemli sorunlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu sorunların giderilmesinde ve toplumsal düzenin sağlanmasında en etkin yöntemlerden biri de formel (kolluk, yargı ve infaz) ve enformel (okul, aile, çevre) denetim mekânizmalarının işlevsel hale getirilmesidir. Sadece alınacak polisiye

---

110 Gülsen Yılmaz, “**Kentsel Planlama Suç ve Mekân: Suçun Temsili Üzerine Düşünceler**”, <http://websitem.gazi.edu.tr/gulseny/AkademikBilgiler>, erişim tar:23.5.2008

111 Sulhi Dönmezer, **Toplumbilim**, Beta yayınları, 11.bs , İstanbul, 1994, s 49

tedbirler yaraları iyileştirip yok etmekten çok pansuman tedbirler olmaktan öteye gidemeyecektir.

Devletler ve kurumlar bazında suçların önlenmesinde temel hedefin sosyo-ekonomik koşulların iyileştirilmesi ve eğitimle vatandaşların olgunluk durumlarının yükseltilmesi olmalıdır. “*Formel polisiye önlemlerin önemi ikincildir. Elbette resmi mekânizmalar, kolluk görevlileri toplumsal denetim işlevini yapmalıdırlar. Ancak, toplumsal eşitsizliğin sağlanamadığı, toplumsal hareketliliğin olmadığı, toplumsal katmanlar arasındaki uçurumun her geçen gün arttığı, eğitim ve sağlık olanaklarından eşit olarak yararlanılmadığı toplumlarda, suç oranlarındaki artışın faturasının sadece polise kesilmesini cehalet veya hedef saptırma olarak değerlendirilmelidir.*”¹¹²

Belirtildiği gibi suç sadece polisiye tedbirler ile çözümlenebilecek bir kavram değildir. Suç kavramını oluşturan unsurların çokluğu ve çeşitliliği suç sebeplerinin kurulmasında da birçok alana iş ve görev düştüğünü göstermektedir.

2.6 BÖLÜM SONUCU

Suç ve suçluluk olgusu, sosyal yapıdan bağımsız olarak düşünülemez. Her ne kadar bazen suç işleyen fertlerin doğuştan itibaren taşıdıkları zihni bozukluklar zamanla suç kapsamına girebilecek davranışların icra edilmesine neden oluyorsa da, bu kişilerin rahatsızlığı dolayısıyla bir cezai müeyyide uygulanmamaktadır. Bunun dışında, gerek sosyo-ekonomik ve gerekse siyasi-kültürel şartlar, ferdin suç işlemesini gerekli kılabilir. Ferdin doğup büyüdüğü ailede ilişkilerin tatminkar olmadığı; anne-baba arasındaki çatışma, ya da ilişkilerdeki çelişkiler ve ailenin gerekli fonksiyonları yerine getirememesi, ferdin suç işlemede etkili olabilmektedir.

Diğer yandan, toplumda ortaya çıkan sosyal ilişkilerdeki çözümler ve sosyal

---

112 Halil İbrahim Bahar, “**Suçlarla Mücadele Politikası**”, <http://www.usakgundem.com/yazar/212/suçlarla-mücadele-politikasi.html>, erişim tarihi: 25.05.2008

bunalımlar, yine ferdi suça itebilmektedir. Sosyal ilişkilerdeki düzensizlikler değerler sistemindeki değişmeler, yeni davranış kalıplarının ortaya çıkması sonucunda ferdin kendisini bu yeniliklere adapte edemediği anda suç teşkil eden davranışlara başvurduğu da belirtilmelidir. Özellikle, günümüzün endüstri toplumlarında yüz yüze ilişkilerin kayboluşu, yerine ikincil ilişkilerin olması insanlar arasındaki dayanışma ve ortak duyguları paylaşma gibi insan psikolojisini önemli ölçüde etkileyen faktörleri ortadan kaldırdığı için, insanı yalnızlığa itmekte; bu yalnızlık içerisinde uzun süre çıkış yolu arayan fert zaman zaman sapma davranışlarında bulunmaktadır.

Endüstri toplumuna ana şeklini veren teknolojik yenilikler sonucunda, insan emeği dışlanmakta, insan boş bir zamanla karşı karşıya bırakılmaktadır. Bu boş zaman içerisinde kendisini eğlendirecek uğraş bulamayan insan, yine sapma davranışlara yönelmektedir. Özellikle gelişmekte olan toplumlarda, eğlence alanlarının azlığı ya da ferdin zamanını doldurabilmek bakımından imkanların yetersizliği ferdin davranışında somutlaşan bir başkaldırıyla karşılanmaktadır.¹¹³

Toplumun kalkınma düzeyi ve siyasi istikrarı da suç olgusuna etki etmektedir. Geçimini temin edemeyen fert, birtakım ihtiyaçlarını karşılayabilmek için gayri meşru yollara başvurmaktadır. İş alanlarının azlığı ve gelişen teknolojik imkânlar bireyi üretim dışı bırakmakta, üretim faaliyetlerine katılamayan insanlar bir geçim kavgasına girişmekte; bunu meşru yoldan elde edemediği takdirde suç işleyebilmektedir.

Görüldüğü gibi suça etki eden bir çok faktör ve bir çok etken vardır. Aslında suçun meydana gelmesi bir sebebin değil, birçok sebebin birleşmesidir.

---

113 Aziz Yıldırım, **Kentleşme ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç Üzerindeki Etkileri**, A.Ü.S.B.Enstitüsü, yüksek lisans tezi, Ankara, 2004, s.96

3 BÖLÜM: TÜRKİYE’DE SUÇ VE KENT

Suçluluk, kişiyi toplum halinde yaşayan öteki bireylerin karşısına çıkaran bir çatışmanın ürünüdür. Birey, var olduğu toplum içerisinde kendisini herhangi bir noktada konumlayamamakta, toplumun kendisini dışladığını düşünmekte ve/veya topluma adapte olamamakta; buna karşı bir tepki olarak da suça yönelmektedir.

Suç oranlarının en çok artış gösterdiği yerleşmeler hiç şüphesiz kentsel mekânlardır. Kentleşme, gelenekleri ve görenekleri eriterek; düzensizliklerin ve problemlerin kaynağı olmaktadır. Bir kentte (özellikle metropollerde), göçle gelen kişiler sahip oldukları gelenekleri devam ettirememektedir. Kırdan kente göç önemli toplumsal değişmelere yol açmakta ve bu değişimler birey-toplum arasındaki her türlü ilişkinin yeniden oluşması manasına gelmektedir.¹¹⁴

Ülkemizde nüfusun hızla artması ve göç nedeniyle kentsel mekânlar sürekli bir değişim ve dönüşüm sürecine girmiştir. Artan nüfus ve kontrol edilemeyen kentleşme neticesi kentlerde rant potansiyelleri ortaya çıkmış ve oluşan rant baskısı kenti dönüşüm sürecine sokmuştur.¹¹⁵ Kentlerin gelişmesi, artan refah, tüketim kalıplarının değişmesi, artan özel araba sahipliği ve bu talepleri karşılamak için yapılan yollar, geliştirilen alt yapılar, kurulan metro gibi gelişmeler kent mekânında dönüşümleri başlatan unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yaşanan kentsel dönüşüm beraberinde insanların da kente hızlı adaptasyonunu şart kılmıştır. Yaşanan bu hızlı dönüşüm beraberinde yüksek oranlı, hızlı göçü getirmiş, yaşanan hızlı dönüşüme ayak uyduramayan, göç etmiş kırsal kesim ise çeşitli uyum ve adaptasyon sorunları içerisinde boğuşmaya başlamıştır.

---

114 Ahmet Cemil PESEN, “Suç ve Kent”, Birgün Gazetesi, yay. tar.: 30.04.2007, İstanbul

115 İlhan Tekeli, “Kentleri Dönüşüm Mekânı Olarak Düşünmek”, Kentsel Dönüşüm Sempozyumu, haz.Pelin Pınar Özden ve diğerleri, TMMOB Şehir Plancıları Odası yay., İstanbul, 2003,s.3

Yapısal değişiklikler fiziksel yapıyı etkilediği gibi, kişilerin davranışlarının ve hatta beklentilerinin değişmesine yol açmakta ve kişi yeni kentsel mekân ile eski kırsal mekân arasında ve sosyal yapı arasında bir bağlantı kuramamakta, ilişkilendirme yapamamaktadır. Bu duruma bir de yaşanan işsizlik, geçim sıkıntısı vb. ekonomik sıkıntılar eklenince, birey, psikolojik olarak çöküntü yaşamaktadır. Bunun sonucunda ise yokluk ve ümitsizlik baş göstermekte ve kişiler suça yönelmektedir.

3.1 1950'DEN GÜNÜMÜZE ÜLKEMİZDE KENTLEŞME SÜRECİNE BİR BAKIŞ

Türkiye'nin kırdan kente kitlesel göç ile tanıştığı 1950'li yıllarla beraber ülke köklü dönüşüm sürecinde çok önemli sorunlarla karşılaşmıştır. Sanayileşme, ulaşım, ve haberleşmenin gelişmesi ile şehirlerin önemi artmaya başlamıştır. Sanayi üretiminin tarımdan daha önemli hale gelmesi ile nüfus sanayi faaliyetlerinin yoğunluk gösterdiği kentlere kaymaya başlamıştır.¹¹⁶

Ülkemiz genelinde kentli nüfus oranı 1950'de yüzde 18,5 iken bu miktar 1975'te yüzde 33,3'e, 1990'da ise yüzde 55,5'e kadar yükselmiştir.¹¹⁷ Kitlesel göç olgusunun sarsıcı etkilerini hafifleten belki de en önemli kurum gecekondu olmuştur. Gecekondulaşma, kırdan kente göçen kitlelerin temel konut edinme biçimleri olarak Türkiye kentleşmesinin ilk aşamalarında ortaya çıkıp 1950'lerde kurumsallaşmıştır.

Gecekondulaşma süreci aynı zamanda Türkiye kentleşmesinin evrelerine ilişkin önemli ipuçları vermektedir. Kırdan göçen insanlar, çoğunlukla kendilerinden önce göç eden hemşerileriyle iletişim içinde olmuş (hem iş olanakları hem barınma olanakları ile ilgili olarak) ve olası toplumsal sorunlar daha kolay atlatılmıştır. Kentleşme sürecinin bu ilk evresi "bütünleştirici" ya da "yumuşak kentleşme" olarak

---

116 Mübeccel Kıray, **Toplumsal Yapı, Toplumsal Değişme**, Bağlam yay., İstanbul, 1999, s.130

117 Orhan Türkdoğan, **İstanbul Gecekondu Kimliği**, IQ Kültür Sanat yay., İstanbul, 2006, s.804

nitelendirilebilmektedir.¹¹⁸

Gecekondulaşma ülkemizde 1950’li yıllardan bu yana başlayan kentleşme hareketlerinin meydana getirdiği en önemli sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Gecekondu her şeyden önce yaşanan yoğun iç göçler sonucu ortaya çıkmıştır. Bu iç göçler sonucu büyük kentlerin nüfusu çok büyük oranda artmış, artan nüfusu istihdam edebilecek sanayileşmenin gerçekleşmemesi, göç edenlerin ya işsiz kalmalarını ya da marjinal işlerde çalışmaları ile sonuçlanmıştır.

İlk etapta gecekondu kente göç etmiş insanların barınma yerleri olarak nitelendirilirken sonraları ülkenin bir gerçeği, kentlerin ayrılmaz birer parçası olmuşlardır. Başlangıçta gecekondulara çeşitli yaptırımlar ve yıkılmaları öngörülürken, gecekonduların sayılarının artması ve burada yaşayanların büyük bir seçmen kitlesi olarak siyasal baskı grubu niteliği kazanmasıyla ilgili yönetim ve siyaset adamlarının tavırları da değişmeye başlamıştır. Özellikle seçimler öncesi çıkarılan gecekondu afları gecekondulaşmayı daha da çözülemez hale getirmiştir.¹¹⁹

Gecekonduların diğer bir yönü de bir rant alanı olmasıdır. Gecekondu kavramı ilk zamanlarda sınıfsal olarak bir anlam ifade etmese de, sınıfsal bir anlamış gibi kabul görüyor ve “yoksul “ kesim arandığında hemen akla gecekondu bölgeleri geliyordu. Ancak belli bir süreçten sonra bu algılama değişmiş ve gecekondu artık “yoksul” olarak tanımlanmayıp aksine “rantçı”, ”gaspçı”, ”yağmacı” gibi olumsuz nitelemelerle anılır olmuştur.¹²⁰

Bu çerçevede gecekondu göç ve yerleşme stratejileri olarak incelenebilmektedir. Bu anlamda gecekondu hareketleri aslında kent hukukunun olduğu alanlarda eklemleme taleplerini gündeme getiren uzlaşmacı hareketlerdir. Bu taleplerin uzlaşma yönünde olması nedeniyle, yerel üstü kurumlar da bu

---

118 Oğuz Işık, “1980’den 2000’lere Türkiye’de Kentsel Gelişme”, Sivil Toplum için Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul,1999,s.283

119 Aziz Yıldırım, **Kentleşme ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç Üzerindeki Etkileri**, A.Ü.S.B.Enstitüsü, yüksek lisans tezi, Ankara, 2004, s.13

120 Sema Erder, “**Kentsel Gelişme ve Kentsel Hareketler-Gecekondu Hareketi: Sivil Toplum için Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri**”, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 1999, s.296

hareketleri meşru olarak kabul etmektedir. Ancak bu taleplerin,”meşru” olarak kabul edilmelerinin de bazı ön koşulları olmaktadır. Bunlardan birincisi taleplerin “yoksullardan” gelmesidir. İkinci koşul, bu taleplerin “kitlesel” olmasıdır. “Bireysel talepler şaibe yaratır, ancak topluca bildirilen talepler karşılanır” düsturu etkili olmuştur. Bu bağlamda grup topluca belediyeyi basınca “meşru”, bu gruptan bir temsilci gelip belediye başkanı ile kapı arkası konuşunca “gayri meşru” kabul edilmiştir.¹²¹

Gecekondu Kanunu, Md.1’e göre gecekondu: “İmar ve yapı işlerini düzenleyen mevzuata ve genel hükümlere bağlı kalmaksızın, kendisine ait olmayan arazi veya arsalar üzerinde, sahibinin rızası olmadan yapılan izinsiz yapılardır.” denmektedir.

Gecekondular küçük, dar, sağlıksız ve gelişi güzel yapılmış, altyapısı olmayan, kalabalık nüfusa sahip olmaları yönüyle de ayrı bir sorun teşkil etmektedirler. Kalabalık geniş aile tipinin yaşadığı bu meskenlerde yetişen çocuklar kendilerine ait dinlenebilecekleri özel alanları bulamamakta, koşup oynamaya, hayal gücünü geliştirmeye yönelik sosyal alanlardan mahrum kalmaktadırlar. Bu çocuklar sahip oldukları enerjiyi meşru yoldan atamadıklarından ilerleyen zamanda kentli yaşlılarına özenmekte ve otoriteye başkaldırarak “çocuk suçluluğu “ kavramının oluşmasına sebebiyet vermektedirler. İzmir’de yapılan bir araştırmada gecekonduda oturan nüfusun kentin tüm nüfusuna oranı %40-45 arasındayken, suç işleyen çocukların yaklaşık %75’i gecekondu ya da kısmen gecekondu bölgelerinde oturmaktadır. Bir başka çalışmada da 1181 çocuktan 701’inin gecekondu da oturduğu belirlenmiş, sonraları İstanbul’da yapılan çalışmalarda davası görülen çocukların neredeyse tümünün ikamet yerlerinin gecekondu olduğu görülmüştür.¹²²

Devlet Planlama Teşkilatının yapmış olduğu çalışmalarda ülkemizde 1955 yılında 50 bin olan gecekondu sayısı 1990 yılına gelindiğinde 1 milyon 750 bin

---

121 Sema Erder, “Kentsel Gelişme ve Kentsel Hareketler-Gecekondu Hareketi: Sivil Toplum için Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri”, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 1999, s.302-303

122 Aziz Yıldırım, **Kentleşme ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç Üzerindeki Etkileri**, A.Ü.S.B.Enstitüsü, yüksek lisans tezi, Ankara, 2004, s.20 -21

rakamına ulaşmıştır. Gecekondualarda yaşayan vatandaş sayısı 1955 yılında 250 bin iken 1990 yılına gelindiğinde 8 milyon 750 bin kişinin gecekondualarda yaşadığı görülmektedir.¹²³ Bu istatistikler de bize gösteriyor ki ülkemiz öyle bir yoğun göç hareketliliği yaşamış ki neredeyse yeni kentler kurulmuştur.

Gecekondulaşma olayının ilk zamanlarında bir konut bitmiş ise, izinsiz de yapılmış olsa, yıkılması için mahkemeden karar almak zorunluydu. Mahkemeden karar almak ise oldukça uzun bir süre gerektiriyordu. Bu yüzden kendisinin olmayan arsa üzerine konut yapan kişiler, polis işe karışmadan bu işi bitirmek amacıyla, genellikle geceleri hızlı bir biçimde çalışıyorlardı. Bir gecede bile çatısı kapatılan konutlar vardı. Sabah olduğu zaman polis için, konutu hemen yıkmak artık olanaksızlaşıyordu. İşte bu süreçte ortaya çıkan yeni konut biçimine de adını verdi; gecekondu.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde gecekondulaşmayla beraber ortaya çıkan siyasal yozlaşma ve ekonominin her alanında çeşitli tahsislerden kaynaklanan kayırmacılık, yolsuzluk ve rüşvet başlı başına sorun haline gelmiştir.

1970’li yıllarla beraber ortaya ikinci kuşak gecekonduar çıkmıştır. Bu tarihlerde öncelikle gecekondu yapımının temel ögesi durumunda bulunan arsa elde etme koşulları değişmeye başlamıştır. Artık arsalar kentin yakın çevresindeki arazilerin gecekondu yapmak amacıyla işgal edilmesinden ziyade, sahipleri tarafından satılıp, parsellenen yerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yıllarla beraber gecekondu inşa edilip, alınıp-satılan bir meta haline gelmiştir.

1970’lerle başlayan ve 1980’lerle belirginleşen diğer bir değişimde, konut sahibi –kullanıcı özdeşliğinin kalkarak yerine bir kişinin birden fazla konut sahibi olduğu, kiracılık kavramının boy gösterdiği bir evreye girilmiştir.¹²⁴

---

123 DPT,1996, <http://www.dpt.gov.tr/bgyu/>, erişim tarihi:05.03.2008

124 Sema Erder, “**Kentsel Gelişme ve Kentsel Hareketler-Gecekondu Hareketi: Sivil Toplum için Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri**”, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 1999, s.285

12 Eylül darbesi ve askeri yönetim ile birlikte gecekondu yapımı neredeyse durmuştur. Askeri yönetimin sona ermesi ile gecekondulaşma yeni değişen boyutu ile hızına kaldığı yerden devam etmiştir. Bu dönemde gecekondular kentleşmenin ilk yıllarında olduğu gibi kullanım değeri için üretilmekten çıkıp, değişim değeri için üretilen alınıp-satılan metalara dönüşmüştür. Artık gecekondular piyasası, kendine özgü işleyiş kuralları olan “arazi mafyası” tarafından sıkı sıkıya denetlenen bir rant alanı olmuştur.¹²⁵

Dünyada ve Türkiye’de olan gelişmeler 1980’ler sonrasında kentleri yeniden yapılanma sürecine sokmuştur. Kamu ve özel sektör yönetim ve hizmet merkezleri kampüsler halinde gelişmeye başlamıştır. Birçok alanda yaşanan gelişmeler kentlerin mekânda desantralizasyonuna olanak verebilecek öğeleri barındırmaktadır. Kentler artık tek tek binaların eklenmesiyle değil kent parçalarının eklenmesi ile büyümeye başlamıştır.¹²⁶

Gecekondular yapımı ile ilgili bir kırılma noktası da gecekondunun biçim değiştirmesine ve masum bir barınma aracı olmaktan çıkarak kaçak yapıya dönüşmesine zemin hazırlayan 1980’li yıllar olmuştur. Mart 1983 tarihli 2805, Mart 1984 tarihli 2981, Haziran 1986 tarihli 3290 ve Mayıs 1987 tarihli 3366 sayılı dört af yasası kentlerde yasadışı yapılaşmayı yasallaştırarak sağlıklı ve çarpık kentsel mekânların tüm ülkeyi sarmasına yol açmıştır.

Kaçak yapıların 1990’larda ulaştığı noktayı, 1970’li yıllarda başlayan ve 1980’lerde ivme kazanan bir sürecin devamı olarak niteleyebiliriz. Bugün gecekondulaşmayı ya da yasadışı yapılaşmayı kentsel alanlarda barınma ihtiyacını karşılamaktan ziyade kentlerde oluşan rantlara el koyma aracı olarak değerlendirmekte mümkündür. Gecekondulaşmadaki / yasadışı yapılaşmadaki bu büyük rant artık gecekonduları / yasadışı yapıları kırdan kente göçün bir “sonucu” olmaktan ziyade “nedeni” haline getirmiştir.

---

125 Oğuz Işık, “1980’den 2000’lere Türkiye’de Kentsel Gelişme”, Sivil Toplum için Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 1999, s.286

126 İlhan Tekeli, **Modernite Aşılırken Kent Planlaması**, İmge Kitabevi, Ankara, 2001, s.83

1980'lerden itibaren Türkiye öncelikle iç piyasaya dayalı sanayileşme stratejisini terk ederek, kaynakların ihracata dayalı sektörlerle aktarılması üzerine temellenmiş bir sanayileşme stratejisini benimsemiştir. Bu dönemde sınıflar arası uzlaşmaya dayalı büyüme yerine sınıflar arası gerilimi ve ayrışmayı tetikleyen politik bir süreç başlamıştır. Bunun en bariz örneği olan ve gelir dağılımındaki eşitsizliğin göstergesi olarak kabul edilen “gini katsayısı”* İstanbul 'da 1978 yılında 0,38'den 1984 yılında 0,43'e ve 1994 yılında 0,58'e yükselmiştir.¹²⁷

Farklılaşan sınıfsal dengelerin kentleşme süreçlerine önemli derecede etki ettiği söylenebilmektedir. 1980'li yıllarda Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde neredeyse zorunlu bir göç yaşanmıştır. Bu süreç 1990'ların kentlerinde silinmez izler bırakarak kentte yaşanan gerilimi arttırıcı bir rol oynadığı tespitine varılabilir. 1990'lı ve 1980'li yıllarda kent ile bütünleşmenin bir yolu olan “hemşerilik” ilişkileri ve bu bağlamda oluşan dayanışma ağları 1990'lı yıllarla beraber tam tersine dönmeye başlamış ve kent içinde kapalı toplulukların oluştuğu gözlemlenmiştir. Bu da medyada yaygın olarak kabul edilen “varoş” ve “arka mahalle” gibi bu bölgeleri niteleyen terimlerin oluşmasına sebebiyet vermiştir. Özellikle 1990'lı yıllardan itibaren kent-içi farklılaşmalara kültürel, etnik ve dini boyutların eklendiği, oldukça karmaşık ayrışma ve dayanışma sürecinin Türkiye kentlerinde etkisini arttırdığı görülmüştür.¹²⁸

Türkiye'nin ve İstanbul'un 1980 sonrası kentleşme bağlamını ithal ikâmecî yerine yeni liberal politikalar, popülist siyaset yerine kayırmacı ilişkiler, sermaye birikiminin sahnesi olmaktan çıkıp bizatihi aktörü olan kentsel araziler oluşturmaktadır. Kent politikası popülizmden elitizme kayarken, kentsel rantın ve hizmetlerin paylaşımında eşitsizlik artmakta, sosyal sınıfların kentsel mekânda ayrışmaları derinleşerek yaygınlaşmakta, gönüllü zengin gettoları gönülsüz yoksul

---

127 Oğuz Işık, “1980’den 2000’lere Türkiye’de Kentsel Gelişme”, Sivil Toplum için Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 1999, s.286

128 A.g.e., s.290

* Kişisel gelir dağılımını ölçmek için çok sayıda gelir dağılımı ölçütü kullanılmaktadır. Gini katsayısı, dağılım ölçüsü olarak en çok kullanılan ölçü olarak bilinmektedir. Bu oranın büyümesi "gelir dağılımındaki eşitsizliğin arttığını" göstermektedir. Bir toplumda, gelir adaletli olarak paylaşılmışsa Gini katsayısı sıfıra eşit, toplumdaki gelirleri yalnız bir kişi almışsa Gini katsayısı 1'e eşit oluyor. Diğer bir ifadeyle Gini katsayısı büyüdükçe gelir dağılımının bozulduğu, küçüldükçe düzelmekte olduğu anlaşılmaktadır.

gettolarını besleyerek büyötmektedir. Evet, İstanbul bu yeni ilişkiler içinde değışip dönüşmektedir ve belki de küresel kent diye anılan gelişmiş ölkelerin kentlerine her geçen gün biraz daha fazla benzemektedir.¹²⁹

Ölkemizde kentsel gelişimi sağlıklı metropoliten yapıya götürecek bir regölasyon rejimi kurulamamıştır. Bu regölasyon rejiminin kurulamayışını açıklamakta Türkiye'nin ekonomik gelişme düzeyinin düşüklüğü yeterli bir değışken olamamaktadır.¹³⁰ Yaşanan siyasi travmalarda popölist politikaların etkin olmasını sağlamıştır. Bu popölizm kentleşmenin çok önemli toplumsal krizler olmadan yaşanmasını sağlarken, kentin meşru kabul edilen şekli ile gelişmesine olanak vermemiştir.

Sonuç olarak Türkiye şimdiye kadar son derece hızlı bir kırdan kente göç olgusunun oluşturduğu sorunlarla uğraşmak zorunda kalmıştır. Bu süreçlerde temel kaygı kentleşmenin getirdiğı nitel kaygılardan ziyade kırdan kente göç edenlerin kentlerde karşılaştıkları sorunların çözümü şeklinde olmuştur. Örneğın konut alanlarındaki temel sorun oluşın kentsel çevrenin kalitesi ve niteliğinden çok, konut gereksinimlerinin giderilmesi (elektrik, su, kanalizasyon, telefon şebekelerin sağlanması) şeklinde olmuştur.

---

129 Hatice Kurtuluş, **İstanbul'da Kentsel Ayrışma: Mekânsal Dönüşümde Farklı Boyutlar**, Bağlam yay., İstanbul, 2005

130 İlhan Tekeli, **Modernite Aşılırken Kent Planlaması**, İmge Kitabevi, Ankara, 2001, s.85

Tablo 2 : Sayım Yıllarına Göre Türkiye Nüfusu ve Kent-Köy Oranları

Sayım Yılı	Toplam Nüfus	Kent Nüfusu (%)	Köy Nüfusu (%)
1927	13,648.270	24.22	75.78
1935	16.158.018	23.52	76.47
1940	17.820.950	24.39	75.61
1945	18.790.174	24.94	75.06
1950	20.947.118	25.04	74.96
1955	24.064.763	28.79	71.21
1960	27.754.820	31.92	68.08
1965	31.391.421	34.42	65.58
1970	35.605.176	38.45	61.55
1975	40.347.719	41.81	58.19
1980	44.736.957	43.91	56.09
1985	50.664.458	53.03	46.97
1990	56.473.035	59.01	40.99
2000 (1)	67.803.927	64.90	35.10

Kaynak: Türkiye İstatistik Yıllığı 2000, Ankara, 2001, DİE yay.,s.48

Günümüzde ise kentler 1990'larda kentsel çevre kalitesinin önemsenmemesinin sıkıntılarını çekmek ve bununla baş etmek zorunda kalmış ve bu da yerel politikaların temel konu ve sorunlarından biri olmuştur.¹³¹

Ayrıca 1959 yılından bu yana yürütülen Avrupa Birliği serüveni öyle bir noktaya gelmiştir ki, artık Batılı norm ve değerler benimsenmediği takdirde dışlanacağımız hususu adeta bir ultimatoğa dönüşmüştür. Gecekondularda yaşayan insanlarımız Kentsel Dönüşüm Projeleriyle, bu ortama uyum sağlayacak bir çizgiye getirilmeye çalışılmakta, tarihsel kültür ve değerlerden soyutlanmaları istenmektedir. Böylece ülkemiz toplumsal değişim sürecinde “kültürel kabul edici”, Avrupa Birliği ise “kültürel verici” konumuna gelmiş durumdadır.¹³²

131 Oğuz Işık, “1980’den 2000’lere Türkiye’de Kentsel Gelişme”, Sivil Toplum için Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 1999,s.292

132 Orhan Türkoğlu, **İstanbul Gecekondu Kimliği**, IQ Kültür Sanat yay., İstanbul, 2006, s.802

Ayrıca 17. yüzyıldan itibaren Avrupa’da oluşmuş olan modernite yani o devre ait toplumsal yaşam kendi içinde dünyaya yayılma mekânizmalarını içinde barındırmıştır. Modernizmin bir yönü olan toplum bağlarından kurtulmuş, toplumsal temsil düzeyinde, kendi aklı ile kendini yönetebilecek bireyin doğmuş olmasıdır. Bundan dolayı belirli bir yöreye bağlılığı azalmış, yer değiştirebilen, çok uzaktaki değişmelerden haberdar olabilen, akışkanlığı artmış bir toplum söz konusu olmuştur.¹³³

Modernitenin sunduğu hayat şekli ile belki de bazen dayattığı olarak tanıteleyebiliriz; toplumsal sorumlulukların azalması ve bireyin kendini bir yere ait hissedememesi suç üzerindeki toplumsal kontrolü azaltmış. Toplumun suç işlenmesi ve suçlular üzerindeki hassasiyeti azalmıştır. Kavga eden iki şahsı görenler artık ayırmaktan ziyade yolunu değiştirmeyi ya da bir yerde suç işlendiğini gören bir şahıs “aman neme lazım polisle kim şimdi uğraşacak” diyebilme davranışını sergiler olmuştur.

Modernitenin sunduğu bir başka yaşam biçimi de bireylerin kolayca akışkanlığı olmuştur. Akışkanlığın artması suçun daha geniş alana yayılabilmesine ve takip edilebilirliğinin azalmasına neden olmuştur. Artık suç aynı gün içerisinde veya aynı anda birbirinden uzak ve çeşitli yerde işlenebilir hale gelmiştir.

Teknoloji ve bilişim alanında yaşanan ilerlemeler modern toplumlarda suçun işlenme şeklini dahi değiştirmiş ve hatta “bilişim suçları” gibi yeni bir suç kavramını oluşturarak suça yeni bir alan ve yeni bir biçim kazandırmıştır. Ve artık suçun temsili sadece mekân üzerinden değil sanal mekân üzerinden yapılabilir hale gelmiştir.

Tekeli’ye göre modernitenin dört boyutu vardır. Bunlardan geleneksel toplum değerlerinin azalmasını ve bilimsel, teknolojik gelişmeler neticesinde oluşacak yapının suça tesiri yukarıda belirtilmiştir; şimdi de diğer boyutlar olan ekonomik ve

---

133 İlhan Tekeli, **Modernite Aşılırken Kent Planlaması**, İmge Kitabevi, Ankara, 2001, s.11

kurumsal boyutu değerlendirilecektir.¹³⁴

Modernitenin ekonomik yüzü yani kapitalist ilişkiler içerisinde, inorganik imkansızlığı enerjiye dayanarak üretim yapan sanayileşmiş toplum yani ürünlerin metalaştığı, emeğin ücretli hale geldiği, liberalist mülkiyet anlayışının kurumsallaştığı¹³⁵ bir toplumda sosyal adalet ve eşitlik kavramları sekteye uğramaya başlamış birey daha doyumsuz ve her şeye ihtiyaç duyar hale gelmiştir. Bireylerde her şeye hemen sahip olma imkansızlığı tatminsizlik oluşturmaya başlamış ve bireyler suç işlemek yolu ile tatmini seçer hale gelmişlerdir.

Ayrıca 2000’li yıllar ile birlikte ülkemizde yerel yönetimlere ve belediyelere yetki ve sorumluluk aktarımının artması gerekliliği, merkezileşen devletin yerellerle güçlendirilmesi, meşruiyetini büyük ölçüde kamu hizmeti görmekten alan modern devletin bunu yapabilme enstrümanlarını çoğaltması olarak okunabilmektedir.¹³⁶ Bu da gösteriyor ki devlet meşruiyetin sağlamak için yerel yönetimlerin halk nezdindeki tüm sorunlarına eğilmeli, onları güçlendirerek sorunların daha detayıyla çözülebilmesine imkân sağlamalıdır.

Diğer bir boyut ise kurumsal yapıdır. Artan nüfus, genişleyen ekonomik faaliyetler toplum nezdinde yeni örgütlenmelere ihtiyaç duymuştur. Böyle büyük ve karmaşık organizasyon yönetim biçimi olarak çeşitli zorlukları içermektedir. Çok çeşitli alana dağılmış olan sosyal faaliyetlerin denetlenmesi ve düzenlenmesi için bürokratik yapı oluşmuş ve ilk etapta merkeziyetçiliği ağır basan bu yapı yoğun bürokrasi sorununu ortaya çıkarmıştır. Yoğun bürokrasi bu sefer kendi iç denetimini sağlamada zorluklar yaşamış ve mekânizma olarak işlenen devlet yapısına ait “rüşvet”, “yolsuzluk”, “irtikap” ve benzeri suç biçimlerinin oluşmasına neden olmuştur.

Görüldüğü üzere yaşanan her gelişme beraberinde suça ait boşluklar

---

134 İlhan Tekeli, **Modernite Aşılırken Kent Planlaması**, İmge Kitabevi, Ankara, 2001, s.9-34

135 A.g.e.

136 Adalet Alada, “Tarih’ten... Şehr-i İstanbul”, **İktisat Dergisi, Birikim ve Yerel Siyaset**, İ.Ü.İktisat Fakültesi Mezunları Derneği Yay.,sayı:500, İstanbul, Kasım-Aralık 2008, s.18

bırakmakta ve bu boşluklar bireyler tarafından menfaatleri lehinde kullanılmaktadır. Yaşanan ve yaşanılacak olan gelişmelere karşı bürokratik kontrol yapısı önceden tedbirler almak ve bu gelişme evresini kendi meşru kontrol sistemi ile yönetmek zorunda olduğu kaçınılmaz bir gerçekliktir.

3.2 SOSYAL VE MEKÂNSAL AYRIŞMA, KENTSEL ÇATIŞMA VE GERİLİMLER

Kırdan kente göç olgusunun meydana getirdiği temel problemlerden biri, hızlı gecekondulaşmadır. Gecekondulaşma olgusu zaman içerisinde büyüyerek kente eklemlenmiş "gettolar" oluşturmaktadır. Bu gettolarda yaşayan topluluklar (aynı sosyal yapı) içinde birey kırsaldan gelen sosyal ve mekânsal yaşantısını devam ettirme eğilimi göstermektedir. Herhangi bir altyapı, ulaşım, sosyal donatı gibi olanakların olmadığı bu alanlarda genç kuşak grupları bir araya gelerek "çete" denilen oluşumlara yönelmektedirler. Bu çeteler kendilerine hedef olarak kentin "kozmopolit" mekânlarını, önemli ulaşım odaklarını ve insan trafiğinin en çok olduğu alanları seçmektedirler. Ayrıca suça yönelik kurulan bu gruplar ekonomik yapıya müdahale ederek, bu alanda da bir "sizi koruruzcu" söylemi üreterek kendilerine büyük haksız kazançlar sağlamaktadırlar.¹³⁷

Ülkemizde bugün şehirleşme, şehirlerin sanayileşme hızının, tarımın modernleşmesinden çok daha yavaş olması sebebiyle “sahte şehirleşme” olgusu ile baş başa kalmıştır. Nüfusun şehirlerde oturan oranının artması ile asıl modernleşmeyi belirleyen , sanayide çalışan nüfusun artma oranı arasında bir ilişki yoktur. Şehirli nüfus oranı %8’ i bile bulmamaktadır.¹³⁸ Yaşanan bu şehre adaptasyon sorunu komşuluk bağlarının azalması, çeşitli yaşam tarzı sorunları, köy hayatının şehre uygulanması ile oluşan çeşitli görüntü sorunları ve benzeri toplumsal problemleri de beraberinde getirmiştir.

Kentte suç oranının artmasındaki diğer bir faktör de toplumsal bilincin

---

137 Ahmet Cemil PESEN, “Suç ve Kent”, Birgün Gazetesi, yay. tar.: 30.04.2007, İstanbul

138 Mübeccel Kıray, **Toplumsal Yapı, Toplumsal Değişme**, Bağlam yay., İstanbul, 1999, s.131

zayıflamasıdır. Her gün işlenen suçlar karşısında birey kendini çaresiz olarak hissetmekte şahit olduğu olaylara bile müdahil olmaya korkmaktadır.

Hiç şüphesiz hem suçun hem de vurdumduymazlığın altında yatan temel eksikliğin başında hukuki yetersizlik gelmektedir. Suçlu olarak yakalanan kişi aynı gün içerisinde serbest kalmakta ve yeni bir suç işlemesi için kentin sokaklarına adeta "salınmaktadır".

Suç ve çarpık kentleşme birbirini besleyen iki olgu olmakta, kötü mekânlar kötü insanları kentlere kazandırmaktadır. Böylesi bir karamsar tablonun üstesinden gelmek kolay bir süreç değildir. Kuşkusuz en başta yapılması gereken şey, herkesin söyleminde olan ama bir türlü amacına ulaşamayan bireyin eğitilmesidir. Kente suç tohumlarını zerk eden sorunlu alanlara bakılırsa, bu alanlarda eğitim sisteminde büyük eksiklikler olduğu ortaya çıkacaktır. Bu eksikliklerin sadece nicelik değil, nitelik bakımında da irdelenmesi gerekmektedir. Bireyin kendine ve topluma karşı olan sorumlulukları kişiye öğretilmeli ve uygulamaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Göçle gelen bireylerin kentsel yaşama adapte olma sürecinde çok önemli rol oynayacak bir yapı da, demokratik süreçlerin vazgeçilmezleri olan sivil toplum kuruluşlarıdır. Özellikle AB uyum sürecinde sosyal yapının güçlendirilmesi bağlamında Avrupa Sosyal Fonu'ndan alınacak karşılıksız krediler ile çok mühim dönüşüm projelerine yönelmek söz konusu olabilir.

Suçun engellenmesi boyutunda güçlü bir hukuksal altyapı gerekliliği de kaçınılmazdır. Bu altyapı, bireyi, yasa yapıcıyı, toplumsal oluşumları ve uygulayıcıları içine alan bir süreç olduğu gibi kurumları da bilinçli sorumluluğa davet eden bir omurga olmalıdır.¹³⁹

Mekân sosyal olarak inşa edilmektedir. Sosyal ilişkiler mekâna kazınmıştır.

---

139 Ahmet Cemil PESEN, “Suç ve Kent”, Birgün Gazetesi, yay. tar.: 30.04.2007, İstanbul

Sosyal süreç ve mekân karşılıklı ilişki içinde birbirlerini etkilemektedir. Bu bağlamda suç, sosyal olgu olduğu kadar mekânsal bir olgudur. Suç, mekânı tüketmektedir; onun için mekâna kazınmıştır. Suç mekân içinde var olurken işaret bırakmaktadır.

Suç ya da olay ortadan kalksa da o işareti görebildiğimiz durumlar bulunmaktadır. Örneğin, özel ve kamusal mülklere zarar veren çete üyeleri ya da yasadışı örgütler, eylemleriyle yarattıkları sosyal süreçlerde bir bölgeye zarar verdiğinde bölgedeki mülklerin değeri düşebilmekte, ticari ya da mesken alanlarından ürken insanların kaçarak bu alanları boşalttıkları görülebilmektedir. Eylem devam etmese de, çevrenin güvenlik duygusu yaratma kapasitesinin azalması ile mekânlar terk edilerek boşaltılabilmektedir.

Suç kavramı ele alınırken, zaman ve mekân simetrik olarak kabul edilmektedir. Ancak suç mekânı ilişki kurma üstünden tanımlanırsa, uzaklığın azalması nedeniyle zaman mekân sıkışması ortaya çıkabilir. Suç, işsizlik ve yoksulluk olguları gibi mekânsal eşitsizliklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Suçun sosyo-mekânsal bir olgu olması, dağılımının hem sosyal hem de fiziksel yapının mekândaki farklılaşmasıyla ilgili olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, “Suçun oluşumunda mekânın etkisi nedir?” sorusu suç ve temsil üzerinden yürütülmektedir.¹⁴⁰

3.3 ÜLKEMİZ KENTLERİNDE SUÇUN GENEL ÖZELLİKLERİ

Çağdaş toplumun sahip olduğu olanaklarla çözdüğü problemlerin yanı sıra, bir o kadar da yarattığı ve çözemediği sorun söz konusudur. Göç, kentleşme(me), kentlileşememe, sınıflar ve yaşam tarzları arasındaki farklılıklar gibi süreçler toplumların ve o arada bireylerin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel ilişkilerini ve buna bağlı yapıları derinden etkilemektedir.

---

140 Gülsen Yılmaz, “Kentsel Planlama Suç ve Mekân: Suçun Temsili Üzerine Düşünceler”, <http://old.mo.org.tr/mimarlikdergisi/index.cfmsayfa=mimarlik&dergisayi=46&recid=1108> erişim tarihi:02.05.2008

Daha iyi bir dünyada yaşayanlar daha da iyisini isterken, buna ulaşamayanların bir kısmı kendilerini bu yaşama mahkûm ettiklerini düşündükleri sosyal ve siyasal düzeni sorgulamaktadırlar. Bunların daha zayıf bir bölümü ise bulundukları konumu unutmak ya da ondan uzaklaşmak için kimi alışkanlıklar edinmektedir. Yunanlı büyük filozof Aristoteles'in "alışkanlık karakterdir" dediği gibi; bahsi geçen alışkanlıklar da zamanla karaktere dönüşmektedir.

Ülkemizde yaşanan yoğun iç göçler sonucu kırsal nüfus çok hızlı bir şekilde düşmüştür. Göç sonucu büyük umutlarla kentlere doluşan vatandaşlarımızın iş, konut, ulaşım, okul, hastane, asgari geçim, toplumsal güvenlik gibi ihtiyaçlarının tam anlamı ile karşılanamadığı bir gerçekliktir.¹⁴¹ Karşılanamayan bu isteklerin ekonomik problemler ile birleşmesi kentler bazında meydana gelen mala ve şahsa karşı suçların ve hatta narkotik madde kullanımı gibi suçların işlenme altyapısını oluşturmuştur.

Bu koşullar içindeki kişilerin ve grupların, dahil oldukları sisteme ve bu sistemin ideallerine olan bağlılıkları azalırken kendi kurdukları alt sisteme ve onun alışkanlıklarına ise bağlılıkları ve bağımlılıkları giderek artmaktadır.

Toplumu yöneten üst sistemler, söz konusu alt sistemleri ve onun sorunlarını görmezden gelip çözmediği takdirde, bir takım sıkıntıların ortaya çıkması kaçınılmaz hale gelir. Bu iletişim, suçun beslendiği vasatı oluşturmakla birlikte suç ve suçluluk ilişkisi de ideolojik ya da çıkar amaçlı organize hale gelerek sistemi zorlamaktadır. Günümüz Türkiye'sinde yaşanan sosyal çatışma ve çalkantılar bazı kesimlerin bu alt sistemlere duydukları güvensizlik ve azalttıkları destek sonucudur denebilir.¹⁴² Bu durum sisteme güvensizliği ve ona yabancılaşmayı hızlandırmaktadır.

Sisteme güvensizlik ve ona yabancılaşma ise sistemin kendi sorunlarını çözemeyeceği, çözmek için çaba sarf etmeyeceği, düşüncesine götürmektedir. Dolayısıyla bu

---

141 Ruşen Keleş, Artun Ünsal, **Kent ve Siyasal Şiddet**, Ankara Üniv. Basımevi, Ankara, 1982, s.IV

142 Abdullah Diçkol, **"Türkiye de Organize Suçluluk ve Sosyo Ekonomik Yapı"**,
www.iticu.edu.tr/Kütüphane /dergi/d1 erişim tarihi:03.04.2008

*inançsızlığın artması, yani “çözüm üretmeyen bir sistem inancı”nın” yaygınlaşması sistemi çözümlerle karşı karşıya bırakmakta, göç ve kaç hareketleri, anomik kentleşme, gecekondulaşma ve organize suç bağımlılığın oluştuğu vasatı oluştururken, adaletin düzgün işlememesi veya geç işlemesi, gelir dağılımındaki bozukluk, eğitimdeki fırsat eşitsizliği, sağlığın herkesin faydalandığı hak olmaktan çıktığı bir ortam bu çözülmeyi daha da boyutlandırmaktadır.*¹⁴³

Genel olarak bakıldığında yukarıda belirttiğimiz unsurların ülkemizde yansması ağırlıkla evden hırsızlık, otodan hırsızlık ve oto hırsızlığı gibi suçları kapsayan “Mala karşı işlenen suçlar”, şiddet unsurunu içeren silahla yaralama, darp, cinayet, tecavüz suçlarını kapsayan “Şahsa karşı işlenen suçlar” ve bağımlılık yapan maddelerin imalatını, bulundurulmasını ve satışını kapsayan “Narkotik suçları” olarak üç başlık altında karşımıza çıkmaktadır.¹⁴⁴ Tabii ki suçlar çok çeşitli olduğundan terör suçları, toplumsal olaylar ve trafik suçları gibi işlenen suçların alt dallarını oluşturan suçlara çalışmamızda yer veremeyeceğiz.

3.3.1 Mala Karşı İşlenen Suçlar

Bu suçların başında son yıllarda özellikle metropollerde vuku bulan olay sayısı ile hırsızlık suçunun türevleri gelmektedir. Daha çok ekonomik nedenlerle meydana gelen bu suç türü yenilenen yüzüyle ideolojik ve çeteleşme boyutuyla karşımıza çıkmaktadır. Son yıllarda büyük oranlar da artış gösteren evden, otodan, işyerinden hırsızlık gibi suçlar bu kapsamdadır. Ayrıca bu suçların ağırlıkla uygulayıcıları çetelerdir ve çetelerle mücadele de önem sıralamasında baş sıraya oturmuştur. Hakeza gasp ve kapkaç nitelikli hırsızlık suçları da bu başlık kapsamındadır. Bu suçlar ise polisin son dönemlerde yapmış olduğu başarılı operasyonlar ve cezai müeyyidesinin fazlalığı nedeniyle bitme aşamasına gelmiştir.

---

143 Ahmet Özer,” **Bağımlılığı Yaratan Sosyolojik Koşulların Göç-Kentleşme(me) ve Organize Suç Bağlamında İrdelenmesi**”, www.tohav.org/?bolum=dosya&no=44, erişim tarihi:03.04.2008

144 Emniyet Genel Müdürlüğü istatistikleri, http://www.egm.gov.tr/akkm/akkm_web/istatistikler.htm, erişim tarihi : 30.05.2007

Hırsızlık suçlarının günümüzde ülkemizde bireysel işlenmesinden çok belirli çıkar grupları, çeteler, terör örgütleri gibi illegal çoklu yapılanmalar güdümünde işlendiği görülmektedir. Mala karşı işlenen suçların diğer kategorideki suçlardan çok daha fazla meydana geldiği gözlenmektedir.

3.3.2 Şahsa Karşı İşlenen Suçlar

Şahsa karşı işlenen suçlar: cinayet, yaralama, işkence, hakaret, tecavüz, cinsel taciz, tehdit, şantaj gibi insanın fiziki ve ruhi varlığına yönelik her türlü saldırıyı içeren ve kişi bünyesinde maddi ve manevi zarara neden olan olaylardır. Şahsa karşı meydana gelen suçların temelinde şiddet yatmaktadır.

Şiddetin tanımına baktığımızda şiddet; güç, zorlama ve baskı yoluyla bedensel ya da ruhsal zarara neden olan söz, yaklaşım, tutum, ve hareketlerin tümüdür. Şiddetin fiziksel, cinsel, duygusal, sözel, ekonomik ve hatta politik olan birçok yönü mevcuttur.

İstanbul genelinde 2004-2005 yılları arasında cinayet ve yaralama gibi suçlarda %28'lik bir artış meydana gelmiştir. Trafik, alacak-verecek ve aile içi tartışmalar gibi basit nedenler ve bir anlık sinir ve öfkeyle insanlar suç işlemektedir.

Ülkemiz geneline bakıldığında ise şahsa karşı işlenen suçlar meydana gelen olay bakımından mala karşı işlenen suçlardan hemen sonra gelmektedir. Şahsa karşı 2005 yılında 196 bin 380 suç işlenirken, 2006 yılında bu rakam 319 bin 675 olarak kayıtlara geçmiştir. Mala karşı işlenen suçlar ise 2005 yılında 289 bin 465 olarak belirlenirken, bu rakam 2006 yılında 463 bin 827'ye yükselmiştir.¹⁴⁵

---

145 E.G.M. verileri, 2006, www.egm.gov.tr, erişim tarihi :30.05.2007

3.3.3 Narkotik Suçları

Bulundurulması, kullanılması, imal edilmesi yasak olan ve kişi bünyesinde uyuşukluk veya uyarıcı etki yapan vücutta tahribata neden olan ve bağımlılık yapan maddeler ile ilgili suçlar bu kapsama girmektedir.

Bağımlılık yapan maddeler günümüz toplumlarının en öncelikli sorunları arasında yer almaktadır. Dünyanın 15–64 yaş arası nüfusunun %5'ine tekabül eden yaklaşık 200 milyon insanın son bir yıl içerisinde bağımlılık yapan maddelerden en az bir kez kullandığı göz önüne alındığında sorunun büyüklüğü ve yaygınlığı daha iyi anlaşılmaktadır.¹⁴⁶

Tüm dünyada özellikle gençler arasında yaygınlaşan madde kullanımı kendisi ciddi bir problem olduğu gibi polisiye yönüyle suç oranlarını ve şiddeti arttırarak toplumsal barışa zarar veren bir fenomendir.

Madde kullanımı karşısında potansiyel risk gruplarını oluşturan bölünmüş aile çocukları, şiddete maruz kalan veya ailesi içinde madde kullanımıyla yüz yüze gelen çocuklar ve sokakta yaşayan çocuklar, eylemin iki yönünü oluşturan maddeyi talep ya da arz ederken karşımıza çıkabilmektedir.

Artan talep karşısında sokak satıcısı profilinin değiştiği de gözlerden kaçmamaktadır. Son dönemde, hırsızlık, gasp, kapkaç gibi suçlardan arşivi olan pek çok şüpheli, uyuşturucu satan şebekelerin içinde yer almaktadır. Önceleri işgücü tükenmiş, eski bağımlıların kendi maddelerini temin amaçlı satış yapmalarının yerini servet hırslıları almıştır.

Uyuşturucu madde sorunu; bir üretim, kaçakçılık veya temin sorunu olmanın yanı sıra bir kullanım, bağımlılık ve her şeyden önce bir talep sorunudur.

Dünya Uyuşturucu Kontrol Kurulu'nun 2004 Raporunda; arzla mücadelenin tek başına uyuşturucu olgusuna çözüm getiremediği, arz odaklı mücadele stratejilerinin giderek artan madde bağımlılığını ve bunun doğal sonucu olarak da

---

¹⁴⁶“ Narkotik Suçlar” , www.iem.gov.tr erişim tarihi: 12.08.2008

Üretim artışını durdurmada yetersiz kaldığı açık bir dille ifade edilmektedir.

Türkiye'nin transit ülke olması bizi kandırmamalıdır. Üretim ve tüketim noktaları arasındaki transit bölgelerde yaşanan mücadele yetersizliği; tüketim bölgelerine ulaşan madde miktarını artırarak buralardaki bağımlılık oranlarını yükseltmenin yanı sıra kullanım sorununun transit bölgelerde de baş göstermesine neden olmuştur.

Türkiye'nin uyuşturucu madde kaçakçılığına karşı yıllardır süregelen kararlı mücadelesi Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Ofisi başta olmak üzere tüm uluslararası örgüt ve toplumun dikkatini çekmekte ve takdirle karşılanmaktadır.

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Ofisi raporlarına göre; 2003 yılında Türk uyuşturucu ile mücadele birimlerinin yapmış olduğu afyon türevi yakalamalarının, Avrupa toplam yakalamalarının %30'unu oluşturduğu görülmektedir. 2004, 2005, 2006 yılları verilerine baktığımızda ise Türkiye; afyon türevi yakalamalarda tüm AB yesi lkelerin toplam yakalamalarına eşit düzeyde bir madde yakalama başarısı göstermiştir. Bu seviyedeki başarının arkasında İstanbul Polisinin son dört yılda 33 tondan fazla uyuşturucu ele geçirmesinin önemli katkısı vardır.¹⁴⁷

Yakalamalar maddelerin varlığının ve trafiğinin göstergesi olurken; ne var ki tersi bir durum, yani yakalama oranlarının düşüklüğü veya yokluğu mutlak olarak o bölgelerde madde kaçakçılığının yapılmadığı anlamına gelmemekte, aslında mücadele yetersizliğine işaret etmektedir.

---

147 "Narkotik Suçlar", www.iem.gov.tr, erişim tarihi: 12.08.2008

3.4 BÖLÜM SONUCU

Ülkemizde suç ve suçlulukla ilgili mücadeleye ilişkin, kolluk güçlerinin görev alanını oluşturan konular genel olarak beş başlık altında toplanmaktadır.¹⁴⁸ Bunlar:

1. Asayiş Olayları,
2. Toplumsal Olaylar,
3. Kaçakçılık Olayları,
4. Terör Olayları ve
5. Trafik Olaylarıdır.¹⁴⁹

Ayrıca, doğrudan suçla mücadele çalışmaları kapsamına girmeyen ancak, polisin suç oluşmaması için görev yaptığı “Koruma Hizmetleri” bulunmaktadır.

Ancak, ülkemizde bugüne kadar, suç ve suçlularla mücadele, genellikle suç olayları ortaya çıktıktan sonra müdahale edilerek suçluların yakalanması, adalete teslim edilmesi ve cezalandırılmasına odaklanılmıştır. Bu nedenle, suç ve suçluluğun nedenleri ayrıntılı olarak değerlendirilememiş, dolayısıyla önleyici polislik hizmetleri yeteri kadar gelişmemiştir.

Önleyici polislik hizmetleri gelişmeyince de; suç işleyen insanları yakalayıp ceza evine koymak işlenen suçları azaltmakta kesin çözüm olmayıp pansuman, günü birlik tedbirler olmuştur. Bu yöntem işlenen suçları azaltmadığı gibi belki de artırarak daha da profesyonel suçların işlenmesine yol açmaktadır. Çünkü ceza evine girip çıkan bir suçlu orada daha farklı suçları işlemiş kişilerden bu suçların işleniş taktik ve tekniklerini öğrenerek dışarıya çıkmaktadır.

Yukarıda saydıklarımıza bir de sık sık çıkartılan genel ceza aflarını ekleyecek olursak bu alanda kesin çözüme götürmeyen kulvarlarda koşturulup durduğu

---

148 Halil DAĞ, **Suçla Mücadele**, APK Daire Başkanlığı yay., Ankara, 2001

149 E.G.M. verileri, http://www.egm.gov.tr/akkm/akkm_web/istatistikler.htm, erişim tarihi:30.05.2007

aşikârdır. Kısacası suçla mücadelede klasik uygulamalar çözüm olmamaktadır.

Ülkemizde suçla mücadelede suç öncesi çalışmalar yeteri kadar bulunmaktadır. Kısacası bataklığın kurutulması fazla düşünülmemiştir. Bu anlayış ise sonu gelmeyen bir mücadeleyi doğurmuştur. Bazı kurumlar yüzlerce personeli ile bataklığın ürettiği sinekleri öldürmek için mücadele etmektedirler. Ancak olumlu bir sonuç alındığı görülmemektedir. Her yıl yeni suç türleri ortaya çıkmakta ve eskiden işlenen suçların sayıları da artmaktadır.¹⁵⁰

Suçun önlenmesiyle ilgilenen kriminologlardan bazıları, suçun önlenmesinin ancak ekonomik ve sosyal yapının geniş ölçekli değiştirilmesiyle mümkün olabileceğini; bazıları, potansiyel ve gerçek suçluların kalplerini ve kafalarını kontrol veya reform yoluyla değiştirmenin en büyük suç önleme imkânı olduğunu; bazıları ise, suçun işlendiği sosyal ve fiziki düzende oldukça mütevazı ayarlamalarla gerçekleştirilebileceğini savunmaktadırlar¹⁵¹.

Bunlardan her biri doğrudur; suçun önlenmesi için hem hukuki, hem sosyal, hem ekonomik ve hem de polisiye tedbirlerin hepsinin geliştirilmesinde fayda vardır. Suçun ve suçluluğun azaltılmasında hepsi aynı öneme sahiptir.

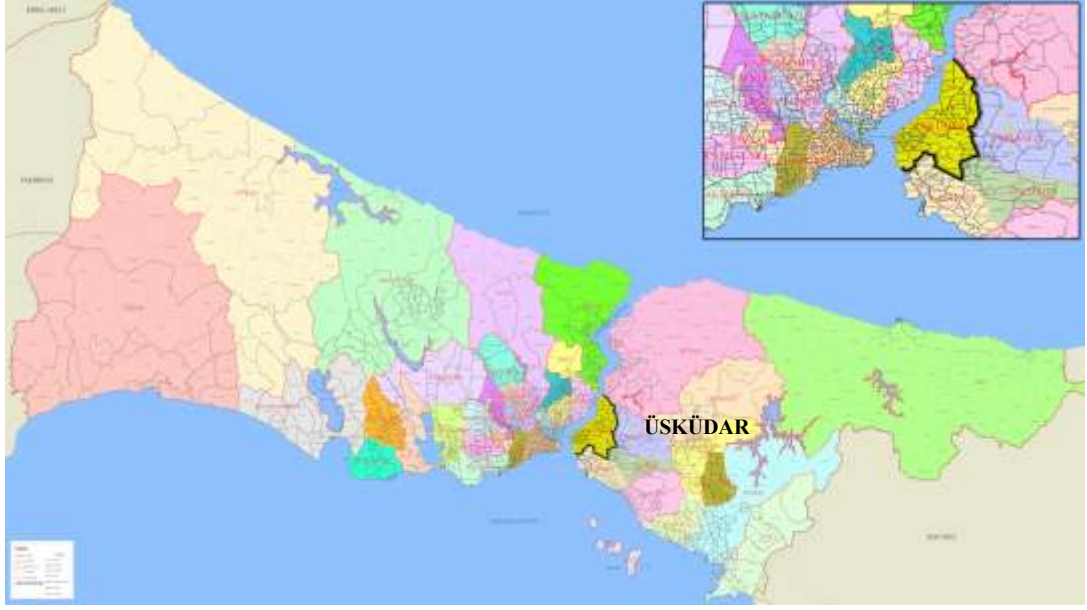
---

150 Halil DAĞ, **Suçla Mücadele**, APK Daire Başkanlığı yay., Ankara, 2001

151 Kazım Seyhan, “**Polislik ve Suçun Önlenmesi, Türkiye’de Devlet Toplum ve Polis**”, Seçkin Yay., Ankara, s 174

4 BÖLÜM: YASADIŞI YAPILAŞMA, SUÇ VE YÖNETİM İLİŞKİSİ: ÜSKÜDAR ÖRNEĞİ

Harita: 1: Üsküdar İlçesinin Kent İçindeki Konumu

Bu bölümde yasadışı yapılaşma, suç ve mekân kavramları üzerinde durularak mekânın suça tesiri incelenmiştir. Konu EGM istatistikleri çerçevesinde ele alınmak suretiyle İstanbul ili Üsküdar ilçesi özelinde incelenmiş; mekânın suç üzerindeki tesirleri ve buna karşı çözüm önerileri sunulmuştur.

4.1 ÜSKÜDAR İLÇESİNE GENEL BAKIŞ

Üsküdar, Marmara Denizi ile Boğaz sularının birleştiği yerde Kocaeli Yarımadası'nın ucunda Kadıköy, Beykoz ve Ümraniye ile sınırı olan, iki yakası tepelerden oluşan derin ve denize açık bir vadi içinde kurulmuştur. İlçenin nüfusu 582,666, yüz ölçümü 37 kilometrekare, mahalle sayısı 54'tür. Üsküdar toprakları doğudan batıya doğru geniş sırtlar ve tepeler halinde hafif eğimlerle kıyıya yaklaşarak İstanbul Boğazı'na iner. Ülke turizminin önemli merkezlerinden birini

teşkil eden tepelerinden Büyük Çamlıca Sefa Tepesi denizden 268 metre, Küçük Çamlıca Tepesi ise 229 metre yüksekliktedir.¹⁵²

Kıyı şeridi genellikle dardır. İskelelerin bulunduğu, kamuya açık alan dışındaki kıyı şeridi ya denize dik ya da özel yapılarla kapatılmış şekildedir.

4.1.1 Demografik Veriler:

Üsküdar'da nüfus artışı son iki nüfus sayımına göre ortalama % 4 tür. İlçe, son nüfus sayımına göre 582.666 nüfusa sahiptir. İlçede nüfus yoğunluğu giderek artmaktadır. 1970'te 40 k/ha olan brüt nüfus yoğunluğu, 2000 yılı verilerine göre 137'ye çıkmıştır. Bu oran İstanbul'un ortalama 89 k/ha olan brüt yoğunluğunun çok üzerindedir ve İstanbul ilçeleri arasında yoğunluğu en hızlı artan ilçedir. Bununla birlikte yoğunluk artış hızının 1990 sonrasında yavaşladığı söylenebilir.

Yaş gruplarına dağılım incelendiğinde göze çarpan dilimler, erkek nüfusunda %10,68 ile 15-19 yaş grubu, %10,29 ile 25-29 yaş grubu, %10,28 ile 20-24 yaş grubudur. Kadınlarda da benzer şekilde %10,73 ile 20-24 yaş grubu ve %10,50 ile 25-29 yaş grubunun yüksekliği dikkat çekmektedir; özetle ilçe genç nüfusun yoğun olduğu bir nüfus profili sergilemektedir.¹⁵³ İlçenin özellikle iskele ve ana meydanı, gündüz yüksek oranda bir yoğunluğa sahne olmaktadır.

Ülkemiz insan hareketliliği ve göç konusunda bir hayli aktif durumdadır. İstanbul ilinin tek başına aldığı göç birçok bölgenin neredeyse toplamına eşittir. Üsküdar'ın İstanbul'un köklü ilçelerinden olması, yoğun ticari faaliyetleri içermesi ve geçiş güzargâhında olması itibari ile göçten etkilenen ilçelerin başında gelmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre 2000 yılı itibari ile ülke

---

¹⁵² Üsküdar Belediyesi, yayımlanmamış rapor, 2007

¹⁵³ A.g.e.

genelinde iller arası göç 4,098,356 dır. Bu sayının yaklaşık dörtte biri olan 920,955' ini sadece İstanbul almıştır.¹⁵⁴ Üsküdar ilçesi de konumu itibari ile bu yoğun göçten payını alan ilçelerin başlarında gelmektedir.

4.1.2 Sosyal Veriler:

1930'lu yıllarda 60 bine yakın nüfusun meskûn olduğu şehir 1960'lı yıllardan itibaren göç alarak hızlı bir nüfus artışına maruz kalmıştır. Yeniden katılan bu nüfus eski iskân alanında yoğun yapılaşma sonucu çoğalan meskenlerde ikamet ettiği gibi iskân dışı kırsal alanlar iskâna açılarak yeni mahalleler oluşmuştur.

İlçede yeni oluşan mahallelerde ise Karadeniz Bölgesi nüfus ağırlıklı olmak üzere Doğu ve İç Anadolu'dan gelen nüfusla birleştikleri ve halen kendi bölgelerinin şiveden giyime kadar bir kısım kültürel değerlerini muhafaza ettikleri gözlenmektedir. Çeşitlilik arz eden bir zenginlik mevcuttur.

İlçenin kıyı bölgelerinin eski yerleşimler olmaları itibari ile göç sonucu oluşan mahallelerden çok, uzun süreli ikâmet edenlerin yaşam sürdüğü, halen geleneklerin yaşatıldığı, eğitilmiş, üst ve orta üst gelir grubunun yaşadığı mahallelerden oluşmaktadır. İlçenin üst bölgesine bakıldığında, Üsküdar belediyesince orta-alt ve alt gelir grubunun yaşamını sürdürdüğü mahallelerde sürdürülen bir anket çalışması bu konuda fikir verebilmektedir.¹⁵⁵

Ankete göre çalışmaya katılanların % 45'i İstanbul dışından gelmiştir. % 32'si İstanbul'daki farklı ilçelerden gelirken, % 10'u Üsküdar ilçesi içerisinde, % 6'sı aynı mahalleden göç etmiştir. Göçün % 25'i Karadeniz, % 21'i İç Anadolu bölgesinden gelmektedir. Deneklerin % 37'si 20 yıldan daha uzun süredir, % 23'ü ise 5 yıldan daha az süredir aynı yerde ikamet etmektedir. % 13'lük dilimde 16-20 yıldır, % 5'lik dilimde 11-15 yıldır ve % 21'lik dilimde 6-10 yıldır aynı yerde ikamet

154 TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/AltKategori.do?ust_id=11, erişim tarihi: 12.05.2009

155 Üsküdar Belediyesi, yayımlanmamış rapor, 2007

edenler bulunmaktadır. 5 yıldan az süredir yerleşmede ikamet edenlerin % 23'lük dilimi, halen bu alanlara doğru bir nüfus hareketinin olduğuna işaret etmektedir. Bu bölgelerde ilkokul mezunları çoğunluktadır ve nüfusun yaklaşık % 10'u okuryazar değildir.

Araştırmaya göre, hane halkının % 53'ü ilçeye ev-arazi-arsa sahibi olmak amacıyla gelmiştir. Hane halkının % 11'i işe yakınlık nedeniyle, % 6'sı, açıklık ve yeşili bol olduğu için, % 3'ü ise konut fiyatlarının ekonomik olması nedeni ile ilçede yer seçtiklerini belirtmişlerdir. Bu anlamda alandan hoşnutluk tespit edilememiştir.

Sosyal yapı içinde ideolojik ve etnik açıdan herhangi bir intibaksızlık ve ihtilaf mevcut değildir. Şehirleşmenin genel tezahürü olarak son çeyrek asırda gözlenen çekirdek aile Üsküdar'da da hâkim durumdadır. Göç sırasında büyük aileler şehre yerleştikten sonra dağılarak yeni meskenler kurmaktadır.

İlçe genel olarak iskân alanıdır. Sanayi ve ticaret merkezleri yer almamıştır. Halkın gelir düzeyi orta derecede olup, işçi memur ve esnaf ağırlıktadır.

İlçede bazı mahallelerde imar yasasına aykırı yapılaşmalar ortaya çıkmış ve bu şekilde Kirazlıtepe, Güzeltepe, Bahçelievler, Yavuztürk, Mehmet Akif Ersoy ve Hasıppaşa gibi mahalleler oluşmuşsa da, mülkiyet sorununun çözilememesinden kaynaklanan kaçak yapılaşma ağırlık arz etmektedir. Gayri sıhhi gecekondular yok denecek kadar azdır.

4.1.3 Mekânsal Veriler :

Üsküdar'da Boğaz ve üst bölge arasında mekânsal anlamda belirgin bir ayrışma söz konusudur. Beylerbeyi, Vaniköy, Havuzbaşı, Kandilli, Kuleli, İcadiye, Kuzguncuk gibi üst gelir grubunun yaşadığı eski yerleşim alanları genelde kat yüksekliklerinin düşük olduğu, yapı kalitesinin yüksek, donatı alanlarının nispeten

yeterli olduğu alanlardır. Bu bölgeden orta ve orta-üst gelir grubunun yaşadığı Bahçelievler, Kirazlıtepe, Ferah, Güzeltepe, Altunizade, Küplüce gibi mahallelerin bulunduğu üst kısımlara çıkıldıkça kat sayısının arttığı donatı alanlarının, yapı ve yaşam kalitesinin nispeten düştüğü gözlenmektedir. Alanda metruk ve eski yapıdan çok niteliksiz ve yasadışı yapılar dikkat çekmektedir. Orta-alt ve alt gelir grubunun yaşadığı Emek, Ünalın, Esatpaşa, Yavuztürk, Sultan Murat, Selamiali ve Örnek gibi mahallelerde yüksek katlı, yasadışı yapılaşma hakimdir; donatı alanları son derece yetersizdir.

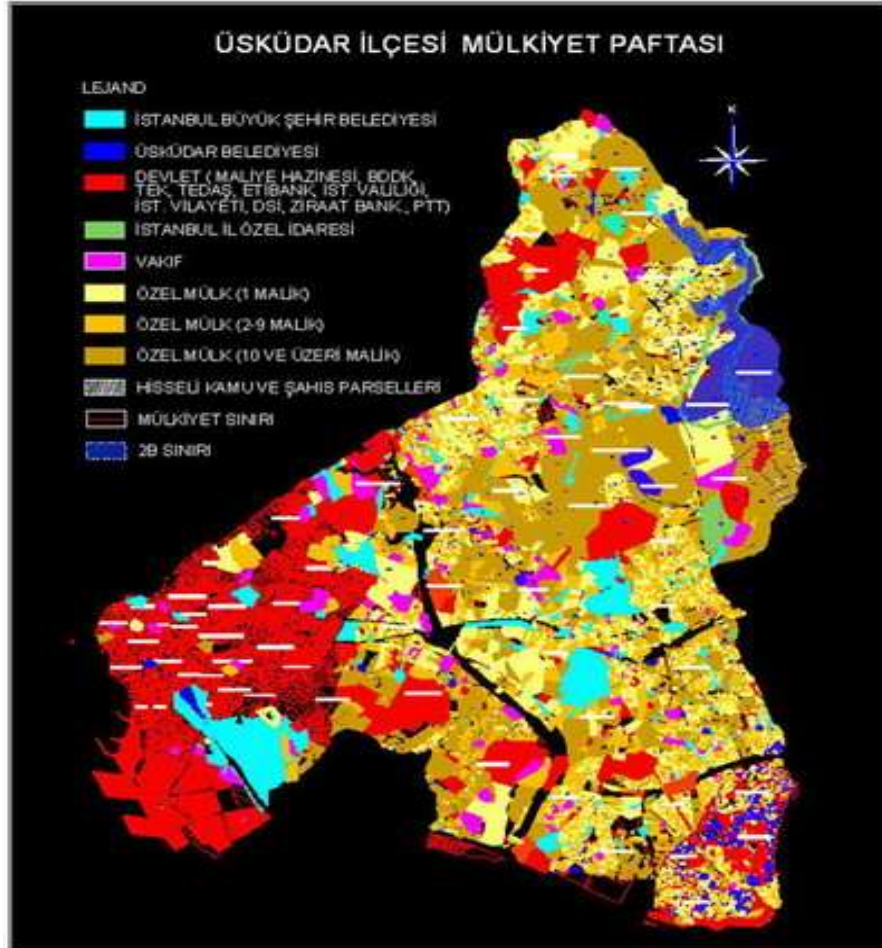
Üsküdar, açık ve yeşil alan açısından önemli ölçüde eksiğe sahiptir. 1975 yılından 2000 yılına dek kişi başına açık ve yeşil alan oranının yükselmesi gerekirken, 2.2’den 2.1’e düştüğünü görülmektedir. Aksoy’a göre, ilçenin planlarında belirlenen çocuk oyun alanlarının % 50’si, park alanlarının % 64’ü, spor alanlarının % 90’ı işgalli alanlardır. Özellikle ilçenin üst kesimlere çıkıldıkça donatı alanları oranının belirgin şekilde azaldığı gözükmektedir.¹⁵⁶

Çalışmamızda Üsküdar ilçesini seçmemizin sebepleri ise Üsküdar İstanbul’un en köklü ilçelerinden biri olması, kentleşme süreci ile birlikte yaşanan dönüşümün büyük mağduru olan ilçelerden biri olması, yoğun nüfus hareketliliğine sahip olması, gündüzleri ticari kalabalığının artış göstermesi, Boğaziçi köprüsünü bünyesinde barındırması itibari ile geçiş güzargâhı üzerinde olması, yoğun ticaret hacmi yanında yine yoğun hane halkını barındırması, çeşitli mahallelerinin göçten yüksek oranda etkilenmiş bulunmasıdır. Kısacası Üsküdar küçük bir İstanbul aynası olması sebebiyle çalışmamıza konu olarak belirlenmiştir.

---

156 Yıldız Aksoy, “İstanbul Kenti Yeşil Alan Durumunun İrdelenmesi”, Ekoloji dergisi, sayı:52 İstanbul, 2004, s.38-44

Harita 2: Üsküdar İlçesi Mülkiyet Paftası

Kaynak: Üsküdar Belediyesi resmi web sitesi

Harita-2 ‘de görüldüğü üzere kırmızı ile işaretli kamu mülkü alanlar Üsküdar ilçesinin güneyinde geniş bir bölüm oluşturmuştur. Günümüz itibari ile kamu malı olan bu geniş alanın büyük çoğunluğu yasadışı yapılaşmanın kurbanı olmuştur. Bu bölgede yapılan imarsız yapılar, gecekondu beraberce çarpık kentleşmeyi, donatı alanı yoksunluğunu, iç içe geçmiş, görüntü kirliliğine neden olan bina stoğunu beraberinde getirmiştir.

Üsküdar Belediyesinden alınan veriler neticesinde İlçede son üç yıla ait kaçak yapı yapımı, yıkımı ve verilen ruhsat izinleri incelendiğinde karşımıza aşağıda belirttiğimiz istatistikler çıkmaktadır.

2006 YILINDA KAÇAK YAPILAŞMA İLE ALAKALI OLARAK :

- ENCÜMEN KARARINA İSTİNADEN YAPILAN YIKIM SAYISI :2 ADET
- ARAZİ KONTROLLERİNDE YAPILAN YIKIM SAYISI :60 ADET
- MAHKEME KARARINA İSTİNADEN YAPILAN İCRA YIKIM SAYISI: 32 .AD

CEVAPLANAN BEYAZ MASA ŞİKAYETLERİ SAYISI: 440

2007 YILINDA KAÇAK YAPILAŞMA İLE ALAKALI OLARAK :

- ENCÜMEN KARARINA İSTİNADEN YAPILAN YIKIM SAYISI :6 ADET
- ARAZİ KONTROLLERİNDE YAPILAN YIKIM SAYISI :218 ADET

- CEVAPLANAN BEYAZ MASA ŞİKAYETLERİ : 550 ADET
  - CEVAPLANAN TELEFON ŞİKAYETLERİ : 997 ADET
  - CEVAPLANAN E-MAIL ŞİKAYETLERİ : 88 ADET
-

2008 YILINDA KAÇAK YAPILAŞMA İLE ALAKALI OLARAK :

- ENCÜMEN KARARINA İSTİNADEN YAPILAN YIKIM SAYISI :9 ADET
- ARAZİ KONTROLLERİNDE YAPILAN YIKIM SAYISI :298 ADET

- CEVAPLANAN BEYAZ MASA ŞİKAYETLERİ : 489 ADET
- CEVAPLANAN TELEFON ŞİKAYETLERİ : 1258 ADET
- CEVAPLANAN E-MAIL ŞİKAYETLERİ : 173 ADET ¹⁵⁷

İstatistiklerde de görüldüğü üzere kaçak yapıların yıkım sayısı her geçen yıl artmaktadır. Kaçak yapılara karşı şikayet mekanizmalarının internet, yazılı veya

---

¹⁵⁷ Üsküdar Belediyesi, yayımlanmamış rapor 2009

telefon şekli ile kolaylaşması neticesinde vatandaşların ihbarları çoğalmıştır. Bu da denetimlerin artmasına ve kamu görevlilerinin daha dikkatli ve özverili çalışmasını tetiklemiştir.

İlçe hakkında genel bilgiler verildikten sonra Üsküdar ilçesinde meydana gelen suç çeşitleri, suçların işleniş mekânları, suçların işleniş saatleri üzerine bir değerlendirme yapılarak çalışmamıza devam edilecektir.

4.2 SUÇ OLGUSUNUN ÜSKÜDAR'DAKİ YANSIMALARI

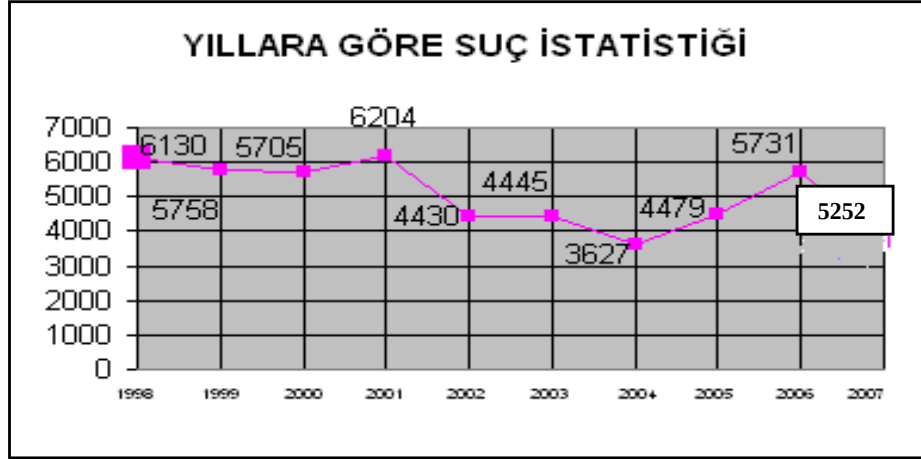
Tablo 3: 1998-2007 yılları arası meydana gelen toplam suç sayıları (Suç defterleri baz alınmıştır)

Tablo:3 ÜSKÜDAR İLÇE EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ HIRSIZLIK OLAYLARI										
SUÇUN NEV'İ	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EVDEN HIRSIZLIK	958	806	889	999	661	735	592	714	1077	786
İŞYERİNDEN HIRSIZ.	469	402	375	505	364	380	354	374	290	191
OTODAN HIRSIZLIK	925	833	838	673	251	263	219	278	335	187
OTO HIRSIZLIĞI	681	671	571	739	596	670	647	606	552	430
YANKESİCİLİK	242	278	422	311	94	126	93	76	76	65
KAPKAÇ	165	119	132	254	152	99	47	32	61	12
DİĞER HIRSIZLIKLAR	74	73	78	271	144	213	154	323	81	73
TOPLAM	3514	3182	3305	3752	2262	2486	2106	2869	2465	1744
TOPLAM SUÇ SAYISI	6130	5737	5705	6204	4430	4445	3628	4479	5731	5252
SUÇ YÜZDESİ	57,3	55,5	57,9	60,5	51,1	55,9	58,0	64,1	43,1	33,2

Kaynak: E.G..M. istatistikleri, 2008

Tablo: 3' te görüldüğü üzere Üsküdar ilçesi meydana gelen olay bakımından hiç de azımsanmayacak rakamları haizdir. Bunda Asya ve Avrupa kıtaları bağlantısını sağlayan Boğaziçi köprüsünün sınırları içinde olmasından kaynaklanan geçiş yollarında bulunmasının ve özellikle Üsküdar ilçe merkezinin gündüzleri yoğun iş hacmine sahip olmasının ve böylece barındırdığı insan sayısında ki oranın büyük önemi vardır.

4.2.1 Üsküdar'da Suçun Yapısı

Kaynak: E.G.M. istatistikleri, 2008

Tablo 4'te görüldüğü üzere hırsızlık suçlarının genel suçlar çerisindeki payı gitgide azalmakta, bu oran şahsa yönelik ve narkotik suçların arttığını göstermektedir.

Tablo 4 :Mala Karşı Suçlar

SUÇUN NEV'İ	01.01.2006 - 31.12.2006					01.01.2007 - 31.12.2007					YÜZDE FARKI %
	OLAY		SANIK		TOPLAM	OLAY		SANIK		TOPLAM	
	F.B.	F.M.	YAKAL.	FİRAR		F.B.	F.M.	YAKAL.	FİRAR		
EYDEN HIRSIZLIK	107	2515	134	18	2622	55	1826	77	11	1881	-28
İŞ YERİNDEN HIRSIZLIK	87	647	141	8	734	67	474	124	5	541	-26
OTODAN HIRSIZLIK	41	1683	52	2	1724	18	1433	23	3	1451	-16
OTO HIRSIZLIĞI	90	530	84	6	580	26	406	64	9	432	-26
YANKESİÇİLİK KAP-KAÇ	42	271	64		313	31	185	52	4	216	-31
DİĞER HIRSIZLIKLAR	118	1478	154	14	1596	83	1141	125	16	1224	-23
GASP-YAĞMA	32	29	86	3	61	15	34	24	3	49	-20
DOLANDIRICILIK	30	159	33	9	189	31	162	44	5	193	2
DİĞER OLAYLAR	246	656	302	39	902	217	738	307	18	955	6
TOPLAM	753	7968	1050	99	8721	543	6399	840	74	6942	-20

Kaynak: E.G.M. istatistikleri, 2008

Yukarıda 2006 ve 2007 yılları arası mala karşı işlenen suçların bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Görüldüğü gibi son zamanlarda özellikle çetelere yapılan büyük operasyonlar neticesi 2007 yılı 2006 yılına oranla meydana gelen suçlarda %20 azalma yaşandığı söylenebilir. Hakeza bu azalmanın 2008 yılı ilk altı aylık dönemde %10' lar derecesinde devam ettiği de gözlenmektedir.

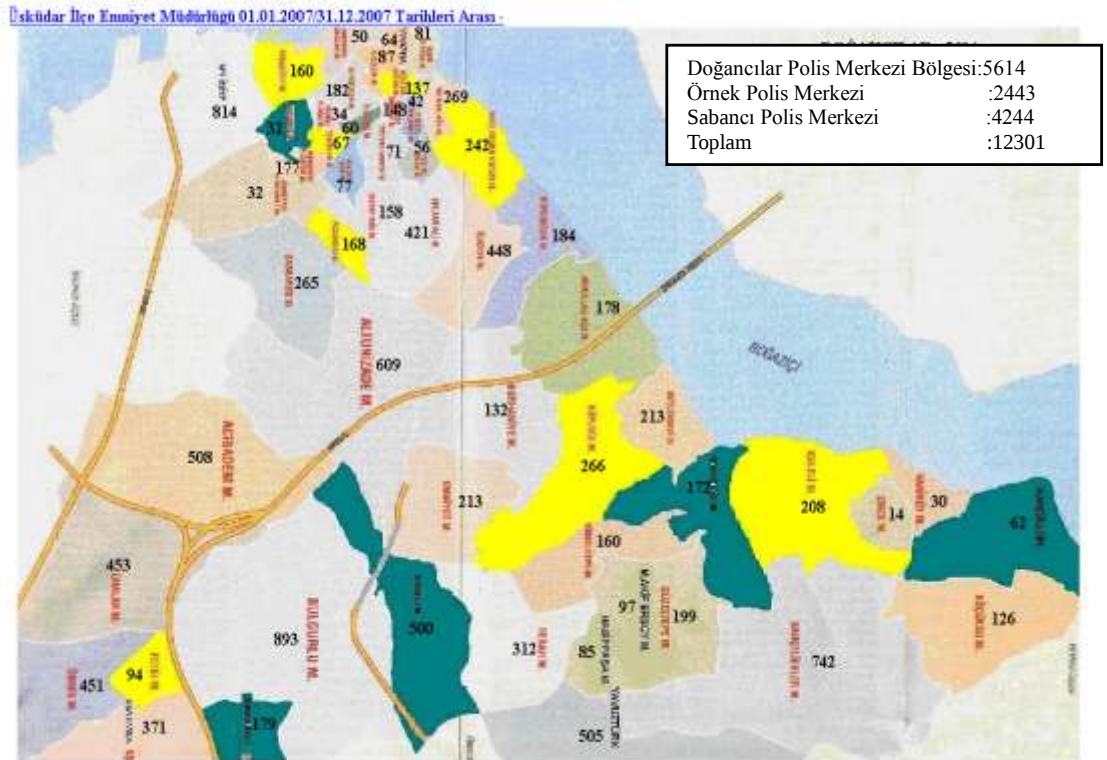
Mala karşı işlenen suçlara baktığımızda evden hırsızlık suçlarının 2006 yılında 2622 ve 2007 yılında 1881 ile en fazla işlendiğini görmekteyiz. Bunun nedenini Üsküdar ilçesinde ikamet eden vatandaşların genellikle her iki eşinde çalışmasından dolayı özellikle gündüz iş saatlerinde evlerin boş olmasından, site tarzı yerleşkelerde komşuluk ilişkilerinin çok sınırlı olması gibi nedenlere bağlayabiliriz.

Meydana gelen oto hırsızlıklarına baktığımızda yaklaşık %80'lik oranının evden hırsızlık neticesi araç anahtarlarının çalınmasıyla gerçekleştirildiği gözlenmektedir.

4.2.2 Suç ve Mekân İlişkisi

Aşağıda 2007 yılı mahallerde işlenen suç sayısı harita üzerinde gösterilmiştir.

Harita:3 Üsküdar İlçe Siyasi Haritası Mahallelere göre suç sayıları

Kaynak: E.G.M. istatistikleri, 2008

Tablo 5 :01.01.2007-31.12.2007 tarihleri arası mahalle ve saatlere göre evden hırsızlık suçları

S.N.	MAHALLE	BLSNMY	01-03	03-05	05-07	07-09	09-11	11-13	13-15	15-17	17-19	19-21	21-23	23-01	TOPLAM
1	A.HACI CAFER				2	3	2	1			2	1			11
2	A.HACI MEHMET														0
3	ABDULLAHAĞA	1						1			1	1			4
4	ACIBADEM	4	3	10	16	1	3	7	14	19	10	12	3	1	103
5	AHÇIBAŞI					1				1	2				4
6	AHMET ÇELEBİ			1	5				3			1			10
7	ALTUNİZADE	1	1	2	2					5	6		1		18
8	AYAZMA				2		1		2	3	2	1	1		12
9	BAHÇELİEVLER	12	3	17	7	3	3	5	9	18	15	15	18	8	133
10	BARBAROS	2	1	1	4		4		4	3		2		2	23
11	BEYLERBEYİ	1		7	2	2	1	1	3	2	1		1		21
12	BULGURLU	9	6	25	28	5	9	20	22	44	31	12	14	10	235
13	BURHANİYE		1	8	4	1	1	1	1	5	1	2	2	1	28
14	CUMHURİYET	3	2	6	9	1	2	3	5	15	5	5	4	1	61
15	EMEK						1			1					2
16	EMNİYET	3		6	4	3	1	1	2	5	5	3	3	1	37
17	ESATPAŞA	6	2	6	10	4	4	3	6	5	1	6	2		55
18	FERAH	6	2	13	4	2	3	4	3	12	8	9	12	3	81
19	FETİH	2			2			3	1	3	2	1	1		15
20	GÜLFEMHATUN			1	1					1		1	1		5
21	GÜZELTEPE	6	2	8	9	3	1	1	7	6	2	8	3		56
22	H.HESNA HATUN	1	2	3	9	3	1	1	2	7	5	2	1		37
23	HASİPPAŞA	4		3	5				1	5	5	2			25
24	HAVUZBAŞI	2		7	3	1	1	1	1	8	2	1	7	1	35
25	HAYRETTİN ÇAVUŞ														0
26	İCADIYE	2	3	3	12	5	7	4	5	12	6	6	3		68
27	İHSANİYE			1	4	3	3	2	1	10	3	1	1	1	30
28	İNKILAP									1					1
29	KANDİLLİ	1	1	2	1	1		2							8
30	KEFÇEDEDE	1			1		3	1	1	4		1			12
31	KISIKLI	8	2	10	9	4	1	3	9	14	11	14	8	2	95
32	KİRAZLITEPE	1		3	3	1	2	2	3	2	2	3	5	3	30
33	KULELİ	3	1	9	4	3	1	6	4	8	1	10	2	3	55
34	KUZGUNCUK		1	3	4	3	3		3	6	2	1	1	1	28
35	KÜÇÜKSU	6		4		4	1	1	2	3	2	1	5	1	30
36	KÜPLÜCE	4	5	12	8	4	2	3	2	6	7	10	12	1	76
37	M.AKİF ERSOY	3		6	1				1	2	3	3	1	1	21
38	MURAT REİS				6	2	4	2	3	2	1	1			21
39	ÖRNEK	2	8	9	11	1	3	8	2	11	5	4	4	2	70
40	PAZARBASI	1	1	3	5		2	6	7	3	2	2	1	1	34
41	R.MEHMETPAŞA		1		1	1				1					4
42	SALACAK			1	1			1	1	3	1		1		9
43	SELAMİALİ	2	2	2	5	2	3	2	4	7	6	3	2	1	41
44	SELİMİYE		2	2	4	1	3	2	2	4	7	5	1	1	34
45	SELMANAĞA				3		1				1				5
46	SOLAK SİNAN		2	1	1					3	4		1		12
47	T.HACI MEHMET														0
48	T.HASANAĞA				2							1			3
49	TABAKLAR					2	1	1	1	1	1	1			8
50	TOYGAR HAMZA				4	1	1	1	1	3	2	1			14
51	ÜNALAN	3	2	4	9	2	1	3	5	6	10	5	4	1	55
52	VALİDE-İ ATIK			1	2	2			1	2					8
53	VANİKÖY			1								2			3
54	YAVUZTÜRK	17	1	13	9	4	1	1	5	19	8	10	5	2	95
TOPLAM		117	57	214	238	79	81	104	149	301	191	170	131	49	1881

Kaynak: E.G.M. istatistikleri, 2008

Tablo 5'te görüldüğü gibi evden hırsızlık suçları en fazla gündüz 15:00-17:00 ve 05:00-07:00 saatleri arasında işlendiği görülmektedir. Yani evden hırsızlık suçları sabah gün ağırmadan ziyade gündüz işlenmektedir. Bu da belirttiğimiz gibi her iki eşinde çalıştığı ikametlerin fazla oluşu bu rakamlarda etkilidir.

Tablo 6:Şahsa karşı işlenen suçlar

SUÇUN NEV'İ	01.01.2006 - 31.12.2006					01.01.2007 - 31.12.2007					YÜZDE FARKI%
	OLAY		SANIK		TOPLAM	OLAY		SANIK		TOPLAM	
	F.B.	F.M.	YAKAL.	FİRAR		F.B.	F.M.	YAKAL.	FİRAR		
KASTEN ÖLDÜRME	18	4	24	2	22	8	1	15	1	9	-59
ÖLDÜRMEYE TEŞEBBÜS	2	2	2	1	4	2		4		2	-50
DİĞER ÖLÜM OLAYLARI	1				1	3	1	4		4	300
KASTEN YARALAMA	837	400	1372	114	1237	839	319	1470	93	1158	-6
KİŞİYİ HÜR.YOKS.BIRAKMA	5	6	5	3	11	19	22	22	9	41	273
İRZA GEÇME-İRZA TASADDİ	11	2	11	1	13	9	2	20	1	11	-15
CİNSEL SUÇLAR	20	10	21		30	44	14	54	3	58	93
KONUT DOKUNULM .İHLALİ	23	10	28	3	33	20	10	29	2	30	-9
DİĞER OLAYLAR	626	239	848	68	865	622	248	934	37	870	1
TOPLAM	1543	673	2311	192	2216	1566	617	2552	146	2183	-1

Kaynak: E.G..M. istatistikleri, 2008

Şahsa karşı işlenen suçların 2006 ve 2007 yıllarında işlenişlerini karşılaştırdığımız da toplam suçlarda yaşanan %9'luk azalmanın çokça altında % 1 ile karşımıza çıktığını görürüz. Buda ilçede şahsa karşı işlenen suçların genel toplamdaki oranının arttığını ve artık insanların birbirleriyle olan iyi ilişkilerinin azaldığı kanısını hakim kılmaktadır.

Tablo 7: Meydana Gelen Toplam Suçlar

SUÇUN NEV'İ	01.01.2006 - 31.12.2006					01.01.2007 - 31.12.2007					YÜZDE FARKI %
	OLAY		SANIK		TOPLAM	OLAY		SANIK		TOPLAM	
	F.B.	F.M.	YAKAL.	FİRAR		F.B.	F.M.	YAKAL.	FİRAR		
D.Ş.T.M.P.M	1923	4537	2557	123	6460	1977	3637	2940	86	5614	-13
Ö.Ş.H.Y.P.M	912	2052	1192	102	2964	853	1590	1151	74	2443	-18
SABANCI P.M	1370	2707	1994	122	4077	1474	2770	2174	87	4244	4
TOPLAM	4205	9296	5743	347	13501	4304	7997	6265	247	12301	-9

SUÇUN NEV'İ	01.01.2006 - 31.12.2006					01.01.2007 - 31.12.2007					YÜZDE FARKI %
	OLAY		SANIK		TOPLAM	OLAY		SANIK		TOPLAM	
	F.B.	F.M.	YAKAL.	FİRAR		F.B.	F.M.	YAKAL.	FİRAR		
ŞAHSA KARŞI TOPLAM	1543	673	2311	192	2216	1566	617	2552	146	2183	-1
MALA KARŞI TOPLAM	753	7968	1050	99	8721	543	6399	840	74	6942	-20
NARKOTİK	91	1	156	3	92	116	1	207	1	117	27
MALİ SUÇLAR	112	12	132	5	124	94	22	137	0	116	-6
TERÖR OLAYLARI	2	8	14	0	10	3	7	9	0	10	0
GÜVENLİK SUÇLARI	43	0	43	1	43	40	0	53	0	40	-7
TAKİBİ GEREKEN OLAYLAR	314	237	360	14	551	416	307	438	10	723	31
KABAHATLER	81	0	198	3	81	71	12	120	1	83	2
TOPLUMSAL	121	21	167	7	142	210	58	312	9	268	89
DEVLET VE MİLLETE KARŞI	24	0	41	0	24	87	6	195	1	93	288
ORGANİZE SUÇLAR	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BİLİŞİM SUÇLARI	0	6	0	0	6	1	2	1	0	3	-50
TRAFİK	1121	370	1271	23	1491	1157	566	1397	5	1723	16
GENEL TOPLAM	4205	9296	5743	347	13501	4304	7997	6261	247	12301	-9

Kaynak: E.G.M. istatistikleri, 2008

Meydana gelen toplam olaylara baktığımızda genelde %9'luk bir azalma görülmektedir. Bu azalma içerisinde narkotik ve devlet ve millete karşı suçlar altında işlenen çoğunluğunu memura mukavemet suçlarının oluşturduğu suçlar, narkotik suçları ve toplumsal olaylarda artışın olduğu gözlemlenebilir.

Toplumsal (korsan gösteri ve yürüyüşler) olayların çoğu ise çoğunlukla Ümraniye ilçesi ile sınır bölgelerde bulunan Ünalın ve Yavuztürk gibi mahallelerde görülmektedir. Bu mahalleler çoğunlukla dar ve düzensiz sokakların çokça bulunduğu ve gösteri yapanların rahatlıkla kaçıp izlerini kaybettirebildiği, donatı alanlarından yoksun, sokak ışıklandırmalarının yetersiz olduğu mahallelerdir ve bu nedenle yasal olmayan gösteri ve yürüyüşler için uygun ortamları bünyelerinde barındırmaktadır.

Narkotik madde kullanımı suçlarının meydana geldiği bölgeler çoğunlukla ışıklandırmadan yoksun, düzensiz yeşillik alan, park ve bahçeler ve gecekondu bölgeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Narkotik maddelerin satış suçları ise kalabalığın yoğun olduğu merkezi yerler ve yine تنها merkezler olarak iki şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Memura mukavemet suçlarının ise genellikle asker uğurlama, açık alanda düşün gibi alkol tüketiminin yoğun olduğu zaman diliminde ve düzenli yapılaşmadan mahrum bölgelerde ağırlık kazandığı gözlemlenmektedir.

Tablo 8:Üsküdar İlçe Emniyet Müdürlüğü Polis Merkezlerine Göre Karşılaştırmalı İstatistikler

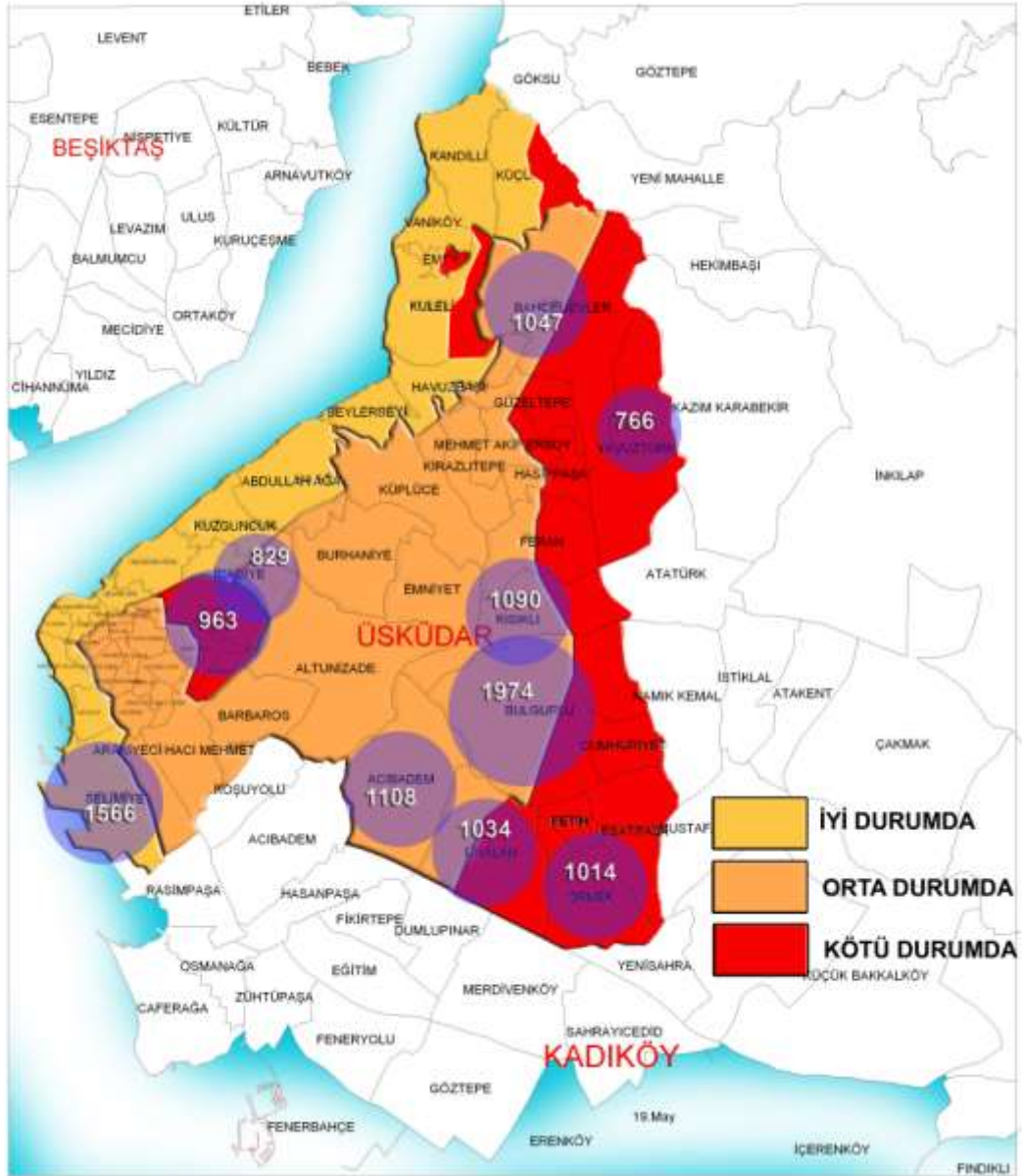
SUÇUN NEV'İ	01.01.2006 - 31.12.2006					01.01.2007 - 31.12.2007					YÜZDE FARKI %
	OLAY		SANIK		TOPLAM	OLAY		SANIK		TOPLAM	
	F.B.	F.M.	YAKAL.	FİRAR		F.B.	F.M.	YAKAL.	FİRAR		
D.Ş.T.M.P.M	1923	4537	2557	123	6460	1977	3637	2940	86	5614	-13
Ö.Ş.H.Y.P.M	912	2052	1192	102	2964	853	1590	1151	74	2443	-18
SABANCI P.M	1370	2707	1994	122	4077	1474	2770	2174	87	4244	4
TOPLAM	4205	9296	5743	347	13501	4304	7997	6265	247	12301	-9

Kaynak: E.G.M. istatistikleri, 2008

Tablo 8'de Üsküdar ilçesinde faaliyet gösteren Doğancılar, Sabancı ve Örnek Polis Merkezlerinin sorumlu oldukları alanlarda işlenen suçları belirtmektedir. Doğancılar Polis Merkezi sorumluluk alanı nüfus ve iş hacmi yönünden önde gelmekte ve onu sırasıyla Sabancı ve Örnek Polis Merkezleri izlemektedir.

Doğancılar ve Sabancı Polis Merkezleri kıyı şeridini, Örnek Polis Merkezi ise üst Bölge tabir edilen kıyı şeridinden uzak bölgeleri kapsamaktadır. Bu alanlarda işlenen suçların karakterine baktığımızda kıyı şeridinden yukarılara çıkıldıkça işlenen suçların artış oranı mala karşı suçlardan, şahsa karşı suçlara doğru yönelmektedir. Yani suçların karakteri işlenen bölgelere göre farklılık arz etmektedir.

Harita 4: Üsküdar İlçesi Suç ve Mekân İlişkisi¹⁵⁸

Harita 4’te görüldüğü üzere eğer meydana gelen suçlar ile suçların işleniş mekânları örtüştürüldüğünde karşımıza çıkan tablo bize açıkça suç- mekân bağlantısını göstermektedir. Donatı alanlarının eksik olduğu, bireylerin yoğun ve düzensiz yapılaşma içerisinde kaybolduğu, belediyeçilik hizmetlerinin aksak

158 P. Pınar Özden, Kadir H. Ün, Yusuf İnce, “**Kentsel Suç, Mekân ve Dönüşüm: Üsküdar ve Fatih İlçeleri Üzerinden Sorgulama**”, V. Kamu Yönetimi Forumu, 18-20 Ekim 2007, Kocaeli

yürütüldüğü, gecekondulaşma sürecinden bir hayli etkilenmiş olan bölgeler haritada iyi, orta, kötü durumda şekli ile belirtilmiştir. Bölgelere ait işlenmiş olan suç sayıları ile örtüştürülmek suretiyle suç mekân ilişkisi net bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Yapısal ve çevresel faktörlerin iyi durumda olduğu bölgelere göre kötü durumdaki bölgelerin suça daha fazla ev sahipliği yaptığı karşımıza çıkmaktadır.

4.3 BÖLÜM SONUCU

1950’de bir milyonu biraz aşan İstanbul’un nüfusu bugün on milyonu aşmıştır. İki milyonu aşan konut biriminin yaklaşık yüzde ellisi kaçak yapıdan oluşmaktadır. Son elli yılda, nüfusun yüzde sekseni sosyal ve kültürel olarak değişen İstanbul kentsel mekâna yansıyan sosyo- kültürel ve ekonomik farklılıklar ile beslenen gerilimleri ve uçurumları yan yana, iç içe yaşamaktadır.¹⁵⁹ Bu süreçte yaşanan sıkıntılar çalışmamızda ağırlıklı olarak suç boyutu ile ele alınmıştır.

İstatistiksel olarak suçun işleniş yeri, biçimi ve işleyen kişiler üzerinde mekânın ve çevresel şartların etkisinin olduğu kaçınılmaz bir gerçekliktir. Bölümde de incelendiği üzere işlenen suçlar ve işlendiği mekânın çevresel şartları harita üzerinde çakıştırıldığında mekân-suç ilişkisi gerçekliği karşımıza açıkça çıkmaktadır. Her ne kadar mekân suç ilişkisi için suçun temel kaynağı denemese de suçun işlenmesi için “kolaylaştırıcı bir etken” olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Bu veriler ışığında çevresel koşulların iyileştirilmesinin suçun azaltılmasına olumlu etkileri olacağı aşikardır. Beşinci bölümde de detaylı olarak inceleyeceğim üzere suçu ve suçluluğu azaltmada yapılan bu karşılaştırmalı çalışmaların öneminin büyük olduğu kanaatindeyim. Bu değerlendirmeler perspektifinde yapılacak

---

159 Yücel Gürsel, “Türkiye’de Kentleşme-Koruma-İyileştirme-Yeniden Kullanım Sorunları”, Kentsel Dönüşüm Sempozyumu, haz.Pelin Pınar Özden ve diğerleri, TMMOB Şehir Plancıları Odası yay., İstanbul, 2003, s.19

alışmalar daha etkin ve geniş alana sirayet edici olacaktır.

Özetle konunun bir suç önleme, bir de suçluluğu önleme boyutu olduğu, gerek suçu, gerekse suçluluğu önlemede mekânsal ve sosyal dönüşümlerin birer araç olarak kullanılabileceği söylenebilir. Suçu önlemede mekânsal dönüşüm bir araç olarak kullanılarak, köhne, viran, harap, terk edilmiş, kontrolsüz ve suç işlemeye müsait alanlar ortadan kaldırılmalıdır.

Suçluluğu önlemede ise, sosyal dönüşüm programları vasıtasıyla suçluyu topluma kazandırma, ıslah etme, iyileştirme, yerel ekonomiyi canlandırma hedefleri uygulamaya konulmalıdır.

SONUÇ, DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

Ülkemizde bugüne kadar, suç ve suçlularla mücadele, genellikle suç olayları ortaya çıktıktan sonra müdahale edilerek suçluların yakalanması, adalete teslim edilmesi ve cezalandırılması şeklinde yürüyen bir sistemden ibarettir. Suç ve suçluluğun nedenleri üzerine ayrıntılı saptamalar ve değerlendirmeler yapılmamasından ötürü, suç önleyici polislik hizmetlerinin gelişimi de yeteri kadar mümkün olamamıştır.

Hal böyle olunca ortaya kutuplaşmanın arttığı, insani ilişkilerin zayıfladığı, bireyler ile şehrin tarihi-kültürel varlıkları arasındaki ilişkinin koptuğu yaygın bir iletişimsizlik ve kaygı tablosu çıkmaktadır ki bu durum, hem çoğulcu demokratik kültür ve politik katılım, hem de doğrudan kentleşme süreçleri açısından yeni ve ciddi sıkıntılar yaratmaktadır. Kamusal iletişimin törpülediği ve/veya tamamen manipüle edilebildiği bir kentsel yaşamda, haksızlıklara karşı direniş örgütlemek ya da yaratıcı çözümler bulan alanlar açmak mümkün olmamaktadır.¹⁶⁰ Bu bilinçle “güvenlik” söylemine sırtını dayayarak kamusal etkileşimi denetleyen, iktidarlar(lar)ın siyasi rant elde etmek için bu kavramları kullanması çözüm kulvarlarının dışında koşmak manasına gelmektedir.

Ayrıca sık sık çıkartılan genel ceza afları da bu alanda net çözümler üretilemediğinin ve yol alınamadığının bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kısacası suçla mücadelede klasik uygulamaların çözüm olmadığını ifade etmek gerekmektedir. İşte bu noktada kentsel dönüşüm bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır.

---

160 G.Gürkan Öztan, “Güvenlik kısılacında kentler, kentlilik ve kamusalılık”, http://www.sendika.org/yazi.php?yazi_no=23619, erişim tarihi : 23.09.2009

Kentsel sorunları çözmeye çalışan yaklaşımlar, sorunu yaratan yapısal koşulları dönüştürmeyi hedeflemediğinden, bu çözümler her durumda yetersiz kalmaktadır.¹⁶¹

Clarke suçun önlenmesi üzerine yaptığı çalışmalarda, sosyal olanakların artırılması, etkin ve güçlü yerel hizmetlerin sağlanması gibi noktalara vurgu yapmaktadır.¹⁶²

Suç, işlendiği mekân, zaman ve etkilendiği dinamiklerle coğrafi bir olaydır. Hem sosyal hem de fiziksel yapının mekândaki farklılaşmasıyla ilgili olan suçun nasıl temsil edileceği konusu, Türkiye’de son dönemlerde önem kazanmış yeni bir çalışma alanı olarak görülmektedir. Sosyal ve mekânsal olanın temsili, kendi içinde düşünülerek karıştırılmadan ortaya koyulacak yeni temsil biçimi, suç gibi sosyo-mekânsal olguların kavranması için temel oluşturabilir. Bu yeni Dünya düzeninde suçun arka planında nasıl bir ontolojik kabul olursa olsun, temsil biçimi sosyal mekânın yanardöner yapısını yansıtmaktadır.

Suç olgusunu kavramak için beden ve zihin arasındaki ilişkiler üstünden birey temsil edilmeli, mekânsal davranışlar bunun üstünden kavranmalıdır. Sosyal suç ağı ve mekânsal suç ağı farklı olabilmektedir; ancak ilişki netleştğinde suçun sosyo-mekânsallığı açıkça görülmektedir. Suç olgusu özelinde ele alınırsa, temsilin netleştirilmesi ile suçun kavranması kolaylaşacak, planlama daha yaratıcı pozisyonu ile suçu azaltmada daha etkin hale gelecektir.

Böylelikle, mekânsal eşitsizlikleri ortadan kaldırmak daha kolay hale gelecek ve güvenli kentsel mekânlar yaratılarak yaşam kalitesi yüksek bir yapıli çevrenin oluşturulması sağlanacaktır. Kent planlamada suç olgusu, hem ağısal hem alansal hem

---

161 Besime Şen, ”**Güvenlik İçinde Soylulaştırmaya Doğru**”, Sosyal Haklar Derneği, http://sosyalhaklar.org/index.php?option=com_content&view=article&id=159%3Aagueven-lk-cnde-soylulatirmaya-doru&catid=60%3Akentsel-doenuueu&Itemid=67, erişim tarihi: 20.03.2009

162 P. Pınar Özden, Kadir H. Ün, Yusuf İnce, “**Kentsel Suç, Mekân ve Dönüşüm: Üsküdar ve Fatih İlçeleri Üzerinden Sorgulama**”, V. Kamu Yönetimi Forumu, 18-20 Ekim 2007, Kocaeli

de noktasal temsillerin bütünleşmesi ile oluşturulacak bir temsille değerlendirilmelidir.

Ayrıca suçun önlenmesi veya azaltılması sadece kamuya ait bir görev addedilmemelidir. Bu olgunun azaltılabilmesi için herkesin yapabileceği bir şeyler vardır. Bu konuda özellikle “yönetişim” kavramı üzerinde de durmakta yarar vardır. Sivil toplum–kamu otoritesi birlikteliği sorunların çözümünde çok daha etkili olacaktır. Fakat” *ülkemizde ağırlıkla özel sektör örgütleri ile örtüşen sivil toplum örgütleri şeklinde bir yapılanma bulunmaktadır*”¹⁶³. Bu eksiklik giderilmeli suça yönelik çalışmalarda hem iş dünyası hem sosyal örgütlenmeler beraber fikir üretmelidir.

5.1 YÖNETİME YÖNELİK ÖNERİLER:

- Suçların mekânsal dağılımı incelendiğinde suç işlenişinin gelişigüzel olmadığı açık bir şekilde görülmektedir. Bu nedenle suçların nerede, niçin, ne zaman meydana geldiğini anlamak hangi suç tiplerinin nerelerde işlendiğini saptamak ve mekân suç arasındaki bağlantıyı kurarak suçla mücadele şeklini belirlemek suçla mücadelenin en önemli metotlarından biridir. Bu anlamda ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde suç haritalarının oluşturulması hem güvenlik güçlerine hem suç analizcilerine hem de güvenli kent yaşamının planlanabilmesi için kent plancılarının çalışmalarına önemli katkısı bulunacaktır.¹⁶⁴

- Elde edilen istatistikler sonucunda özellikle narkotik madde kullanımı ve satışı suçlarının, gasp, kapkaç gibi suçların aydınlatma eksikliği bulunan park, bahçe ve sokaklarda işlendiği, zira aydınlatmadan yoksun umuma açık yerlerin suç işlenmesine imkân sağladığı tespiti rahatlıkla yapılabilmektedir. Bu nedenle bu

---

163 Adalet Alada,” **Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Üzerine Notlar**”, İktisat Dergisi, Gelişmenin Ekonomik Sorunları, İ.Ü.İktisat Fakültesi Mezunları Derneği Yay.,sayı:455, İstanbul, Kasım-2004, s.20

164 Ela Ataç, “**Risk Toplumunda Kentsel Mekânda Güvenlik**”, Toplumsal Sorunlara Sosyolojik Bakışlar, edi.Necmettin Özerkmen, Ankara, 2007, 1.bs., s.126

suçların azaltılmasına yönelik olarak yerel yönetimler ve emniyet kurumlarının eşgüdümlü ve ortak çalışmalar yapması sağlanmalı, bu gibi kamusal alanlar aydınlatılıp şekli şartları iyileştirilerek daha geniş kitlelerin hizmetine açılmalıdır.

- Suç sadece sosyal bir kavram olarak tanımlanamaz. Farklı boyutları bünyesinde barındıran suçun oluşmasına karşı önlemler alabilmek mümkündür. Bunun için de kent plancılarının, sosyologların, kriminologların, güvenlik birimlerinin, hukukçuların, psikologların ve sivil toplum örgütlerinin birlikte çalışarak köklü çözümler üretmesi amacıyla uygun işbirliği ortamları oluşturulmalıdır.
- Suçun işlenmesine zemin hazırlayan unsurlardan biri de toplumun suça ve suçluya duyarsızlaşmasıdır. Komşuluk ilişkilerinin zayıflaması bireyler üzerindeki mahalle baskısını kaldırmış ve toplumun birey üzerindeki otoritesini zayıflatmıştır. Bireylerin birbirine yabancılaşması, komşu denetimi ve gözetimini ortadan kaldırmış, böylelikle kentin yeni mekânları suça elverişli ortamlar hazırlar olmuştur. Geleneksel mahalle dokusunun yeniden canlandırılmasına yönelik çalışmalar yapmak suretiyle, komşuluk ilişkilerinin ve denetiminin güçlendirilmesi sağlanmalıdır.¹⁶⁵
- 2000 sonrası kent yönetimine yönelik olarak getirilen yeni yasal düzenlemeler ve Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı katılımcılığa, demokratikleşmeye ve sivil topluma sıkça vurgu yapmış olmakla birlikte, bu unsurların araçları geliştirilmemiştir. Söz konusu kavramların içinin iyi doldurulması ve uygulamaya yönelik doğru araçların ortaya konulması suretiyle kamusal alanda katılımcı bir sivil toplum örgütü yapısı oluşturulmalıdır.
- Özellikle emniyet birimleri ve yerel yönetimlerin işbirliği eksikliğinden kaynaklanan suçların artması, hem mekânın gelişmesini zora sokmakta, hem de suç işlenen mekânlar ekonomik anlamda değer kaybetmektedir. Ülkemizde yerel

---

165 Daha detaylı inceleme için Adalet Alada, Osmanlı Şehrinde Mahalle, Sümer Kitabevi yay., İstanbul, 2008

yönetimler ile emniyet güçlerinin (polis, jandarma) faaliyet gösterdiği alanların farklı olarak görülmesi birbirlerinden bağımsız olarak gerçekleştirdikleri projelerin etkinlik ve verimliliklerini düşürmektedir. Bunun yerine üretilecek kent planlarında ve son dönemlerde sıklıkla gerçekleştirilen kentsel dönüşüm çalışmalarında güvenlik açısından emniyet güçlerinin de fikirlerinin alınması günümüz güvenlik ihtiyacının azaltılmasına önemli katkılarda bulunacaktır.

- Suç oranlarındaki artışın bir boyutu da toplumun suç işlenmesine karşı duyarsız hale gelmiş olmasıdır. Valilikler, kaymakamlıklar-belediyeler-emniyet-sivil toplum örgütleri-ilçe milli eğitim müdürlüklerinin işbirliği içinde hareket ederek bu konuda bilinç uyandırmaya ve farkındalığı artırmaya yönelik çalışmalar yapmaları, sorununun çözümünün ana unsurunu oluşturmaktadır. Düzenlenecek konferanslar veya toplantılar ile vatandaşın kamu dairelerine başvurma ve talepte bulunma yetisi geliştirilmeli, bunu engelleyen kamu kurumlarından ve personelinin çekinme, bürokrasi ile hiç uğraşmama gibi nedenlerin önüne geçilmelidir. Suçları ihbar etme duyarlılığı vatandaş nezdinde sağlanmalıdır.
- Göçle gelen bireylerin kentsel yaşama adapte olması sürecinde çok önemli rol oynayacak bir yapı, demokratik süreçlerin vazgeçilmezleri olan sivil toplum kuruluşlarıdır. Özellikle AB uyum sürecinde sosyal yapının güçlendirilmesi bağlamında Avrupa Sosyal Fonu'ndan alınacak karşılıksız krediler ile çok mühim dönüşüm projelerine yönlendirilmelidir. Bu bağlamda hem sivil toplum örgütleri, hem milli eğitim müdürlükleri, hem de emniyet organları mahallelerde, okullarda verecekleri suça karşı (narkotik madde kullanımı vb.) seminer veya konferanslar ile bireylere duyarlı eğitimi ve çevrelerine karşı dikkatli ve sorumlu olma donanımı kazandırmalıdır.
- Özellikle 1990'larla birlikte konut gereksinimlerinin karşılanması ile başlayan yoğun konut yapım sürecinde; gereksinimden çok ruhsatlı konut üretilmesiyle kentsel çevre kalitesi göz ardı edilmiştir. Belediyeler ve planlama yetkisine sahip ilgili diğer birimler, ürettikleri imar planlarında, bireyin mutluluğunu ve huzurunu

odak alma çerçevesinde çevre kalitesinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

- Yerel yönetimler- milli eğitim müdürlükleri işbirliği ile gençlere spor yapma alışkanlığı kazandırılmalı; boş vakitlerini değerlendirerek kendilerini geliştirmeye yönelik çalışmalarda bulunabilecekleri mekânlar oluşturulmalı, gençleri hedef alan zararlı çevresel eylemlerin önüne geçilmelidir.
- Yine özellikle belediyelerin ve diğer yerel yönetim birimlerinin imar faaliyetlerini çok sıkı kontrol altında tutması, plan dışı gelişmelere izin vermemesi ve denetim mekânizmasını gerçekçi olarak işletebilmesi çevresel kalitenin gelişmesini ve devamını sağlayacak böylelikle üretilen uygun ve düzenli mekânlar suçun oluşmasına izin vermeyecektir.
- Suçun engellenmesi boyutunda güçlü bir hukuksal altyapı gerekliliği de kaçınılmazdır. Bu altyapı, bireyi, yasa yapıcıyı, toplumsal oluşumları ve uygulayıcıları içine alan bir süreç olduğu gibi kurumları da bilinçli sorumluluğa davet eden bir omurga olmalıdır.
- Emniyet teşkilatına yönelik beklentiler de yönetsel çerçevede artmaktadır. Çağdaş dünyada artık globalleşmeye başlayan toplumsal taleplere etkin biçimde karşılık vermesi beklenen yirmi birinci yüzyıl polisi toplumun içinde ve halkla işbirliği içinde çalışarak hem kendine hem çevresine güven veren bir özelliğe sahip olmalıdır. Amacı, yalnızca suç ve suça ilişkin unsurlarla mücadele etmek değil, aynı zamanda iyi bir rehber ve danışman rolünü de yerine getirmek olmalıdır.

5.2 MEKÂNA YÖNELİK ÖNERİLER :

Niteliksiz konut dokuları, konfor koşullarının noksanlığı, bakımsızlık, genel görünümünün sefilliği, köhneme, boş, terk edilmiş, kullanılmayan, işlevsiz kalmış yapı stoğunun fazlalığı, çok kullanıcılık ve yüksek oranda kiracılık, çöp dolu sokaklar, kirlilik, küçük ve orta ölçekli sanayi ve konut karışımı yerleşme dokusu, işlevsiz hale gelmeye başlamış, az işleyen okullar, donatı alanlarının olmayışı, karanlık dar, geleneksel bir mahalle dokusunun bulunmayışı, kentsel suçun yaygın olduğu fiziksel çevrelerin karakteristikleri arasında sayılmaktadır.¹⁶⁶ Bu çalışmada sıklıkla belirtildiği üzere kentsel suçların işlendiği mekânlar çoğunlukla yasadışı yapılaşmış alanlar, kent içi yoksul gecekondulu alan ve mahalleleridir. Bu alanların ortak özellikleri yaşam koşullarının ve standartlarının düşük olması ve gerek yapı ve gerekse çevresel koşul ve imkansızlıkların bu bölgelerde hakim olmasıdır.

Gölbaşı da benzer bir bakış açısıyla konunun bir başka boyutuna dikkat çekerek, “*varoşları toplumsal huzuru ve güvenliği tehdit eden yerler, buralarda yaşayanları ise potansiyel suçlular olarak gören anlayış, en az bu kesimlerin işlediği varsayılan hırsızlık, kapkaç gibi suçlar kadar, topluma zarar veren “beyaz yakalı suçlar” ın göz ardı edilmesine hizmet etmektedir*”¹⁶⁷ demektedir.

Bu nedenle ülkemizde “kentsel dönüşüm”, suçların önlenmesi ve azaltılmasında etkin bir araç olarak kullanılabilir. Kentsel dönüşümün suçu azaltma ve önlemedeki temel hedefi, öncelikle bu alanların gerekli dönüşüm yöntemlerinin kullanılarak mekânın fiziksel şartlarının yükseltilmesi, iyileştirilmesi veya yeni temiz alanların oluşturularak eskilerin temizlenmesi şekliyle olmalıdır. Bu bağlamda Avrupa Konseyi organlarından Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Sürekli

---

166 Stewart J. ve diğ., “**Local Government: Perceptions and Approaches to Urban Deprivation**”, *Report on a Study Commissioned by the Home Office*, Urban Deprivation Unit, Birmingham, 1974, aktaran: Pelin Pinar ÖZDEN, Kentsel Yenileme, İmge Kitabevi, Ankara, 2008

167 Serkan Gölbaşı, “**Kentleşme ve Suç**”, “İstanbul’un Kentleşme Süreci ile Suçluluk Arasındaki İlişkinin Kuramsal Değerlendirilmesi” (Urbanization and Crime, “Conceptual Evaluation of Urbanization Process of Istanbul and Criminality”), Levha Yayıncılık, İstanbul, 2008

Toplantısının 17-19 Mart 1992’de Strasburg’da gerçekleştirdiği Avrupa Kentsel şartı şu maddelere yer vermiştir:

- Güvenlik Suçlarının nlenmesi
- Kirletilmemiş sağlıklı bir evre
- İştihadam, konut, ulaşım ve dolaşım, sağlık, kentsel alanlarda spor ve boş zaman
- Kentlerde kültür
- Kültürler arası kaynaşma
- Kaliteli bir mimari ve fiziksel ereve
- Kent planlaması
- Sürdürülebilir Kalkınma
- Erişilebilir kapsamlı hizmet ve mal sunumu
- Belediyeler arası işbirliği
- Kentlerde ekonomik geliřme¹⁶⁸

Yukarıda belirtilen maddelerin herhangi birinin eksikliği “kentsel suçlar” olarak tanımlanan, toplumu ciddi olarak etkileyen ve kentte güvensizliğe ve huzursuzluğa neden olabilecek durumları oluşturması nedeniyle önem arz etmektedir.

Suçların azaltılması ve hatta önlenebilmesi için yapılması gereken mekâna yönelik çalışmaları şu şekilde sıralayabiliriz.

- Kent planlama ve kentsel dönüşüm çalışmalarında özellikle darp, kasten yaralama, bıçakla yaralama gibi suçların yoğunlukla meydana geldiği bölgelerde; gençlerin etevari gruplara katılmalarını engellemek ve boş zamanlarını değerlendirmek üzere yapılacak spor alanları (futbol, basketbol sahaları, vb) gibi boş zaman aktivite alanları yeterince yer almalıdır. Planlama alışmaları vasıtasıyla gençlerin تنها meknlardan ve suç işlenmeye elverişli arkadaş gruplarından kopartılarak zamanlarını değerlendirebilecekleri ve enerjilerini

---

168 Y. Erbay, Z. Yener, **Avrupa Konseyi**, y.y., İştambul, 1999, s.78-79

atabilecekleri ve kendilerini geliştirebilecekleri alanlara yönlendirilmeleri uygun olacaktır.

- Yine mahalle içlerinde yeşil alanlar arttırılarak vatandaşların toprak ile temasları sağlanmalı; bireylerin betonarme duvarlar arasından kurtularak elektriklerini atacakları ve temiz hava alabilecekleri, doğayla temas kurabilecekleri alanlar arttırılmalıdır. Böylece stres ve ani öfke, cinnet neticesi meydana gelen suçlarda azalma yaşanacaktır.
- Kentsel güvenliğin sağlanmasında yapı ya da yapı gruplarının lokal güvenliğinin sağlanmasının yanı sıra, kentin bütüncül bir yaklaşım ile ele alınması gerektiği aşikardır. Ülkemizde kentsel suç işlenilmesinin azaltılması, güvenli kentlerin oluşturulması amacıyla kentsel planlama ve tasarım politikaları henüz üretilmemiştir.
- Belediyeler, dönüşüm vasıtasıyla alacakları tedbirlerle kentsel çevrenin yaşam kalitesini yükseltmeli, güvenli yaşam alanları yaratmalıdırlar. Kentsel dönüşüm iki boyutuyla ele alınmalıdır. Fizik mekânın dönüşümü ve sosyal yapının dönüşümü. Böylece, belediyeler, fiziksel çevreyi yenileyip, temizleyip, ıslah ederek suçu teşvik eden, suça cesaretlendiren fiziksel unsurları ortadan kaldırırken, diğer yandan sosyal yapıyı dönüştürerek, suçun kökeninde yatan kentsel çatışma, gerilim, yoksunluk, hoşnutsuzluk gibi nedenleri de önlemelidirler.
- Mekâna bağlı suçu önlemede suçun oluşumuna zemin hazırlayan olanakların azaltılması / engellenmesi önem arz etmektedir. Bu yaklaşım çerçevesinde, kent planlama, düzenli bir fiziksel çevre oluşturma, mekânsal iyileştirmeler, kontrollü çevreler yaratma, güvenlik şirketleri ve ürünleri birer araç olarak sıralanabilir.

- Ulusal, bölgesel, yerel düzeyde suç haritalarının oluşturulması suçun mekânla ilişkisini kurgulamada önemli bir belge niteliği taşıyacaktır.
- Motosiklet ve bisikletler için kilitli park sistemlerinin kurulması güvenliği sağlamada önem taşıyan önlemler arasındadır.
- Kentin yoğun suç işlenen ve önem arz eden bölgelerinin kameralarla izlenmesi suçu önlemede ve suçluyu tespit etmede büyük kolaylıklar sağlayacaktır.
- Özellikle dükkân önlerinin ve önemli merkez önleri ile suç eğilimli bölgelerin¹⁶⁹ iyi aydınlatılması ve kentlerin işlek mekânlarına kurulacak güvenlik kamera sistemleri ile suç sonrası suçluların tespitine yönelik yapılacak çalışmalar; alınması gerekli önlemler arasında sayılabilir.
- Ulaşım planlamasının da kent planlamasında suçların önlenmesinde önemli bir faktör olarak dikkate alınması gerekmektedir. Fiziksel çevre tasarımı ile yaya yollarının taşıt yollarından kent estetiğine uygun bariyerlerle ayrılması, çıkmaz sokaklardan, sürpriz köşelerden olabildiğince kaçınılması, gerekli peyzaj düzenlemelerinin yapılması gerekmektedir.
- Mahalle aralarında bulunan dar, araç geçişine müsait olmayan sokaklar hem yangın v.b gibi afetlerde, cinayet, soygun gibi olaylarda, ulaşılması gereken noktalara müdahaleleri yavaşlatmakta, hem de gezici polis ekip otolarının denetim yapamamasından dolayı hırsızlık ve türevi suçların meydana gelmesine elverişli bir ortam hazırlamaktadır. Yeni yaşam alanlarında ulaşımın suç faktörünü de dikkate alır bir yaklaşımla planlanması hem denetimi kolaylaştıracak, hem de suç sonrası yaşanan takiplerde gözden kaybetme riskini azaltacaktır.

---

169 Ela Ataç, “**Risk Toplumunda Kentsel Mekânda Güvenlik, Toplumsal Sorunlara Sosyolojik Bakışlar**”, edi.Necmettin Özerkmen, Ankara, 2007,1.bs., s.129

Görüldüğü gibi suça birçok unsur etki etmektedir. Suç canlı bir kavramdır. Yaşadığı çevreye, şartlara, zamana göre şekil alır ve gelişir. Özellikle zamanımızda artan güvenlik ihtiyacı ile birlikte toplum huzur ve refahının sağlanması devletin sağlaması gereken hizmetlerin en başına oturmuştur Kentlerimizi suçtan, gençlerimizi ve vatandaşlarımızı suçluluktan kurtarmanın gerekliliği artık çok iyi bir şekilde bilinmektedir. Bu nedenle bu sorunu çözmeye yönelik yapılacak tüm çalışmalar daha huzurlu ve güvenli kentlere ulaşmanın temel taşı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Alada, Adalet: ”Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Üzerine Notlar”, İktisat Dergisi, Gelişmenin Ekonomik Sorunları, İ.Ü.İktisat Fakültesi Mezunları Derneği Yay., sayı:455, İstanbul, Kasım-2004, s.20
- Alada, Adalet: ” Tarih’ten... Şehr-i İstanbul”, İktisat Dergisi, Birikim ve Yerel Siyaset, İ.Ü.İktisat Fakültesi Mezunları Derneği Yay.,sayı:500, İstanbul, Kasım-Aralık 2008, s.18
- Alada, Adalet: Osmanlı Şehrinde Mahalle, Sümer Kitabevi yay., İstanbul, 2008
- Alada, Adalet: “Panel Konuşması”, Nasıl Bir Kamu Yönetimi, Nasıl Bir Yerel Yönetim?, TMMOB İstanbul Şubesi yay., İstanbul, 14 Haziran 2004, s.45-47
- Adaman F. ve Keyder Ç.: Türkiye’de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma, Avrupa Komisyonu Çalışma, Sosyal İşler ve Fırsat Eşitliği Dairesi için hazırlanan rapor, 2005 (Poverty and Social Isolation in Squatter and Slum Areas of Big Cities in Turkey, report prepared for Labor, Social Works and Equality of Opportunity of the European Commission)
- Aksoy, Yıldız: İstanbul Kenti Yeşil Alan Durumunun İrdelenmesi, Ekoloji dergisi, sayı:52 İstanbul, 2004, s.38-44
- A.M.O. : Türkiye’de Kentleşme, Komisyon Raporu, Ankara, 1983, s.136
- Ataç, Ela : Risk Toplumunda Kentsel Mekânda Güvenlik, Toplumsal Sorunlara Sosyolojik Bakışlar, edi.Necmettin

Özerkmen, Ankara, 2007, 1.bs., s.112

- Bahar, Halil İbrahim: “Suçlarla Mücadele Politikası”,
<http://www.usakgundem.com/yazar/212/suçlarla-mücadele-politikasi.html>, erişim tarihi: 25.05.2008
- Balamir, Murat: Konut Üreticileri-Mülk Konut-Kiralık Konut, Konut Araştırmaları Dizisi:14, TOKİ yayınları, Ankara, 1996
- Balamir, Murat: Konut Sorunu Paneli, Mimarlık Şenliği, 6 Ekim 2008 , Ankara
- Balcıoğlu, İbrahim: Şiddet ve Toplum, Bilge Yay., İstanbul 2001
- Baysal, Aliye: Kentleşme Sorunları, (Çevrimiçi)
<http://www.genbilim.com/content/view/1650/86/>, erişim tarihi:25.05.2008
- Bookchin, Murray: Kentsiz Kentleşme, çev.:Burak Özyalçın, Ayrıntı yay, İstanbul, 1999, s.31
- Clarke V. R.: “Effective Crime Prevention: Keeping Pace With New Developments”, *Forum on Crime And Society*, Volume 1, Number 1, United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention, 2001, February
- Dağ, Halil: “Suçla Mücadele”, APK Daire Başkanlığı yay., Ankara, 2001
- Demirbaş, Timur: Kriminoloji, Seçkin yay, Ankara, 2001
- Diçkol, Abdullah : Türkiye de Organize Suçluluk ve Sosyo Ekonomik Yapı,
www.iticu.edu.tr/Kütüphane /dergi/d1 erişim tarihi:03.04.2008
- Dinçer, Yüksel: Kent, Kentleşme ve Kent Planlaması: Sivil Toplum için Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 1999, s.341 -343
- Doğru, Basit: İstanbul Kent Çeperinde Saçaklanma ve Sürdürülebilirlik: Eyüp Kent Çeperi Örneği,
http://www.planlama.org/index.php?option=com_content&task=view&id=255&Itemid=62, erişim tarihi:30.08.2009

- Dönmezer, Sulhi: Kriminoloji, 8.baskı, Beta yayınları, İstanbul, 1994
- Dönmezer, Sulhi : Toplumbilim, Beta yayınları, 11.bs , İstanbul, 1994, s 49
- Dönmezer, Sulhi: “Kriminolojide Suç ve Suçun Niteliği”
<http://www.kriminoloji.com>2002, erişim tarihi:20.11.2007
- Dönmezer, Sulhi: “Suç Kavramının Menşei ve Gelişmesi”,
<http://www.kriminoloji.com> 2002, erişim tarihi:20.11.2007
- Eraydın, Ayda: Değişen Mekân Mekânsal süreçlere İlişkin Tartışma ve Araştırmalara Toplu Bakış:1923-2003 , Dost kitapevi, Ankara, 2006
- Eraydın, Ayda. “Kent Bölgeler: Küreselleşmenin Yeni Odakları mı Yoksa Yeni Birlikteliklerin ve Demokrasi Taleplerinin Mekânları Mı?”,
<http://www.planlama.org/new/planlama.org-yazilari/>
erişim tarihi: 02.09.2009
- Erbay,Y. , Z.Yener: Avrupa Konseyi, 1999,İstanbul, s.78-79
- Erder, Sema: Kentsel Gelişme ve Kentsel Hareketler-Gecekondu Hareketi: Sivil Toplum için Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 1999, s.296
- Erdoğan, Aygün, Ş. Düzgün: Mekân ve Suç: Suç Haritalaması ve Diğer Analitik Yaklaşımlar,http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/36/web/kriminoloji/aygun_erdogan_yrd_doc_dr_h_sebnem_duzgun.htm, erişim tar. 02.02.2009
- Fert, İsmail: Suç Teorileri ve Suçlu Profili, Polis Dergisi 47.sayı, Polis Akademisi yay., Ankara, 2006, s.340-342
- Gölbaşı, Serkan: Kentleşme ve Suç, “İstanbul’un Kentleşme Süreci ile

- Suçluluk Arasındaki İlişkinin Kuramsal Değerlendirilmesi” (Urbanization and Crime, “Conceptual Evaluation of Urbanization Process of Istanbul and Criminality”), Levha Yayıncılık, İstanbul, 2008
- Görmez, Kemal: Şehir ve İnsan, M.E.B. Yayınları, İstanbul, 1999
- Güler, Birgül Ayman : “Küresel Sömürgeleşme ile Küresel Özgürleşme İkileminde Kamu Yönetimi”, Kamu Yönetiminden Planlamaya Yeniden Yapılanma, Yay. Haz.Pelin Pınar Özden, Adalet Alada, TMMOB Şehir Plancıları Odası yayınları, İstanbul, 2006, s.55
- Gülöksüz, Yiğit : Konut Araştırmaları,Toplu Konut İdaresi Başkanlığı yayınları, Konut araştırmaları dizisi 14, Ankara, 1996, s.1
- Gürelli, Nevzat: Şehirleşme ve Suç, İ.Ü.H.F.Mecmuası, cilt: 32, sayı 2-4, İstanbul, 1984, s.7
- Gürsel, Yücel: “Türkiye’de Kentleşme-Koruma-İyileştirme-Yeniden Kullanım Sorunları”, Kentsel Dönüşüm Sempozyumu, haz.Pelin Pınar Özden ve diğerleri, TMMOB Şehir Plancıları Odası yay., İstanbul, 2003, s.19
- Hancı, İ.Hamit: Çocuk Suçluluğuna Yol Açan Bir Yara “İç Göçler ve Çarpık Kentleşme” , İzmir Tabip Odası Bülteni Mayıs-Haziran 1999, Sayı:6, İzmir, s.22-28
- Hancı, İ.Hamit. “ İç Göçler ve Çarpık Kentleşme”, Hekim ve Yaşam "İzmir Tabip Odası Bülteni" Mayıs-Haziran 1999, sayı:6, s.24-28
- Hamamcı, Can: “Kent Yönetiminin Yeniden Yapılanması, Kentsel Siyasetin Yeniden Yapılanması”, Kamu Yönetiminden Planlamaya Yeniden Yapılanma, Yay. Haz. Pelin Pınar

- Özden, Adalet Alada, TMMOB Şehir Plancıları Odası yayınları, İstanbul, 2006, s.96
- Işık, Oğuz: “1980’den 2000’lere Türkiye’de Kentsel Gelişme”, Sivil Toplum için Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 1999, s.280
- İspir, Eyüp: Kentleşme, Metropolitan Alan ve Yönetimi, AİTİA yayınları no:185, Ankara, 1982, s.7-8
- İspir, Eyüp: Şehirleşme ve Meseleleri, Ocak yayınları, 2. baskı, Ankara, 1986
- Karabağ, Yasin: Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Suç, Kocaeli Üniv.,Yüksek Lisans Tezi, 2004
- Karaca, Eser: Yakın Doğu'da Kentleşme, (Çevrimiçi) www.gencbilim.com/sehirplanlama/yakindogudakentlesme, erişim tarihi: 14.04.2008
- Karaca, Sıtkı: Suç ve Suçun Önlenmesi, <http://www.drstitkikaraca.com/suc-ve-sucun-onlenmesi/09/15/2008/>, erişim tarihi: 05.05.2009
- Karataş, Neslihan: İzmir’deki Şehirselleşme Eğilimlerinin Torbalı-Ayrancılar’da Arazi Sahipliği El Değişim Süreçlerine Etkileri, DEÜ Mimarlık Fakültesi, İzmir, 2007, s.3
- Kaya, Erol: Kentleşme ve Kentlileşme, Okutan Yay., İstanbul, 2. bs., 2007, s.58
- Keleş, Ruşen: Kent Bilim Terimleri Sözlüğü, İmge Kitapevi, Ankara, 1998
- Keleş, Ruşen: Kentleşme Politikası, İmge kitapevi, Ankara, 1990, s.74
- Keleş, Ruşen: Yerinden Yönetim ve Siyaset, Cem yayınevi, İstanbul, 1992

- Keleş, Ruşen,A.Ünsal: Kent ve Sosyal Şiddet, A.Ü.S.B.F. Yayınları, Ankara, 1982,s.IV
- Kıray, Mübeccel B.: Kentleşme Yazıları, Bağlam yayınları, İstanbul, 2003
- Kıray, Mübeccel B.: Toplumsal Yapı, Toplumsal Değişme, Bağlam yay., İstanbul, 1999, s.130
- Kırbaş, Ayçin: ”Dünyada İşsizlik Artıyor”, <http://www.medyakronik.com/haber/318/>, erişim tarihi:25.08.2009
- Kızmaz, Zahir: Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme, C.Ü Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık, 2005, cilt:29, s. 149-174
- Kongar, Emre: 21.Yüzyılda Türkiye/ 2000’li Yıllarda Türkiye’nin Toplumsal Yapısı, Remzi kitapevi, İstanbul, 1999
- Kurtuluş, Hatice : İstanbul’da Kentsel Ayrışma: Mekânsal Dönüşümde Farklı Boyutlar, Bağlam yay., İstanbul, 2005
- Küntay, E. : “Kentleşmenin Neden Olduğu Fiziksel ve Toplumsal Çürüme Karşısında Kentsel Yenileme Uygulamaları”, *II. Ulusal Sosyoloji Kongresi: Toplum ve Göç*, 20-21-22 Kasım 1996, Mersin, s.131-135
- Lim, W.S.: Planlı Bir Kentsel Çevreye Doğru: Yerleşim ve Çevre Bilim Sorunları: Kuram ve Uygulama, Uluslararası Sos.Bir.Der.Seçmeler-2, Türk Sos.Bil. Der., Ankara, 1984, s.129
- McNeill, William H. : Dünya Tarihi, çev.Aleaddin Şenel, İmge kitapevi yay., İstanbul, 2006, s.345
- Ortaylı, İlber: Türkiye İdare Tarihi, T.O.D.A.İ.E yayınları no:180, Ankara, 1979
- Ömürgönülşen, Uğur: “Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi Çerçevesinde

- Yürütülen Kamu Sektörü Reformlarının Etkileri Nasıl Değerlendirilebilir?“, Kamu Yönetiminden Planlamaya Yeniden Yapılanma, Yay. Haz.: Pelin Pınar Özden, Adalet Alada, TMMOB Şehir Plancıları Odası yayınları, İstanbul, 2006, s.59
- Özer, Ahmet : Bağımlılığı Yaratan Sosyolojik Koşulların Göç-Kentleşme(me) ve Organize Suç Bağlamında İrdelenmesi, www.tohav.org/?bolum=dosya&no=44, erişim tar.10.07.2008
- Özgönül, Nimet: Kentsel Dönüşüm, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni-40, Ankara, 2006, s.2
- Özden Pelin Pınar: Kentsel Yenileme, İmge Kitabevi, Ankara, 2008
- Özden, P. Pınar vd.: Kentsel Dönüşüm Sempozyumu-Bildiriler, 11-13 Haziran YTÜ Oditoryumu, TMMOB Şehir Plancıları Odası yay., İstanbul, 2003
- Özden, P. Pınar vd.: “Kentsel Suç, Mekân ve Dönüşüm: Üsküdar ve Fatih İlçeleri Üzerinden Sorgulama”, V. Kamu Yönetimi Forumu, 18-20 Ekim 2007, Kocaeli
- Öztan, G.Gürkan “Güvenlik kıskacında kentler, kentlilik ve kamusalılık”, http://www.sendika.org/yazi.php?yazi_no=23619, erişim tarihi : 23.09.2009
- Pesen, Ahmet Cemil: “Suç ve Kent”, Birgün gazetesi, yay. tar.: 30.04.2007, İstanbul
- Robert, Jean: Kent ve Halk Üzerine Alternatif Düşünceler, çev.: Özgür Orhangazi, Ütopya yay, Ankara, 1999, s.9
- Rüstem, Erkan: Kentleşme ve Sosyal Değişme, Bilim Adamı yay., Ankara, 2002
- Seyhan, Kazım : Polislik ve Suçun Önlenmesi, Türkiye’de Devlet Toplum ve Polis, Seçkin Yay., Ankara, s 174
- Sokullu,R.Fusun: Kriminoloji, Beta yay., 2.bs, İstanbul, 1999
- Sokullu,R.Fusun: Suçun Nedenleri, www.kriminoloji.com 2002, erişim

tarihi:10.11.2007

- Stewart J. ve diğ.: Local Government: Perceptions and Approaches to Urban Deprivation, *Report on a Study Commissioned by the Home Office*, Urban Deprivation Unit, Birmingham, 1974, aktaran: Pelin Pınar ÖZDEN, Kentsel Yenileme, İmge Kitabevi, Ankara 2008
- Şen, Besime: ”Güvenlik İçinde Soylulaştırmaya Doğru”, Sosyal Haklar Derneği,
http://sosyalhaklar.org/index.php?option=com_content&view=article&id=159%3Aguven-ik-cnde-soylulastirmaya-doru&catid=60%3Akentsel-doenuem&Itemid=67,
erişim tarihi: 20.03.2009
- Şenyapılı, Tansı: Ankara Gecekondularının Ekonomik Profili, Kentsel Bütünleşme, Türk Sosyal Bilimler Derneği, T.G.A.V. No:4, Ankara, 1982, s.109 25
- Şenyapılı, Tansı: Bütünleşmemiş Kentli Nüfus Sorunu, ODTÜ yayınları, Ankara, 1978, s.15 19
- Tekeli, İlhan : Modernite Aşılırken Kent Planlaması, İmge kitapevi, Ankara, 2001, s.83
- Tekeli, İlhan : Modernite Aşılırken Siyaset, İmge Kitabevi, Ankara, 1999, s.248
- Tekeli, İlhan: ”Kentleri Dönüşüm Mekânı Olarak Düşünmek”, Kentsel Dönüşüm Sempozyumu, haz.Pelin Pınar Özden ve diğerleri, TMMOB Şehir Plancıları Odası yay., İstanbul, 2003, s.3
- Tekeli, İlhan vd.: Sivil Toplum için Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri, WALD yay,İstanbul, 1999
- Türel, Ali vd.: Konut Üreticileri-Mülk Konut-Kiralık Konut, Konut Araştırmaları Dizisi:14, TOKİ yayınları, Ankara, 1996

- Türkdoğan, Orhan: İstanbul Gecekondu Kimliği, IQ yayıncılık, İstanbul, 2006
- Ulutürk, Bülent: Kentleşme ve Suç İlişkisi: Adana ve Çanakkale Araştırması, Polis Akademisi G.B.Enstitüsü ,yüksek lisans tezi, Ankara, 2006
- Yılmaz, Gülsen: “Kentsel Planlama Suç ve Mekân: Suçun Temsili Üzerine Düşünceler”,
<http://websitem.gazi.edu.tr/gulseny/AkademikBilgiler>,
erişim tar:23.5.2008
- Yavuzer, Haluk: Çocuk ve Suç, Ev-Aile-Toplum Dizisi, Remzi Kitapevi, İstanbul,1998, s.27 29
- Yıldırım, Aziz: Kentleşme ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç Üzerindeki Etkileri, A.Ü.S.B.Enstitüsü, yüksek lisans tezi, Ankara, 2004